

Sara Pollesello

Nyheter, fast på ett annorlunda sätt
Den implicita barnpubliken i nyhetsprogrammen
Lilla Aktuellt och Lasten uutiset

Sara Pollesello 35758

Pro gradu-avhandling i litteraturvetenskap

Handledare: Mia Österlund

Fakulteten för humaniora, psykologi och
teologi

Åbo Akademi

2018

Åbo Akademi – Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi

Abstrakt för avhandling pro gradu

Ämne: Litteraturvetenskap	
Författare: Sara Pollesello	
Arbetets titel: <i>Nyheter, fast på ett annorlunda sätt. Den implicita barnpubliken i nyhetsprogrammen Lilla Aktuellt och Lasten uutiset</i>	
Handledare: Mia Österlund	
<p>Abstrakt</p> <p><i>Lilla Aktuellt</i> (1993–) och <i>Lasten uutiset</i> (2016–) är exempel på nyhetsprogram som produceras specifikt för barn – något som verkar ha ett uppsving i dagens samhälle. Genom att granska olika aspekter av programmen undersöker jag vilken syn på barn producenterna innehar, vilket i förlängningen visar något om den rådande synen på barn i dagens samhälle.</p> <p>I avhandlingen diskuteras och jämförs nyhetsprogrammen <i>Lilla Aktuellt</i> och <i>Lasten uutiset</i>. Avhandlingen har sin teoretiska utgångspunkt i dels medieforskning dels barnlitteraturforskning. Avhandlingen relateras till forskning om andra nyhetsmedier för barn av bland annat Julian Matthews, David Buckingham och Nina Christensen. Analysen av tilltal bygger på en modifierad version av Seymour Chatmans kommunikationsmodell.</p> <p>Genom att granska aspekter som nyhetsprioritering, tilltal, förenklingar och förklaringar har jag visat hur programmen riktar sig till en publik som antas vara i behov av underhållning, samtidigt som denna önskas vara samhälls- och vetenskapsintresserad. Det finns alltså en formande agenda i programmen – som ändå delvis skiljer sig åt mellan svenska <i>Lilla Aktuellt</i> och finska <i>Lasten uutiset</i>. Avhandlingens resultat visar också på en varierande syn på den implicita barnpubliken som kompetent och mottaglig också för traumatiska nyheter.</p>	
Nyckelord: Barn, barndom, implicit publik, <i>puer existens</i> , tematisk inramning, <i>Lasten uutiset</i> , <i>Lilla Aktuellt</i> , framed silence, lugnande strategier, makt, nyheter, media.	
Datum: 6.11.2018	Sidantal: 91
Abstraktet godkänt som mognadsprov:	

Innehåll

1. Inledning	3
1.1 Syfte.....	4
1.2 Disposition.....	6
1.3 En historisk överblick.....	7
1.4 Material	15
2. Forskningsläge	17
2.1 Nyhetsmedier för barn.....	17
2.2 ...med avstamp i barnlitteraturforskningen.....	22
3. Teoretiska utgångspunkter	29
3.1 Tilltal	29
3.2 Nyhetsprioritering	32
3.3 Tematisk täckning	34
3.4 Lugnande strategier	35
4. Om <i>Lilla Aktuellt</i>	39
4.1 Distans mellan nyhetsankare och publik	40
4.2 Politik på ett annorlunda sätt – en formande agenda.....	43
4.3 Fokus på sport och fritid.....	50
4.4 Försök till förklaringar	55
5. Om <i>Lasten uutiset</i> (i jämförelse med <i>Lilla Aktuellt</i>).....	59
5.1 Nyhetsankaret som delaktigt i publikens gemenskap.....	61
5.2 Nyhetsprioritering och barnens roller.....	64
5.2.1 Skydd och tröst genom lugnande strategier	68
5.2.2 Vetenskapsintresserade och nyfikna barn.....	70
5.3 Kompetenta barn och implicita vuxenläsare	72
5.3.1 Fokus på skola och fritid.....	73
5.3.2 Tematisering av aktuella ämnen	77
6. Avslutningsvis.....	81
Litteraturförteckning	87

1. Inledning

I dagens medialiserade samhälle, där vardagen i hög grad kretsar kring olika slags medier är det så gott som omöjligt att avskärma sig från nyhetsflödet. Förutom tv, radio och tidningar delas nyheter numera också på sociala medier så som Facebook, Instagram och Snapchat. Genom personliga bloggar och Youtubekanaler har alla och envar dessutom möjligheten att dela med sig av sin syn på världen. Det finns alltså ett enormt utbud tillgänglig information och en ständig exponering för nyheter, vilket innebär att också barn kan antas vara medvetna om stora skeenden i världen. I *fake news*-eran där algoritmer styr vilken information som dyker upp i vårt nyhetsflöde kan det ändå vara svårt att avgöra vad som är sant och vad som inte är det.¹

Det är förvisso inte bara barn som kan vara i behov av riktlinjer för hur den enorma mängd tillgänglig information vi har i dagens medialiserade värld ska tas in och bearbetas, vilket Terhi Upola kommenterar i boken *Livenä ja läsnä. Verkon uudet juttutyypit* [Live och närvarande. Nätets nya nyhetstyper] (2018), där hon föreslår en ny roll för nyhetsreportrarna:

Yhä enemmän verkossa liikkuvien faktojen tarkistaja, uutisten taustoittaja ja kontekstoija. Yhden uutistapahtuman ja eri tapahtumaketjujen yhteen kokoaja – merkityksen luoja.²

[I högre grad någon som kontrollerar de fakta som rör sig på nätet, ger bakgrund åt nyheterna och sätter ihop nyhetskedjor – någon som skapar mening.]

I en kolumn i *Hufvudstadsbladet* den 24.12.2015 efterlyser den dåvarande finlandssvenska läsambassadören Katarina von Numers-Ekman å sin sida en satsning på barn av de finlandssvenska dagstidningarna och uttrycker en oro över att barn i och med digitaliseringen av tidningar inte längre kommer i kontakt med dagstidningen i hemmet på samma sätt som för några år sedan.³ Von Numers-Ekman menar att personer som lärt sig läsa tidningen som barn med större sannolikhet kommer att

---

¹ Falsa nyheter och desinformation har varit mycket på tapeten under 2010-talet då *Fake news* blev ett stående begrepp i och med att USA:s president Donald Trump anklagade nyhetsmedier för att sprida osanna nyheter om honom.

² Upola, Terhi: *Livenä ja läsnä. Verkon uudet juttutyypit*, Art House, Helsingfors, 2018, s. 41.

³ von Numers-Ekman, Katarina: ”Vad händer med tidningen i skolan?”, *Hufvudstadsbladet* 24.12.2015.

fortsätta göra det som vuxna än personer som aldrig kommit i kontakt med en dagstidning förut.⁴

Dagstidningar för barn ges redan ut i flera europeiska och nordiska länder. Under 2010-talet har dessutom tv-nyhetsprogram för barn instiftas i samtliga nordiska länder – förutom Sverige där de redan funnits länge. Produktionen av nyheter för barn är inne i en andra våg, då det också under 1970-talet etablerades nyhetsprogram för barn i många europeiska länder. Dessa lades sedermera i stor utsträckning ner för att sedan återupplivas under 2000-talet. Att det just nu finns ett behov och en marknad för nyheter för barn är alltså påtagligt.

För produktionen av nyheter för barn finns flera argument, bland annat just den förklarande aspekten. Ett annat argument är att inkludera barnet i samhället genom att presentera nyheter som berör barnet mera. Genom att sporra barn till ett aktivare medborgarskap i samhället förmedlas attityden att även barns röster förtjänar att höras, att de är en viktig del av det demokratiska samhället. Barnet ses enligt detta argument alltså som en aktör, någon som har möjlighet att påverka. Men vilken syn på barnet förmedlar egentligen nyhetsprogrammen för barn?

1.1 Syfte

Mitt syfte är att undersöka vilken syn på barn och barndom som framträder i produktionen av nyheter specifikt riktade till barn. Jag granskar därför nyhetsmedierna *Lilla Aktuellt* och *Lasten uutiset*⁵ ur aspekter som tilltal och nyhetsprioritering samt jämför programmen sinsemellan för att påvisa vilka attityder kring barn som framförs direkt och indirekt i programmen.

Nyhetsändningar för barn anses i regel vara tydligare och mera förklarande än nyheter för vuxna⁶ och jag undersöker därför vilka metoder för att förtydliga nyhetsmaterialet som används i nyhetsprogrammen för barn. I viss mån tas även de visuella aspekterna

---

⁴ Detta är ändå bara von Numers-Ekmans personliga antagande och någon egentlig forskning om fenomenet har mig veterligen inte bedrivits.

⁵ Producent Fanny Fröman menar det vara viktigt för programmet att förespråka finskt språkbruk och i enlighet med detta skrivs *Lasten uutiset* utan inledande versal i andra ledet. Privat korrespondens med Fanny Fröman, 6.11.2018.

⁶ Se t. ex. Walma van der Molen, Juliette och de Vries, Marijn: ”Violence and consolation: September 11th 2001 covered by the Dutch children's news”, *Journal of Educational Media*, volym 28, nummer 1, mars 2003.

av nyhetssändningarna i beaktande för att illustrera hur nyhetssändningar för barn och vuxna skiljer sig åt.

Jag intresserar mig dessutom för argument för och emot produktionen av barnnyheter och tar avstamp i barndoms- och barnlitteraturforskningen för att diskutera utvecklingen av begreppen barn och barndom och vad som ansetts vara lämpligt för barn under olika tider. Vilken betydelse har begreppen i dag och hur påverkar detta produktionen av medier för barn, eller om jag vänder på frågan: Vilken typ av barn framställs som målgrupp för nyhetsprogrammen? Jag använder mig här av barnlitteraturteori, som jag menar fördelaktigt kan tillämpas också på annan kultur producerad för barn än just litteratur.

Precis som med barnlitteratur och annan media för barn är det vuxna som producerar och distribuerar nyheter för barn. Detta asymmetriska maktförhållande inom barnlitteraturen kommenteras av bland annat Maria Nikolajeva, som i *Barnbokens byggklossar* (2017) konstaterar att det faktum att ”barnlitteratur skrivs av en social grupp för en annan social grupp, av en grupp som har makt för en grupp som är maktlös och förtryckt, ekonomiskt och ideologiskt” otvivelaktigt måste präglade ”barnlitteraturens tematik, utformning och ideologiska innehåll.”⁷ Det är därför intressant att granska dels hur detta maktförhållande framträder i programmen, men också att undersöka i vilken mån barnen får påverka nyhetsinnehållet och själva komma till tals i sändningarna och således omkullkasta maktförhållandena.

Enligt FN:s konvention om barnens rättigheter är det medlemsländernas plikt att se till att barn har möjlighet att ta del av vad som pågår i samhället:

Konventionsstaterna erkänner den viktiga uppgift som massmedier utför och skall säkerställa att barnet har tillgång till information och material från olika nationella och internationella källor, särskilt sådant som syftar till att främja dess sociala, andliga och moraliska välfärd och fysiska och psykiska hälsa.⁸

Vilken slags information som kan anses främja barns välfärd och hälsa är en intressant fråga i sig. Malena Janson, som forskar i film och tv för barn, uppmärksammar i *Bio för barnens bästa? Svensk barnfilm som fostran och fritidsnöje under 60 år* (2007) hur

---

⁷ Nikolajeva, Maria: *Barnbokens byggklossar*, tredje upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2017, s. 28.

⁸ Barnkonventionen, artikel 17, URL: <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#full>.

uppfattningen om vilken slags program som anses passa barn är beroende av rådande idéer om barndom: ”Vad som bäst lämpar sig för en ung biopublik vid en viss tidpunkt är avhängigt de föreställningar om barn och barndom som cirkulerar i samhället för tillfället.”⁹

Jag ämnar i min avhandling undersöka just sådana attityder och föreställningar om och kring barn och barndom samt granska hur de framträder i produktionen av nyhetsmedier för barn. Genom att jämföra svenska *Lilla Aktuellt* med finska *Lasten uutiset* uppmärksammar jag möjliga skillnader i synen på barnen. Skillnaderna kan dels antas spegla olikheter i synen på barn länderna emellan, men kan också anknytas till att *Lilla Aktuellt* är ett public service-program, medan *Lasten uutiset* produceras inom den privata sektorn.

Min utgångspunkt är att det genom en analys av bland annat tilltal och nyhetsprioritering i nyhetsprogram anpassade för en barnpublik är möjligt att åskådliggöra de i samhället rådande normerna kring hur barn anses eller önskas vara.

1.2 Disposition

Avhandlingens första kapitel innehåller förutom inledning och syftesbeskrivning en genomgång av material. I kapitlet ges också en överblick över nyheter för barn ur ett historiskt perspektiv. Första vågen av tv-nyheter för barn sköljde över västvärlden under 1970-talet och rådande idéer och ideal om politiskt engagemang och samhällstillvändhet påverkade produktionen av barnkultur och jag frågar mig huruvida liknande tendenser återspeglas i det senaste decenniet, då nyheter för barn åter börjat produceras? I detta kapitel dryftas även *varför* nyheter för barn kan anses nödvändiga samt vilka ämnen som anses lämpliga att berätta om för barn.

Tidigare forskning om nyhetsmedier för barn presenteras i kapitel två. Jag utgår från forskning som berör min avhandling och fokuserar alltså på studier om nyhetsmedier för barn, samtidigt som jag lyfter fram relevant forskning om tv-program och film för barn. Här presenteras och diskuteras också några centrala teorier inom barnlitteraturforskningen och hur begreppen barn och barndom behandlats inom dessa.

---

⁹ Janson, Malena: *Bio för barnens bästa? Svensk barnfilm som fostran och fritidsnöje under 60 år*, Stockholms universitet, Stockholm, 2007, s. 19.

Detta eftersom min avhandling delvis bygger på litteraturvetenskaplig teori. Vissa av de teorier som förekommer i kapitel två fördjupas i det därpå följande teorikapitlet.

I kapitel tre presenteras så de teoretiska utgångspunkter och begrepp som används i avhandlingen. Kapitlet är uppdelat i fyra underrubriker som beskriver de fyra huvudsakliga aspekter som analyseras i avhandlingen, nämligen tilltal, nyhetsprioritering, tematisk täckning samt lugnande strategier. I kapitel tre presenteras även den tillämpade version av Seymour Chatmans kommunikationsmodell som används i analysen och jag diskuterar användningen av Barbara Walls teori om den implicita publiken.

Kapitel fyra och fem utgörs av analys. Jag undersöker aspekter som tilltal och nyhetsprioritering, men även frågor som vilken roll barnen innehar i nyhetssändningar och huruvida de sporras att själva aktivt delta i samhällsfrågor behandlas. Bägge analyskapitel innefattar en närstudie av ett enskilt avsnitt följt av en mer omfattande kvantitativ analysdel. I det första analyskapitlet behandlas *Lilla Aktuellt* för att sedan jämföras med *Lasten uutiset* i det andra analyskapitlet. Avslutningsvis diskuteras resultaten för analysen i kapitel sex, där avhandlingens begränsningar också dryftas.

1.3 En historisk överblick

På många håll produceras nyhetsmedier specifikt riktade till barn, med syftet att göra nyhetsflödet mer tillgängligt för dem. Nyhetsprogrammen byggs i allmänhet upp enligt vilka nyheter produktionsteamet antar att intresserar barnen och presenteras på ett förenklat sätt för att göras begripliga. Sedan 2015 har tv-nyheter för barn sänts på public servicekanaler i samtliga nordiska länder förutom Finland. Detta väckte mitt intresse och fick mig att reflektera över vilken bild av barn och barndom som förmedlas genom produktionen respektive avsaknaden av nyhetsprogram för barn. Sedermera har nyheter för barn ändå lanserats även i Finland, dock inom den privata sektorn på mediehuset Sanoma, som ger ut Finlands största dagstidning *Helsingin Sanomat* och jag bestämde mig därför för att inkludera det finska nyhetsmediet i min undersökning.

Av de nordiska nyhetsprogrammen för tv har *Lilla Aktuellt* flest år på nacken, då det sänts sedan 1993. De övriga nordiska länderna har anslutit under 2010-talet, Norge 2010 med *Supernytt*, Danmark 2013 med *Ultra Nyt* och Island 2015 med nyhetsprogrammet *Krakkafréttir* [Barnnyheter]. Dessa nyhetsprogram kan med fördel

kallas för en andra våg, emedan nyhetsprogram för barn första gången etablerades i slutet av 1960-talet med Danmark som föregångsland.¹⁰ 1960–70-talet var en tid för förändring på många plan, då värderingar kring såväl skola, barnavård och familj, som massmedia och genus ifrågasattes och ändrades¹¹ och i 14 av den europeiska TV-unionens 24 länder etablerades under denna epok någon form av nyheter för barn.¹² Medan brittiska *Newsround* och nederländska *Jeugdjournaal* kontinuerligt fortsatt sändas sedan starten på 1970- respektive 1980-talet,¹³ avslutades flera länders barnnyhetsprojekt efter ett tag för att sedan återupplivas under 2000-talet.¹⁴ Detta väcker en undran om huruvida 1970-talets ideal angående barnkultur återupplivats idag.

Då tv-nyheter för barn första gången etablerades i Danmark på slutet av 1960-talet menade redaktionen att den ville agera språkrör för barnen och presentera världen ur barnens synvinkel. Denna inställning gick emot tidigare normer om barnprogram, vars syfte ansågs vara att främja barnens utbildning och stöda rådande värderingar i samhället.¹⁵ Liknande ambitioner hade svenska TV2:s nybildade självständiga barnredaktion, vars mål bland annat var att ”ge röst åt ’svaga’ barngrupper, såsom handikappade och invandrare”, ”visa realistiska levnadsvillkor” samt ”ta upp stora, viktiga, tabubelagda ämnen såsom gud, sex, relationer och samtidspolitik”.¹⁶ Förändringen låg i tiden, då 1960-talet innebar ett ifrågasättande av tidigare generationers värderingar och samhällssyn, tillika synen på barndom. Barndomsidyllen byts ut mot mera samhällsinriktad och politisk syn; Också barnen ska vara medvetna om vilken värld de lever i.¹⁷

---

¹⁰ BBC hade förvisso gjort ett kortlivat försök med tv-nyheter för barn redan på 1950-talet, men det är först på 1970-talet nyheter för barn slår igenom och börjar produceras mer regelmässigt. Se Rönnberg (2010), s. 15.

¹¹ Strandgaard Jensen, Helle: ”TV as Children’s Spokesman: Conflicting Notions of Children and Childhood in Danish Children’s Television around 1968”, *The Journal of the History of Childhood and Youth*, volym 6, nummer 1, vintern 2013, s. 106.

¹² Rönnberg, Margareta: *Från Barnjournalen via Lilla Aktuellt – till Häxan Surtants Rapport? Om barn, nyheter, politik och medborgarskap*, Filmförlaget, Visby, 2010, s. 15.

¹³ Walma van der Molen och de Vries (2003), s. 5.

¹⁴ I Sverige har nyheter för barn sänts nästan kontinuerligt sedan 1970-talet, med endast ett glapp på ett par år i början av 1990-talet då *Barnjournalen* avslutades 1990 och *Lilla Aktuellt* påbörjades 1993. (Rönnberg 2010, s. 16) I Danmark var barnnyhetsprogrammet relativt kortlivat och lades ner redan efter tre år, år 1972. (Strandgaard Jensen 2013, s. 114)

¹⁵ Strandgaard Jensen (2013), s. 106

¹⁶ Janson (2007), s. 107.

¹⁷ Rydin (2000), s. 154.

Under 1970-talet lades över lag stort fokus på barnkulturen i Norden¹⁸ och stort inflytande på den nordiska barnprogramsproduktionen fick Gunila Ambjörnssons bok *Skräpkultur åt barnen* (1968) i vilken hon kritiserar de traditionella och samhällsbevarande idéer hon menar att den borgerligt framburna barnkulturen präglats av fram till 60-talet. Ambjörnsson vänder sig mot det romantiska barndomsidealet med det bekymmerslösa oskyldiga barnet i fokus och menar att samhället ska föras in också i barnens värld. Hon efterlyser alltså en mer realistisk och verklighetsförankrad barnkultur, vilket enligt Rydin ger form åt en ny idé om vad barndom och barnkultur bör vara:

Här utkristalliserades en syn på barn och barndom, där barnets behov formulerades annorlunda än tidigare. I stället för att se barnet som någon som behöver skyddas från omvärldens ondska, sågs det som en samhällsmedborgare med rätt att veta vad som händer runt omkring och som kan påverka sin egen situation. Barnet skulle ges en röst också i samhället.¹⁹

Under denna epok är synen på vad som är för barnens bästa alltså samhällsorienterade program som lär barnen om hur världen ser ut och ger dem verktyg för att påverka den. Barnprogrammen blir därmed ett slags miniatyrer av vuxenprogrammen, men presenterade på ett mer barnanpassat, långsammare och mer förenklat, sätt.²⁰ Kulturen skulle hjälpa och stimulera barnen att bli starkare, lyckligare människor ”med förutsättningar att skapa ett bra liv för sig själva nu och i framtiden, för sin egen och sina medmänniskors skull.”²¹ Ett par av de barndomsdiskurser Malena Janson menar vara typiska för denna epok är ”vikten av att aktivera barnen; att förmå dem att självständigt använda sin inneboende intellektuella och emotionella kapacitet” samt ”barnens centrala roll i samhällsutvecklingen; att de ansågs nyttiga, rentav nödvändiga, för skapandet av en hållbar framtid”.²²

Även om barnen framställs som självständiga och samhällsmedvetna är det också under denna epok vuxnas idé om hur barnen bör vara som styr utbudet. Då

---

¹⁸ Det ordnades under perioden bland annat ett antal samnordiska projekt, där målet var att förnya barnkulturen. Se Rydin (2000), s. 155.

¹⁹ Rydin (2000), s. 154.

²⁰ Ibid., s. 347.

²¹ Janson (2007), s. 107.

²² Ibid., s. 102.

producenterna på dansk barn-TV under slutet av 1960-talet menade att de ville vara barnens talesman och sända precis det barnen själva vill se var intentionen god, men frågan är om de verkligen gjorde det de sade sig vilja göra. Undersökningar gjorda av barn- och ungdomsavdelningen visade nämligen att barn ofta såg vuxenprogram på TV, och då mer specifikt dramaserier importerade från USA. Detta tyckte avdelningen ändå inte var lämpligt för barnen då det inte gav dem en realistisk bild av världen och avdelningen sände således inte importerade dramaserier, även om det uttryckligen var vad barnen var intresserade av.²³ Danska barn- och ungdomsavdelningen visade alltså inte det de faktiska barnen ville se, utan det producenterna ville att barnen skulle vara intresserade av. Som Strandgaard Jensen påpekar blir B&U (*Børne- og Ungdomsafdelningen*) alltså bara en viss typ av barns talesman:

The inscribed viewer in both B&U's policy and concrete programs was a child who needed guidance in their media preferences, but also had wants that needed to be catered to. B&U was the spokesperson of children who were interested in the society they were part of. In its viewer surveys the department had seen that children often watched programs for adults, and it was the news part of these, not the entertainment, they chose to encourage.²⁴

Rydin skriver å sin sida om 1970-talet att programmen kunde vara övertydliga i sin strävan efter att förmedla angelägna budskap och att ”tilltalet var sådant att den vuxnas röst dominerade, även om den försökte vara barnets språkrör”.²⁵ Det finns alltså under denna epok en tydlig önskan bland vuxna att engagera barnen i aktuella samhällsfrågor. Barnen ska ges verktyg för att fungera självständigt i samhället, men det är fortsatt vuxna som styr programutbudet. Detta ändras i viss mån under det påföljande 1980–90-talet, då Rydin menar att större utrymme lämnats åt barn och unga att själva komma till tals och forma programmen och att paternalismen försvunnit. Rydin menar att detta visar på att en ny konstruktion av barndom uppstått, nämligen det kompetenta och självständiga barnet.²⁶

---

²³ Strandgaard Jensen (2013), s. 117.

²⁴ Ibid., s. 122.

²⁵ Rydin (2000), s. 348.

²⁶ Ibid., s. 348.

Genom att producera nyhetsprogram specifikt riktade till barn ville producenterna för dansk barn-TV på 1970-talet uppmuntra barnpubliken att följa med vuxenprogram och engagera sig i aktuella samhällsfrågor – vilket bröt mot den tidigare allmänt rådande beskyddande attityden inom barnkultur.²⁷ Att skydda barnen från medieinnehåll är något som fortsatt omdebatteras och av många anses nödvändigt. Professor i medievetenskap Veijo Hietala menar exempelvis i artikeln ”Lapset, nuoret ja elävän kuvan lumo” [Barn, unga och den levande bildens förtrollning] till att skydda barnen från tv-nyheter, eftersom han menar att bildmaterialet kan förorsaka onödig ångest för barn.²⁸ I boken *Lapsilta kielletty. Kuinka suojata lasta mediatraumalta* [Barnförbudet. Hur barn kan skyddas från trauma orsakat av media] menar författarna Riitta Martsola och Minna Mäkelä-Rönholm att barn inte har tillräcklig livserfarenhet eller kunskap för att kunna förstå nyheter ensamma och att exponering för material som är olämpligt för åldersgruppen kan göra att barnen upplever världen som en skrämmande plats.²⁹ Martsola och Mäkelä-Rönholm är väl medvetna om att den ständiga exponeringen för nyheter genom olika medier gör det omöjligt att helt avskärma barnen från nyhetsflödet och menar också att den bästa metoden för att skydda barnen från traumatiska upplevelser inte är att hålla dem isolerade från media, utan att berätta nyheter för dem på deras nivå.³⁰ En metod för att göra detta är just genom ett förklarande medium, där stora aktuella händelser görs tillgängliga för barn. I nyhetsprogram för barn används ofta specifika metoder för att undvika att barnen blir allt för upprörda av våldsamma nyheter. Till exempel att förklara situationens allvar utan att visa det mest upprörande bildmaterialet eller att varva tunga nyheter med lättsammare material används som strategier för att minimera de möjliga skadliga effekterna de svåra nyheterna kan ha på barnpubliken.³¹

Kristine Vinderskov, som i egenskap av kanalredaktör för barn- och ungdomskanalen DR Ultra intervjuas inför lanseringen av det danska nyhetsprogrammet för barn, *Ultra Nyt*, menar att programmets ambition är just att återge aktuella nyheter på barnens nivå, och ge en ordentlig förklaring på vad som händer, eftersom barn oberoende tar

---

²⁷ Strandgaard Jensen (2013), s. 114.

²⁸ Hietala, Veijo: ”Lapset, nuoret ja elävän kuvan lumo”, ur *Median sylissä* [red.] Sintonen, Sara, Finn Lectura, Helsingfors, 2002, s. 86.

²⁹ Martsola, Riitta och Mäkelä-Rönholm, Minna: *Lapsilta kielletty. Kuinka suojata lasta mediatraumalta*, Kirjapaja, Helsingfors, 2006, s. 115.

³⁰ Martsola och Mäkelä-Rönholm (2006), s. 116.

³¹ Walma van der Molen och de Vries (2003), s. 6.

del av nyhetsflödet. Vidare menar Vinderskov att det är viktigare att förmedla kontexten än själva nyheten, då rapporteringen kommer behandla frågor barnen redan hört om genom andra kanaler. Fokus ligger i stället på att grundligt förklara.³² *Ultra Nyts* redaktör Tommy Zwicky menar att kanalen dels behandlar de nyheter som är mest relevanta för barnpubliken, dels de som är så stora att barnen knappast kunnat undvika att stöta på dem. *Ultra Nytt* ska då ”lave mere baggrund og være bedre til at sætte historierne ind i en sammenhæng, der giver mening for børnene, og så skal vi forsøge fjerne den usikkerhed og utryghed, som nogle nyheder måske kan efterlade hos børn”.³³

Samma linje går svenska *Lilla Aktuellt* på, menar programmets huvudredaktör Anna Linnér Franzén:

[*Lilla Aktuellt*] har aldrig som mål att snabbt berätta en nyhet, utan väntar hellre så att vi har en mer heltäckande bild av vad som hänt. Det blir särskilt viktigt om det hänt något extra dramatiskt, som ett terrordåd. Vi vill inte väcka frågor hos våra unga tittare, utan istället hjälpa till att ge svar och möta deras grubblerier.

Programmets syfte är enligt Linnér Franzén främst att förklara och ge förståelse, att ”ge nycklar så att barn bättre kan förstå den tid och värld vi lever i”, men också att ge barnen själva en röst och visa att även barn finns och har åsikter. På *Lilla Aktuellt* ska cirka 60 procent av innehållet utgöras av sådant nyhetsmaterial som tas upp också i vanliga nyhetssändningar, medan resterande cirka 40 procent är nyheter som mera direkt intresserar och berör målgruppen (8–12-åringar).³⁴ Också på finska *Lasten uutiset* är den förklarande aspekten central, anger producent Fanny Fröman: ”I och med att barnen inte kan undgå nyheterna, tycker vi det är bättre att förklara händelserna åt dem”. Dessutom har programmet som ambition att göra publiken bekant med att läsa och följa med nyheter, samt ”visa att nyheter kan vara kul”.³⁵

---

³² Thorsen, Lotte.: ”Tv-nyheter for børn om alt fra cykellygter til Breivik” *Politiken*, 14.10.2012. URL: <https://politiken.dk/kultur/medier/art5487572/Tv-nyheder-for-b%C3%B8rn-d%C3%A6kker-alt-fra-cykellygter-til-Breivik>, hämtat 10.9.2018.

³³ Berså, Anne Marie: ”De skal lave nyheder for børn”, *DR*, 31.1.2013. URL: <https://www.dr.dk/presse/de-skal-lave-nyheder-boern>, hämtat 15.6.2018.

³⁴ Privat korrespondens med Anna Linnér Franzén, 6.3.2017.

³⁵ Privat korrespondens med Fanny Fröman, 28.8.2018.

Tv-nyheter för barn produceras ofta på statliga kanaler, men så är fallet ändå inte i Finland. Här menar Marjo Ahonen, som är innehållschef på public service-bolaget Yle, att de hellre satsar på medieundervisning i samarbete med skolorna för barn i yngre tonåren, alltså barn i 12–15-årsåldern.³⁶ Programmet *Yle Uutisluokka* [Yle Nyhetsklass] har sänts sedan början av 2010-talet, inspirerat av brittiska *BBC School Report*. Ahonen menar att Yle vill vara mera närvarande i de ungas vardag och hjälpa dem överleva i dagens mediedjungel istället för att sända femminuters nyhetsprogram varje dag:

Sen sijaan että tekisimme viiden minuutin lasten uutiset kerran päivässä tv-kanavalle haluamme olla läsnä nuorten elemässä vaikuttavammin ja auttaa heitä selviytymään nykypäivän mediaviidakossa, jossa valeuutiset, kiusaaminen jne ovat arkipäivää.

[I stället för att göra femminuters tv-nyheter för barn varje dag vill vi vara närvarande i de ungas liv på ett mera effektivt sätt och hjälpa dem överleva i dagens mediedjungel, där falska nyheter, mobbning etc. är vardagsmat.]³⁷

I till exempel Sverige har dessa två aspekter däremot kombinerats, då *Lilla Aktuellt* samarbetar med skolor och varje fredag sänder *Lilla Aktuellt Skola*.

Nyheter riktade till barn har ändå omdebatterats redan från starten på 1970-talet då kritiker – liksom i dag – frågade sig om inte kännedom om hemska händelser i världen snarast har en negativ inverkan på barn och att deras vardag borde skonas från katastrofrapportering och politiska nyheter.³⁸ Under 1970-talet övervägde ändå argumenten att barn måste få tillgång till begriplig kunskap om världen de lever i, eftersom de ändå inte kan undkomma den.³⁹ Samma argument används av François Dufour, chefredaktör för den franska dagstidningen för barn *Le Petit Quotidien*, som efter terrorattackerna i Paris den 13 november 2015 menar att barnen måste bli sanningsenligt informerade om vad som skett eftersom ”de inte lever på planeten Mars”.⁴⁰ Juliette Walma van der Molen och Marijn de Vries lyfter fram problematiken

---

³⁶ Samtliga nordiska nyheter för barn anger 8–12-åringar som sin målgrupp.

³⁷ Privat korrespondens med Marjo Ahonen, innehållschef på Yle, 7.2.2017.

³⁸ Rönnberg (2010), s. 17.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Druckerman, Pamela; Rousselle, Stefania; Solomon, Ben och Laffin, Ben: ”Explaining Terror to Children”, *The New York Times*, 17.11.2015. URL:

i att rapportera om våldsamma händelser för barn då programinnehållet å ena sidan bör väljas utgående från ämnets nyhetsvärde, men å andra sidan har som utgångspunkt att undvika att barnen blir allt för upprörda av att titta på programmet.⁴¹

Debatten om vilket medieinnehåll som är lämpligt för barn sträcker sig längre tillbaka än tv:ns historia och kan kännas igen från diskussioner kring barnböcker. Det har alltid ansetts viktigt att dessa framför ”rätt” värderingar, och böcker som bryter mot regeln och ifrågasätter rådande värderingar har ofta väckt misstycke bland vuxna och ibland till och med censurerats. Vilka värderingar som anses rätta är ändå knutet till tid och kultur och hur synen på barnet förändras. En allmänt accepterad sanning i en tid och kultur kan någon annanstans uppfattas som kontroversiell och stötande.⁴²

Professor i barnlitteratur Nina Christensen påpekar att litteratur för barn alltid präglats av en önskan att på något sätt forma barnet och att barnlitteraturen under upplysningen påverkades av epokens syn på barnuppfostran, där det centrala ansågs vara att lära barnen använda sitt medfödda förstånd självständigt. Uppfostran skulle hjälpa barnet att utvecklas på ett sätt så mänskligheten kunde förändras positivt, och metoden för detta var upplysning.⁴³ Samma tendenser kan skönjas i argumenten för nyhetsprogram för barn under 1970-talet och jag frågar mig således om dessa ånyo är aktuella idag.

Jag har i detta kapitel diskuterat förekomsten av nyheter för barn historiskt och idag, samt lyft fram argument för och emot dessa. De starkaste argumenten för speciella nyhetssändningar för barn är dels den förklarande aspekten, dels att producenterna menar sig vilja lyfta fram barnens röst. Dessutom menar producenten för det finska *Lasten uutiset* att de vill vänja publiken vid att ta del av nyheterna – vilket också var ambitionen i det danska nyhetsprogrammet för barn på 1970-talet. Nyhetsprogram för barn har producerats både i syftet att skydda barnet och att informera det om aktuella skeenden. I härpå följande kapitel presenteras materialet för min analys, varpå forskningsläget samt de teoretiska utgångspunkterna presenteras.

<http://www.nytimes.com/video/opinion/10000004042437/explaining-terror-tochildren.html>, hämtat 19.8.2018.

⁴¹ Walma van der Molen och de Vries (2003), s. 6.

⁴² Tervaharju, Minttu: Förord till bokutställningen *Tätä en lapselleni lue! Sensuuritapauksia ja paheksuttuja lastenkirjoja* [Det här läser jag inte för mitt barn! Fall av censur och kritiserade barnböcker], Barnboksinstitutet 2013, s. 1. URL: <http://www.lastenkirjainstituutti.fi/2010/wp-content/uploads/2013/06/T%C3%A4t%C3%A4-en-lapselleni-lue-n%C3%A4yttelyluettelo-v210813.pdf>, hämtat 17.10.2018.

⁴³ Christensen, Nina: *Videbegær. Børnlitteratur, oplysning, dannelse*, Aarhus Universitets Forlag, Århus, 2012, s. 11.

1.4 Material

Lilla Aktuellt sänds i Sverige på den statliga kanalen *Barnkanalen* varje måndag till torsdag klockan 19 (om somrarna klockan 10) och programmet finns därefter tillgängligt på *Barnkanalens* webbsida i fyra veckor efter sändningsdatumet. Programmet håller också till på de sociala medierna Facebook, Instagram, Twitter och Snapchat och har dessutom en egen mobilapplikation, Mixat. På Mixat läggs en del nyhetsmaterial upp, men applikationen används också för olika chattar och klotterplank samt för att svara på gallupfrågor. *Lilla Aktuells* sändningar är ca 10 minuter långa och det är i huvudsak två nyhetsankare, Aida Pourshahidi och Kristoffer Fransson som turvis tar hand om sändningen.

Orsaken till att jag valt just *Lilla Aktuellt* bland de nordiska tv-nyheterna för barn är främst dess långa historia, vilket möjliggör en jämförelse mellan ett väletablerat program och det nyetablerade *Lasten uutiset*, som utgör mitt andra primärmaterial. Det finska programmet har alltså utgivits sedan början av 2016, först som ett uppslag i tidningen *Helsingin Sanomat* och en nyhetssändning på webben varje fredag. Nyhetssändningen har sedan hösten 2016 också sänts på kanalen *Nelonen* varje söndag morgon klockan 8:50. Såväl nyhetsprogrammet som tidningsmaterialet finns tillgängligt på tidningens hemsida. Det mesta av innehållet på nätet är fritt tillgängligt, men en del skyddas av en betalvägg och är alltså endast tillgängligt för tidningens prenumeranter. *Lasten uutisets* producent Fanny Fröman fungerar både som nyhetsankare i de tv-sända nyheterna och redaktör för pappersversionen.

Också *Lasten uutiset* använder sig av de sociala medierna Facebook, Instagram och Snapchat även om deras följarrantal inte på långa vägar kan mäta sig med *Lilla Aktuells* – vilket delvis går att förklara med det finska nyhetsmediets få år på nacken och självklart också med en större population och följaktligen potentiell publik i grannlandet. På grund av det begränsade utrymmet i denna avhandling har jag valt att inte behandla de sociala medierna, även om forskning visar att ungdomar de facto använder sig av sociala medier som sin primära nyhetskälla och programmets utnyttjande av dessa således hade varit intressant att undersöka.⁴⁴

---

⁴⁴ Terhi Upola diskuterar medievanor och hur sociala medier förändrat nyhetsflödet i *Livenä ja läsnä. Verkon uudet juttutyypit*. En internationell undersökning gjord av Reuters Institute år 2017 visar att över hälften av 18–24-åringarna använder sociala medier som sin huvudsakliga nyhetskälla och det finns belegg att tro att tendensen ökar ju yngre informanterna är. Upola (2018), s. 38.

I analysen granskas ett avsnitt av vardera nyhetsprogrammet utgående från aspekter som tilltal och nyhetsprioritering, varpå även en kvantitativ analys av en längre tidsperiod görs. På grund av att *Lilla Aktuellt* sänds fyra gånger i veckan, medan *Lasten uutiset* bara har en sändning i veckan har jag i min kvantitativa analys av det finska programmet tagit det tryckta materialet i beaktande för att balansera mängden material. Emedan *Lasten uutiset* finns tillgängligt på nätet långt efter publiceringsdatum är *Lilla Aktuells* tillgänglighet alltså begränsad till fyra veckor och jag har därför spelat in avsnitten jag analyserat.

Både de enskilda avsnitten och den längre perioden är slumpmässigt utvalda, med syftet att få en bild av hur nyhetsrapporteringen allmänt ser ut i de bägge medierna. Analyserna behandlar inte nödvändigtvis samma tidsperiod, även om överlappningar sker. Detta beror främst på den begränsning *Lilla Aktuells* korta tillgänglighet på nätet innebär. Samtidigt bygger min undersökning inte på exakt vilka nyheter som tas upp, utan snarare på vilken sorts nyheter som prioriteras och jag menar därför att det inte är av någon större betydelse huruvida samma tidsperiod behandlas eller inte. Tidsperioden då analyserna gjorts kan ändå i viss mån ha påverkat nyhetsinnehållet – till exempel genom att den längre analysen av *Lilla Aktuellt* gjorts under sommarmånaderna och därmed innehåller mycket fotboll och knappt någon skola. Övergripande och generella antaganden om nyhetsprioriteringen i programmet kan därmed inte göras utgående från min analys. Däremot menar jag att analysen ger en inblick i hur den implicita barnpubliken uppfattas och ger en grund för en mer ingående analys.

2. Forskningsläge

I föreliggande kapitel presenteras forskningsläget för förhållandet mellan produktionen av tv-nyheter för barn och rådande föreställningar om barndom. Dessutom ges en kort sammanfattning av ämnet barnlitteraturforskning och hur begreppen barn och barndom där diskuterats, eftersom jag i min analys delvis utgår från teori ur det barnlitteraturvetenskapliga fältet.

2.1 Nyhetsmedier för barn...

Det finns en hel del forskning kring barn som mediekonsumenter, men i regel är dessa skrivna ur en mer psykologisk synvinkel, där televisionens inverkan på barnets psyke undersöks. Särskilt sedan 2000-talets början har forskare ändå också undersökt hur förändringar i medieutbudet speglar förändringar i synen på barn och barndom.⁴⁵ De texter jag presenterar nedan handlar om just förhållandet mellan samhällets/producentens syn på barnet och programinnehållet. Jag går i min analys i dialog även med detta material, varav en del kommer presenteras mer ingående i teorikapitlet.

Julian Matthews granskar i flertalet artiklar, bland annat "Negotiating News Childhoods" (2009)⁴⁶ och "A Missing Link?" (2008)⁴⁷ produktionen av det brittiska nyhetsprogrammet för barn *BBC Newsround*.⁴⁸ Genom att intervjua nuvarande och före detta producenter för programmet har Matthews undersökt hur deras attityder kring barnpubliken påverkar programmets utformning och innehåll och således också publikens tillgång till nyheter. Matthews lyfter till exempel fram hur "seriösa vuxennyheter" tas upp allt mindre, på grund av att producenterna ifrågasätter huruvida barnen är intresserade av dessa.⁴⁹ Matthews visar också hur producenternas föreställningar om att barn i regel är ointresserade av nyheter har resulterat i att nyheter om barn och underhållande nyheter privilegieras över andra och att mängden information, förklaringar och diskussion om viktiga nyheter minskat.⁵⁰ Producenternas syn på barn bidrar alltså till att skapa nyhetsmaterial som anses passa målgruppen och

---

⁴⁵ Strandgaard Jensen (2013), s. 107.

⁴⁶ Matthews, Julian: "Negotiating News Childhoods", *Journal of Children and Media*, volym 3, nummer 1, 2009.

⁴⁷ Matthews, Julian: "A Missing Link?", *Journalism Practice*, volym 2, nummer 2, 2008.

⁴⁸ Matthews har senare även sammanställt artiklarna till boken *Producing Serious News for Citizen Children: A Study of the BBC's Children's Program Newsround* (2010).

⁴⁹ Matthews (2009), s. 14.

⁵⁰ *Ibid.*, s. 15.

högsta prioritet ges åt att försöka hålla publiken intresserad av programmet, snarare än av nyheterna i sig.⁵¹

Utöver Matthews har David Buckingham lång erfarenhet av forskning om barn och nyhetsmedier. Han har bland annat skrivit *After the Death of Childhood. Growing Up in the Age of Electronic Media* (2000) och *The Making of Citizens. Young People, News and Politics* (2000A). *After the Death of Childhood* kan ses som en slags summering av hans tidigare forskning kring barn och elektroniska medier. Buckingham diskuterar bland annat begreppet barndom och hur det förändrade medielandskapet kullkastar och underminerar traditionella antaganden om barndomens betydelse och status.⁵² I *The Making of Citizens* diskuteras däremot mer specifikt barn och ungas förhållande till nyhetsmedier och politik. Buckingham analyserar också tilltalet i fem engelskspråkiga nyhetsprogram för barn,⁵³ för att visa hur detta speglar producenternas antaganden om sin publik.⁵⁴

Både Matthews och Buckingham undersöker alltså förhållandet mellan producenterna och den antagna publiken. Professor i medieundervisning Juliette H. Walma van der Molen har däremot i ett antal artiklar undersökt nyheters psykologiska inverkan på barn, men också vilka metoder nyhetsprogram för barn kan använda sig av för att återge traumatiska händelser på ett mer skonsamt sätt. I artikeln ”Violence and Consolation: September 11th 2001 covered by the Dutch Children’s News” analyserar Walma van der Molen och Marijn de Vries hur det holländska nyhetsprogrammet för barn, *Jeugdjournaal*, rapporterade om terrorattentatet i New York den 11 september. Walma van der Molen och de Vries granskar *Jeugdjournaals* sändningar i en vecka efter attentatet med syftet att syna vilka lugnande strategier programmet använder sig av, då attentatets dramatiska och möjligtvis traumatiserande händelser presenteras för barn. Med lugnande strategier avses de försiktighetsåtgärder nyhetsprogrammet använder sig av för att på ett skonsamt sätt återge händelserna den 11 september. Eftersom det ibland är omöjligt att undvika oroande material är det enligt författarna

---

⁵¹ Matthews (2008), s. 277.

⁵² Buckingham, David: *After the Death of Childhood. Growing Up in the Age of Electronic Media*, Polity Press, Cambridge, 2000.

⁵³ *Newsround* (UK), *First Edition* (UK), *Nick News* (US), *Channel One News* (US) och *Wise Up* (UK).

⁵⁴ Buckingham, David: *The Making of Citizens. Young People, News and Politics*, Routledge, London, 2000A, s. 36.

desto viktigare att undersöka vilka lugnande strategier som brukas på olika nivåer.⁵⁵ Dessa strategier presenteras och diskuteras vidare i teorikapitlet. Också Walma van der Molen och de Vries artikel anknyter ändå till förhållandet mellan producenterna och publiken, då författarna menar att deras analys visar att *Jeugdjournaals* täckning av händelserna den 11 september motsvarar producenternas intentioner att göra nyheter förståeliga för barn i åldern 9–12 och informera dem om stora händelser i världen utan att göra dem alltför upprörda.⁵⁶

Barn i förhållande till traumatiska nyheter har diskuterats också av Cynthia Carter och Máire Messenger Davies, bland annat i artikeln ”’A Fresh Peach is Easier to Bruise’. Children and Traumatic News”.⁵⁷ Författarna frågar sig bland annat varför barn anses behöva skyddas från skrämmande nyheter och hur kulturella konstruktioner av barndom formar journalisternas tankar om barnpubliken. Carter och Messenger Davies menar att medan barn själva vill veta vad som händer i världen är journalister ofta försiktiga i sin rapportering, på grund av att de anser barnen ha en mer begränsad livserfarenhet: ”[Children] have the right to be upset, but we have to accept that their experience of the world is limited. A fresh peach is easier to bruise.”⁵⁸ Således menar också Carter och Messenger Davies att producenternas antaganden om sin publik styr nyhetsförmedlingen i nyhetsprogram för barn.

Om de nordiska nyhetsprogrammen för barn finns det däremot inte särskilt omfattande forskning. Margareta Rönnberg har på eget förlag gett ut *Från Barnjournalen via Lilla Aktuellt – till Häxan Surtants Rapport? Om barn, tv-nyheter, politik och medborgarskap* (2010) i vilken dagens svenska nyhetsprogram *Lilla Aktuellt* jämförs med dess företrädare *Barnjournalen* ur ett demokratifrämjande perspektiv.⁵⁹ Rönnberg diskuterar även kort tilltalet i nyhetsprogrammen.⁶⁰ Vidare diskuterar Nina

---

⁵⁵ Walma van der Molen och de Vries (2013), s. 8.

⁵⁶ Ibid., s. 16.

⁵⁷ Carter, Cynthia & Messenger Davies, Máire: ”’A fresh peach is easier to bruise’. Children and traumatic news”, *Journalism: Critical Issues* [red.] Allan, Stuart, Open University Press, Maidenhead, 2005, s. 224–238.

⁵⁸ Carter och Messenger Davies (2005), s. 231.

⁵⁹ Rönnberg, Margareta: *Från Barnjournalen via Lilla Aktuellt – till häxan surtants rapport? Om barn, tv-nyheter, politik och medborgarskap*, Filmförlaget, Visby, 2010.

⁶⁰ Dessutom har ett antal kandidatuppsatser berörande *Lilla Aktuellt* skrivits. *Lilla Aktuellt* diskuteras bland annat ur genusperspektiv i kandidatuppsatsen ”Stor jämställdhet i ett litet format - En kvantitativ och kvalitativ undersökning av *Lilla Aktuellt* utifrån ett genusperspektiv” av Siri Amram och Cecilia Hedquist (Högskolan i Kalmar, 2007). I ”*Lilla Aktuellt* – då och nu” av Marie Hägg och Sofie Amberg (Södertörns högskola, 2009) undersöks däremot hur programmet förändrats från 1993 till 2008 och Ingela Kvarnström diskuterar i ”*Lilla Aktuellt* – stor eller liten nyhetsrapportering för

Christensen i *Videbegær. Oplysning, børnelitteratur, dannelse* (2012) hur upplysningens ideal går igen i dagens barnlitteratur och i kapitlet ”Oplysning for børn. *Weekendavisens* børnesektion *Faktisk* (2010–)” granskas detta i förhållande till barnbilagan ”Faktisk” som varje fredag utkommer i tidningen *Weekendavisen*. Christensen tar bland annat upp tilltalet då hon undersöker vilken sorts barn som målas upp som målgrupp för tidningen.⁶¹

Också Ebba Sundin granskar synen på barn i tidningar i doktorsavhandlingen *Seriegubbar och terrorkrig. Barn och dagstidningar i ett förändrat medielandskap* (2004).⁶² Hennes avhandling handlar ändå mer om hur barnet framställs i olika tidningar än om hur nyhetsrapportering för barn ser ut – även om hon också tar upp barnsidor i de tidningar hon undersökt. I doktorsavhandlingen *Läsning för folkets barn. Folkskolans barntidning och dess förlag 1892–1914* (1983) analyserar Sonja Svensson det svenska magasinet för barn *Folkskolans barntidning* bland annat utgående från hur innehållet formats av samtida samhällseliga ideal.⁶³ *Folkskolans barntidning* är förvisso inget nyhetsmedium, men analysen av förhållandet mellan samhällsideal och utformning av barnlitteratur/-kultur korrelerar med min granskning av antaganden om publiken i moderna nyhetsprogram för barn. Karin Helander har däremot forskat i barnteater och menar i *Barndramatik och barndomsdiskurser* (2000) bland annat att barnet som aktiv samhällsmedborgare framställts som förebild i svensk barnkultur allt sedan 1930-talet. Genom att beskriva barn som kompetenta aktörer har målet varit att fostra barnen till kapabla och demokratiska samhällsmedborgare.⁶⁴

Helle Strandgaard Jensen diskuterar i artikeln ”TV as Children’s Spokesman: Conflicting Notions of Children and Childhood in Danish Children’s Television around 1968” (2013) hur de danska barnprogrammets historia kan tolkas som barndomens historia. Danska barn- och ungdomskanalen B&U grundades 1968 och deklarerade som sitt huvudsakliga mål att agera som språkrör för barnen och presentera världen ur deras synvinkel. Barnkanalens önskan att fungera som barnens språkrör kan

---

barn” (Uppsala Universitet, 2014) hur skolan framställs i nyhetsprogrammet *Lilla Aktuellt* och hur framställningen förändrats från 1994 till 2014.

⁶¹ Christensen (2012).

⁶² Sundin, Ebba: *Seriegubbar och terrorkrig. Barn och dagstidningar i ett förändrat medielandskap*, Göteborgs universitet, Göteborg, 2004.

⁶³ Svensson, Sonja: *Läsning för folkets barn. Folkskolans barntidning och dess förlag 1893–1914*, Rabén och Sjögren, Stockholm, 1983.

⁶⁴ Helander, Karin: *Barndramatik och barndomsdiskurser*, Studentlitteratur, Lund, 2003, s. 56.

enligt Strandgaard Jensen förstås som en del av barndomens historia i Danmark kring 1968 – då bilden av barnet förändrades till ett mer aktivt subjekt.⁶⁵ Även Strandgaard Jensen tar upp produktionsteamets uppfattning om vad barn borde intressera sig för och samhällets då rådande syn på barn. Dessutom har hon, med hjälp av teorier om barnlitteratur och radioprogram för barn, analyserat programmets sätt att tilltala sin publik. Strandgaard Jensen menar att sättet på vilket barnpubliken är tilltalad och inskriven i programmen avslöjar både vilken funktion barn- och ungdomsavdelningen hoppades ha för sin publik och producenternas antaganden om sin publiks kunskapsförmågor.⁶⁶

Ingegerd Rydin har forskat kring svensk TV och radio över lag och har då också tagit tilltalet i beaktande, då hon undersökt hur programutbudet förändrats under 1900-talet och hur rådande föreställningar om barn och barndom reflekteras i programmen. I *Barnens röster. Program för barn i Sveriges radio och television 1925–1999* (2000) diskuterar Rydin barnprogrammen i svensk tv och radio, med syftet att skildra hur barn framställts och visa vilken roll barnprogrammen haft inom barnkulturen och i samhället. Rydin menar att det sätt barn och barndom framställs på i såväl vuxen- som barnprogram berättar något om ”offentliga bilder av barndomar”.⁶⁷ I likhet med Rydin resonerar Malena Janson i *Bio för barnens bästa? Svensk barnfilm som fostran och ungdomsnöje under 60 år* (2007) den bild av barn och barndom som vuxna förmedlar i film för barn och hur utvecklingen sett ut i Sverige från mitten av 1940-talet tills 1970-talets slut. Janson granskar hur samhällets förändrade syn på barn och barndom påverkar filmindustrin då film produceras med barnens bästa i åtanke, samtidigt som hon problematiserar uttrycket ”för barnens bästa”: ”Vad som bäst lämpar sig för en ung biopublik vid en viss tidpunkt är avhängigt de föreställningar om barn och barndom som cirkulerar i samhället för tillfället. Därför finns inget sådant som bio för barnets bästa bortom ett idéstadium – det finns bara bio som mer eller mindre väl motsvarar de för stunden dominerande idéerna om vad en ung publik bör se”.⁶⁸ Tilltalet använder Janson för att definiera begreppet ”barnfilm”, då hon menar att

---

⁶⁵ Strandgaard Jensen (2013), s. 106.

⁶⁶ Ibid., s.109.

⁶⁷ Rydin (2000), s. 17.

⁶⁸ Janson (2007), s. 19.

barnfilmen är en film ”som genom sitt estetiska och tematiska tilltal riktar sig till en barnpublik”.⁶⁹

Ovan har jag presenterat en del av den forskning som bedrivits angående främst nyheter men delvis också annan tv-kultur för barn och hur samhällets antaganden om barns intresse format utbudet. Bland annat Walma van der Molen och de Vries, Buckingham samt Matthews presenteras och diskuteras mer ingående i teorikapitlet. I min analys går jag i dialog även med andra här presenterade artiklar och avhandlingar. Härnäst görs en sammanfattning av läget inom barndoms- och barnlitteraturforskningen för att sedan diskutera begreppen barn och barndom samt hur dessa kommer att användas i avhandlingen.

2.2 ...med avstamp i barnlitteraturforskningen

Eftersom begreppen barn och barndom är centrala för den här avhandlingen, i och med att de analyserade nyhetsprogrammen produceras just *för barn*, diskuteras dessa i korthet här. Denna avhandling behandlar förvisso inte barnlitteratur, men likväl barnkultur. Begreppen barn och barndom har dessutom aktivt diskuterats inom barnlitteraturforskningen och emedan min avhandling delvis tar avstamp i litteraturvetenskaplig teori anser jag det vara adekvat att presentera diskussionen utgående från det barnlitterära fältet.

Inom barnlitteraturforskningen är det enligt Maria Nikolajeva ”nödvändigt att åtminstone problematisera vad denna mystiska kategori [barndom] innebär”, eftersom frågan är direkt kopplad till alla försök att definiera barnlitteratur.⁷⁰ I förordet till tredje upplagan av *Barnbokens byggklossar* (2017) kommenterar Nikolajeva den explosionsartade ökning i barnlitteraturforskning som 2000-talet inneburit. Från att för cirka tjugo år sedan (då bokens första upplaga utkom) innefatta ”totalt studier av enskilda genrer, teman och författare” menar Nikolajeva att det numera är rentav omöjligt att överskåda den enorma omfattningen barn- och ungdomslitteraturstudier.⁷¹ Den stora mångfalden och totala oenigheten om barnlitteraturens definition gör att en komplett genomgång inte här är möjlig. Således nöjer jag mig med att presentera några

---

⁶⁹ Janson (2007), s. 12. Kursivering i originaltexten.

⁷⁰ Nikolajeva (2017), s. 17.

⁷¹ Ibid., s. 8.

av de mest centrala utgångspunkterna inom barnlitteraturforskningen och synen på barndom inom dessa.

På 1990-talet påverkades barnlitteraturforskningen starkt av det spirande forskningsfältet barndomsforskning och tanken på barndomen som social konstruktion blev framträdande.⁷² Barndomsforskning i sig är ett relativt nytt fält och även om barn och barndom redan länge intresserat inom andra forskningsfält, så som psykologi, sociologi och antropologi, är det först sedan 1990-talet det interdisciplinära fältet barndomsforskning börjat bli erkänt som akademiskt ämne, lämpat för forskning och analys.⁷³ Barndomsforskningen gick under 1990-talet igenom ett paradigmskifte, som beskrivs i Allison James och Alan Prouts *Constructing and Reconstructing Childhoods* (1997).

James och Prouts barndomsforskning motsätter sig framför allt tanken om barnet som en människa i blivande, alltså icke-färdiga människor, som genom att genomgå en socialiseringsprocess kan bli sociala varelser och alltså färdiga människor, eller med andra ord vuxna. Enligt detta tankesätt blir barnen tilldelade ”rollen av de *i avsaknad*; av mognad, förnuft, makt, styrka”, barndomen främmandegörs och blir ett stadium av annorlundaskap – ”ett bristtillstånd som föregår det riktiga livet”.⁷⁴ Barndomen anses alltså vara ett förstadium till vuxendomen och utvecklingen lineär: från omognad till mognad, från enkelhet till komplexitet och från irrationalitet till rationalitet.⁷⁵ James och Prout föreslår däremot tanken om barndom som en social konstruktion som varierar enligt kultur och samhälle samt tid och plats, vilket enligt Malena Janson var den mest nydanande av grundidéerna för den nya barndomsforskningen som växte fram på 1990-talet. Genom att införa begreppet barndomsdiskurs presenterades ett alternativ till synen på barnet som en människa i blivande och fokus skiftas från olikheterna mellan barn och vuxna till barndom som ett abstrakt begrepp beroende av våra föreställningar om det.⁷⁶

I dag har begreppet barndomsdiskurs ändå tappat något av sin slagfärdighet, bland annat på grund av framstegen inom hjärnforskning som pekat på biologiska och

---

⁷² Nikolajeva (2017), s. 16.

⁷³ Kehily, Mary Jane: ”Understanding Childhood. An introduction to some key themes and issues”, *An Introduction to Childhood Studies*, andra upplagan, [red.] Kehily, Mary Jane, Open University Press, Maidenhead, 2009, s. 1.

⁷⁴ *Ibid.*, s. 19.

⁷⁵ Janson (2007), s. 18.

⁷⁶ *Ibid.*

fysiologiska skillnader mellan barn och vuxna, barnet är bevisligen alltså inte bara en social konstruktion.⁷⁷ Bland annat David Rudd kritiserar synen på barndom som produkt av en vuxen diskurs och menar att varken ståndpunkten om det essentiella naturbarnet eller föreställningen om en barndomsdiskurs är hållbar. Han argumenterar i stället för en hybrid, ett gränsland mellan det konstruerade och det konstruerande barnet, där han också menar att problematiken för barnlitteraturens blivande går att finna.⁷⁸

Clémentine Beauvais lyfter i boken *The Mighty Child. Time and Power in Children's Literature* (2015) upp den omdebatterade klassikern inom barnlitteraturforskning *The Case of Peter Pan, or the Impossibility of Children's Fiction* (1984) av Jaquelin Rose. Beauvais menar att *The Case of Peter Pan* fungerar som utgångspunkt för all efterföljande teori – vare sig efterföljande forskare håller med om Roses tes eller inte.⁷⁹ Rose menar i korthet att barnlitteraturen är omöjlig, eftersom den snarare skrivs för att tillfredsställa vuxnas nostalgiska behov och längtan än barnens. Rose betraktar alltså barnlitteraturen som ett utlopp för vuxenförfattarens nostalgi.⁸⁰ Vidare förespråkar Rose en skillnadsmodell, ”difference model”, alltså en modell enligt vilken barn och vuxna är varandras motpoler och helt främmande för varandra.⁸¹

Vid sidan om denna skillnadsmodell har avsaknadsmodellen, ”deficit model”, under de senaste trettio åren vuxit fram. Denna modell bygger på maktrelationen mellan barn och vuxna, där barnet ses som underlägset och i avsaknad.⁸² Avsaknadsmodellen emotsätter sig alltså James och Prouts begrepp barndomsdiskurs. Enligt denna syn är barnlitteraturens uppgift att underminera maktförhållandet mellan barn och vuxna samt ifrågasätta de rådande normerna i samhället. Barnlitteraturen liknas därmed vid feministisk- och queerlitteratur. Även Maria Nikolajeva undersöker maktstrukturer i barnlitteraturen, utgående från att barnlitteraturen är en ”makt- och förtrycksmekanism som konsekvent bekräftar vuxna som norm och barn som avvikelse.”⁸³ Hon menar att

---

⁷⁷ Nikolajeva (2017), s. 17.

⁷⁸ Rudd, David: ”Theorising and theories: the conditions of possibility of children's literature”, *International Companion Encyclopedia of Children's Literature*, andra upplagan, [red.] Hunt, Peter, Routledge, London/New York, 2004, s. 30.

⁷⁹ Beauvais, Clémentine: *The Mighty Child. Time and Power in Children's Literature*, John Benjamin's Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia, 2015, s. 15.

⁸⁰ Nikolajeva (2017), s. 31.

⁸¹ Beauvais (2015), s. 15.

⁸² Ibid.

⁸³ Nikolajeva (2017), s. 27.

det i den moderna barnlitteraturen kan finnas situationer i vilka etablerade maktstrukturer ifrågasätts men att den vuxna ändå slutligen bekräftas som norm och föreslår termen *aetonormalitet* eller vuxennormalitet för att undersöka detta, som en motsvarighet till den inom queerforskning centrala termen heteronormativitet.⁸⁴

Trots att jämförelsen av barn med kolonialiserade subjekt, förtryckta kvinnor och queerpersoner i ett heteronormativt samhälle kan vara upplysande kritiserar modellen bland annat av Marah Gubar, som menar att barn faktiskt är beroende av sina förtryckare (vuxna) på ett sätt som ingen av de andra förtryckta grupperna är:

[C]hildren enter the world in a state of dependency that makes it not merely justifiable but ethically incumbent upon their caregivers to treat them in ways that would seem offensively authoritarian if applied to other historically marginalized groups. If children are 'other,' then, they are another kind of other.⁸⁵

Att tala om en grupp som "de andra" menar Gubar också medför en stor risk för att skapa fördomar, orättvisa, förakt och avhumanisering gentemot denna grupp och hon efterlyser därför en mer positiv syn på barn. Gubar föreslår därför en släktskapsmodell, "kinship model", vilken grundar sig på idén om att barn och vuxna är fundamentalt likartade också om vissa skillnader kan relateras till ålder.⁸⁶ Således kan också skillnader mellan olika vuxna och olika barn bättre tas i beaktande.

Gubars modell grundar sig alltså på att utforska likheterna barn och vuxna emellan, snarare än att diskutera skillnaderna. Clémentine Beauvais hävdar emellertid att även om Gubars modell kan ge intressanta insikter finns en grundläggande skillnad mellan vuxna och barn: "However, adults and children *are* different because adults *do* see children as different to them, and do communicate to them the awareness of that

---

⁸⁴ Nikolajeva, Maria: *Power, Voice and Subjectivity in Literature for Young Readers*, Routledge, 2010, s. 8.

På engelska skriver Nikolajeva om "aetonormativitet", vilket direkt kan kopplas till termen "heteronormativitet". Det är därför oklart varför hon inte följer samma mönster på svenska, där heteronormativitet logiskt sett borde motsvaras av aetonormativitet och inte aetonormalitet. (För det svenska begreppet se t.ex. Nikolajeva, Maria: "Bakom rösten. Den implicita författaren i jagberättelser", *Barnboken – tidskrift för barnlitteraturforskning*, nummer 2, Svenska barnboksinstitutet, Stockholm, 2008, s. 19)

⁸⁵ Gubar, Marah: "The Hermeneutics of Recuperation: What a Kinship-Model Approach to Children's Agency Could Do for Children's Literature and Childhood Studies.", *Jeunesse: Young People, Texts, Cultures*, volym 8, nummer 1, John Hopkins University Press, Maryland, 2016, s. 299.

⁸⁶ Gubar (2016), s. 303.

difference.”⁸⁷ Beauvais erkänner alltså att det finns fundamentala skillnader mellan barn och vuxna och föreslår till följd därav en modell som bygger på det temporala förhållandet mellan dem. Beauvais håller med Gubar om att det inte går att jämföra barnlitteraturteori med annan teori om förtryckta grupper – så som postkolonial eller feministisk teori. Beauvais menar ändå att detta beror på att teorierna bygger på föreställningen om att förändra den förtryckta gruppens status, medan barn däremot hela tiden är i rörelse mot att bli vuxna och är alltså redan på väg att förändra sin status. Barns annorlunda skap är alltså tidsbegränsat och kärnan för maktrelationen mellan barn och vuxen ligger enligt Beauvais därför inte i barnets förändrade sociala eller politiska status, men i den föreställda temporalitet som associeras med barn- och vuxendom.⁸⁸

Vidare menar Beauvais att denna föreställda temporalitet medför tidsbundna styrkor associerade med både vuxendom och barndom i barnboksdiskursen. Om skillnaden mellan barn och vuxna är temporal innebär detta enligt Beauvais inte nödvändigtvis att maktförhållandet skulle vara till fördel för den som levt längre, utan att det lika väl kunde vara till fördel för den med mera tid kvar. Utgående från hur mycket tid som finns kvar och möjligheterna att fylla denna tid med ännu okända handlingar har barnet enligt Beauvais alltså en fördel över den vuxna, vilket hon menar präglar barnlitteraturen. Hur barn använder den information de vuxna försöker förmedla genom barnböckerna är i sista hand upp till barnen själva och begreppet barndom blir enligt Beauvais synsätt därför främst intressant i förhållande till framtiden – barnet ses som en framtida vuxen och aktör, vars handlingar inte kan förutspås. Beauvais föreslår därmed termen *puer existens*, ett barn som skuffas framåt och ses som en blivande aktör, i kontrast till romantikens eviga barn, *puer aeternus*.⁸⁹

Kort och gott undersöker barnlitteraturteoretiker alltså skillnader, likheter och maktstrukturer i barnlitteraturen. I detta korta och anspråkslösa avsnitt har jag lyft fram några av de mest centrala teorierna och begreppen inom barnlitteraturforskningen idag och försökt ge en någorlunda överblick över fältet. Diskussionen om vad ett barn är eller bör vara kan ältas i all evighet och utgående från olika synvinklar leda till vitt

---

⁸⁷ Beauvais (2015), s. 17.

⁸⁸ Ibid., s. 18. Beauvais använder begreppet ”imagined temporality”, vilket jag översatt till föreställd temporalitet. Att temporaliteten är föreställd markerar att även om det finns ett slags samförstånd om att både barn- och vuxendomen är tidsbundna är det omöjligt att peka på precis när den ena slutar och den andra tar vid.

⁸⁹ Ibid., s. 20.

skilda och samtidigt lika riktiga resultat. I *Barnbokens byggklossar* nöjer sig Nikolajeva utan någon desto längre diskussion med att konstatera att ”begreppet är historiskt och kulturellt betingat”.⁹⁰ Också David Buckingham menar att begreppet är beroende av tid och rum och poängterar att den samtida bilden av barn är relativt ny och begränsad till västerländska industrialiserade samhällen. Dessutom menar han att ingen beskrivning eller hänvisning till idén om barndom kan vara neutral: ”On the contrary, any such discussion is inevitably informed by an *ideology* of childhood – that is, a set of meanings which serve to rationalize, to sustain or to challenge existing relationships of power between adults and children, and indeed between adults themselves.”⁹¹ Buckingham anser alltså att yttranden om barndom och hur barn är eller borde vara alltid är värdeladdade och säger något om maktförhållandet mellan barn och vuxna.

Clémentine Beauvais påpekar att även om barndom inte på ett enkelt sätt kan knytas till ålder kan åldersaspekten inte heller helt avskaffas och begreppet barndom är enligt henne en kombination av kultur och natur.⁹² Diana Gittins, som diskuterar koncepten barn och barndom i artikeln ”The Historical Construction of Childhood” (2009), skiljer mellan begreppen och hävdar att medan barn syftar på en konkret individ definierad som icke vuxen är barndom ett mer allmänt och abstrakt begrepp, använt av vuxna för att benämna den status de tilldelat dem som definieras som icke vuxna. Termen, menar Gittins, förmedlar tanken om en särskild och fundamentalt annorlunda social grupp, som har betydelse endast inom kontexten av ett binärt förhållande till vuxendomen.⁹³ Inskrivet i begreppet barndom finns enligt Gittins även idén om att barndomen är universell.

Att fundera över vad begreppen barn och barndom innebär är alltså enligt bland annat Nikolajeva relevant eftersom förståelsen för begreppen påverkar produktionen och distributionen av barnböcker – och således förmodligen i förlängningen också övrig barnkultur. Liksom barnkultur i regel produceras av vuxna är det paradoxalt nog också vuxna som lagt monopol på definieringen av barndom.⁹⁴ Det verkar råda viss konsensus om att barndom är ett kulturellt betingat och historiskt föränderligt begrepp,

---

⁹⁰ Nikolajeva (2017), s. 16.

⁹¹ Buckingham (2000A), s. 11.

⁹² Beauvais (2015), s. 8.

⁹³ Gillis, Diana: ”The Historical Construction of Childhood”, *Introduction to Childhood Studies*, andra upplagan, [red.] Kehily, Mary Jane, Open University Press, Maidenhead, 2009, s. 37.

⁹⁴ Buckingham (2000A), s. 12.

men mera sällan diskuteras det faktum att det råder diversitet orsakad av faktorer liksom social status, kön och klass också inom gruppen barn.⁹⁵

Då jag i denna avhandling intresserar mig för den implicita barnpubliken, alltså vilken bild av barn som framställs i nyhetsmedierna *Lilla Aktuellt* och *Lasten uutiset* utgår jag från ett barndomsbegrepp som är knutet till den tid och kultur jag lever i. Jag återkommer i viss mån till den diskussion som ovan presenterats och förhåller mig till den i analysen av nyhetsmedierna för barn. Jag har valt att tala om barn och barndom utan de omringande citationstecken som inom barndomsforskning varit kutym för att markera att begreppen är socialt och kulturellt konstruerade – att de i sig inte betyder något men är användbara begrepp trots sina teoretiska brister. Mitt val att utelämna citationstecknen grundar sig på Beauvais, som menar att iakttagelsen om begreppens konstruktion numera kan anses banal och därför inte längre behöver markeras.⁹⁶

---

⁹⁵ Med undantag för Gubar, vars teori långt bygger på just detta.

⁹⁶ Beauvais, Clémentine: "Next of Kin: 'The Child' and 'The Adult' in Children's Literature Theory Today and Tomorrow", *The Edinburgh Companion to Children's Literature* [red.] Beauvais, Clémentine och Nikolajeva, Maria, Edinburgh University Press, Edinburgh, 2017, s. 267.

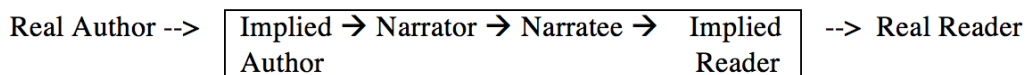
3. Teoretiska utgångspunkter

I förestående kapitel presenteras de teoretiska utgångspunkter som står som grund för min granskning av nyhetsmedierna *Lilla Aktuellt* och *Lasten uutiset*. Jag diskuterar och definierar här också vissa för avhandlingen centrala begrepp.

3.1 Tilltal

En av utgångspunkterna för min analys är tilltalet, alltså på vilket sätt nyhetsankaret talar till publiken. Tilltalet i nyhetsmedier för barn har i viss mån diskuterats av medieforskarna David Buckingham, Julian Matthews och Margareta Rönnerberg. Samtliga tangerar ändå bara ämnet och fokuserar främst på huruvida tilltalet är auktoritativt eller vänskapligt. Inom barnlitteraturforskning har tilltalet däremot diskuterats mera ingående och jag tar därmed avstamp i litteraturvetenskaplig teori då tilltalet avhandlas.

Inom barnlitteraturforskning är det knappast möjligt att diskutera tilltal utan att ta Barbara Walls klassiker *The Narrator's Voice* (1991) i beaktande.⁹⁷ I boken granskar Wall hur författare skriver för barn, som ett bidrag till diskussionen om barnlitteraturens essens. Walls utgångspunkt är att en berättelse som är skriven till barn är för barn oberoende av vem som slutligen kommer att läsa den och hon menar att ”Det inte är vad som sägs, men sättet det sägs på, och till vem det sägs, som markerar en bok för barn”.⁹⁸ Vuxna talar enligt Wall på ett annorlunda sätt då de talar med barn: dels handlar det om typen av information och förklaringar som ges, men dessutom någon slags nästan odefinierbar ändring i röstläge och ton. Detta menar Wall kan skönjas i berättarrösten i fiktion för barn och just denna hårfina skillnad i anförandet definierar enligt henne en barnbok.⁹⁹ Walls studie bygger på Seymour Chatmans modell för kommunikationen mellan författare och läsare (figur 1).

Figur 1

⁹⁷ Wall, Barbara: *The Narrator's Voice*, The Macmillan Press, London, 1991.

⁹⁸ Wall (1991), s. 2.

⁹⁹ Ibid., s. 3.

Enligt Chatmans narrativitetsmodell står varken den verkliga författaren eller läsaren att finna i själva texten. Den narrativa texten kan alltså inte avslöja något om vare sig den verkliga författaren eller vem som verkligen läser boken. Däremot kan texten analyseras utgående från vilka föreställningar om författaren och läsaren den antyder, samt utgående från förhållandet mellan berättaren (narrator) och narraten (narratee).¹⁰⁰ Med implicit författare och implicit läsare menas just de föreställningar om verkets skapare respektive läsare som går att utläsa ur texten.¹⁰¹ Berättaren är i sin tur den röst som återger det skedda inne i texten, medan narraten är den som lyssnar till det sagda.¹⁰² Narraten är ändå ofta dold och utgörs alltså inte av en karaktär i texten. Även om Maria Nikolajeva hävdar att narraten inte bör förväxlas med den implicita läsaren är förhållandet ändå inte helt klart. Nikolajeva menar själv till exempel att ”det ’du’ eller ’kära barn’ som berättaren [i Emil-böckerna] vänder sig till kan gälla såväl en dold narrat som en implicit läsare.”¹⁰³ Eftersom det i nyhetsprogrammen för barn inte finns någon studiopublik eller annat som kunde tolkas som en öppen narrat är denna alltså dold. Det är ändå den implicita publiken, alltså den föreställning om publiken som framträder i programmet jag intresserar mig för och således diskuteras inte narratens varande eller inte varande desto mera här.

Wall menar att det asymmetriska förhållandet mellan (den vuxna) avsändaren och (den unga) mottagaren är centralt för definitionen av en barnbok.¹⁰⁴ Enligt Wall kan detta förhållande uttryckas på tre sätt: *enkelt tilltal*, alltså en röst som är specifikt intresserad av barnläsare och riktar sig enkom till denna, *dubbelt tilltal*, där texten talar till en vuxen över barnets huvud, samt *jämlikt tilltal*, som riktar sig till både barn och vuxna samtidigt.¹⁰⁵ Både Chatman och Wall undersöker alltså fiktiva berättelser, medan mitt material består av nyheter, alltså faktabaserat material. Genom att tillämpa Walls teori på nyhetsprogram granskar jag samtidigt huruvida teorin är användbar i detta medium. Författaren motsvaras i min undersökning av producenterna och läsaren av publiken.

---

¹⁰⁰ Översättningarna i enlighet med Nikolajeva (2017), s. 243.

¹⁰¹ Wall (1991), s. 4.

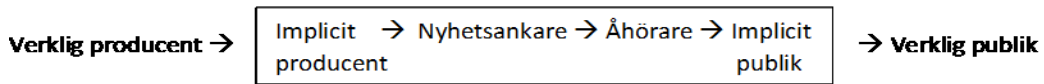
¹⁰² Nikolajeva (2017), s. 236.

¹⁰³ Ibid., s. 244.

¹⁰⁴ Wall (1991), s. 4.

¹⁰⁵ Ibid., s. 9. Se även Nikolajeva (2017), s. 45f.

I följande modell har jag åskådliggjort hur Chatmans modell kan överföras på nyhetsmediet.

Figur 2

Jag har alltså valt att kalla narraten för åhörare. Detta eftersom narraten ju är den eller de som tilltalas av nyhetsankaret. Begreppet är ändå inte centralt för min avhandling, där det alltså är den implicita publiken som främst behandlas. Även om Walls kategorier visat sig användbara inom barnlitteraturforskning har hennes studie också kritiserats. Bland annat kritiseras den lättsinniga användningen av begreppen barn och vuxen i Dominic Cheethams artikel "Audience in Children's Literature".¹⁰⁶ Cheetham påvisar hur Walls kategorier bygger på en syn på barn och vuxna som homogena grupper som står som varandras motpoler och alltså inte tar olika variabler som ålder, genus och kultur i beaktande.¹⁰⁷ Dessutom påpekar Cheetham hur tolkningen av tilltalet som enkelt, jämlikt eller dubbelt är beroende av läsarens uppfattning om vad barn är intresserade av och kapabla till, vilket i sin tur är beroende av den rådande synen på barn: "views of children do change, and when they change, judgements about audience will change with them."¹⁰⁸ Genom att påstå att en text har en implicit barnläsare görs enligt Cheetham automatiskt också ett utlåtande om vad begreppet barn innebär, vilket alltså varierar enligt tid och rum: "In other words, the implied audience of any text is culturally and temporally variable, rather than fixed."¹⁰⁹ Vilka slutsatser som dras angående den implicita läsaren kan enligt Cheetham nästan säga mer om personen som gjort analysen än vad den gör om själva texten – vilket i och för sig inte uteslutande gäller just denna typ av litteraturanlys.¹¹⁰

Då jag i min analys granskar den implicita barnpubliken i nyhetsmedierna *Lilla Aktuellt* och *Lasten uutiset* kommer alltså mina egna attityder och värderingar att speglas i de antaganden om den implicita barnpubliken jag gör. Jag hävdar därför inte

¹⁰⁶ Cheetham, Dominic: "Audience in Children's Literature", *English Literature and Language* 49, 2013.

¹⁰⁷ Cheetham (2013), s. 20f.

¹⁰⁸ Ibid., s. 22.

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ Ibid., s. 23.

att mina iakttagelser skulle vara fullständigt objektiva och oberoende av den tid och kultur jag lever i och är medveten om att bland annat dessa faktorer påverkar mina observationer. Detta sagt menar jag ändå att en analys av programmen kan säga något om vilken syn på barnet som framträder i de två av mig undersökta nordiska nyhetsmedierna för barn. Förutom att utgöra representanter för två olika länder produceras det ena programmet på en public service-kanal, medan det andra tillhör mediekoncernen Sanoma och alltså produceras i kommersiellt syfte. Dessutom har *Lilla Aktuellt* en lång tradition emedan *Lasten uutiset* bara har ett par år på nacken. Alltså bidrar flera olika faktorer till programmets utformning och huruvida skillnader kan tillskrivas endast synen på barn bör alltså ifrågasättas.

3.2 Nyhetsprioritering

En annan utgångspunkt för min analys är att granska vilka nyheter som presenteras och huruvida detta visar på en specifik föreställning om barndom. Detta har diskuterats av bland annat Julian Matthews och Nina Christensen, vars forskningsresultat härmed kommer presenteras. Matthews menar i artikeln ”A Missing Link?” (2008) att hur nyhetsprogram för barn byggs upp avslöjar producenternas tankar och attityder om barn. I artikeln granskas förhållandet mellan producenter och antagen publik då det brittiska nyhetsprogrammet för barn, *BBC Newsround*, planeras.

Matthews poängterar i artikeln att nyhetsmedier för barn, till skillnad från de flesta andra nyhetsmedier, har en klart definierad målgrupp – nämligen barnen. Hur klart definierad den är går ändå att ifrågasätta, vilket jag visat i min tidigare diskussion om bilden av barndom. *Newsround* säger sig rikta sig till 8–14-åringar, men det framkommer i Matthews studie att producenterna i sin programplanering utgår från vad de tror 10-åringar skulle intressera sig för. Målpubliken är alltså en 10-åring, men i praktiken blir utgångsläget ändå svårt att följa, då utgångspunkten är producenternas egna erfarenheter av målgruppen, samt deras minnen av hur det var att själv vara i den åldern.¹¹¹ I likhet med författare som skriver för sitt barnjag kan nyhetsproducenterna således sägas skapa nyhetsprogram för sig själva som barn. Konsekvensen blir enligt Matthews en bild av barnen som allmänt ointresserade av nyhetsmaterialet, vilken ändå kolliderar med bilden av den idealiska publiken. Denna beskrivs av producenterna som någon som är rätt bra i skolan och intresserad av nyhetsagendan,

---

¹¹¹ Matthews (2008), s. 267.

kommer från en rätt stabil bakgrund och vars familj förmodligen läser dagstidningen. Vidare beskrivs den idealiska publiken som barn som uppskattar att få saker förklarade för sig: ”They’ve got a little bit of willingness, and appreciate an explanation.”¹¹² Detta går hand i hand med *Lasten uutisets* underrubrik: ”Lapsille, jotka haluavat tietää” [För barn som vill veta].

Det finns alltså två motstridiga målgrupper, den idealiska som antas ha ett genuint intresse av att titta på nyhetsprogrammet och lära sig om världen och den potentiella,¹¹³ som inte innehar detta intresse och alltså måste lockas att se programmet genom lättare material. Genom att ta in mer underhållande material försöker producenterna således maximera sitt tittarantal, vilket samtidigt drar ner på programmets trovärdighet som nyhetssändning. I nyhetsprioriteringen bortser producenterna också ofta från politiska händelser, utgående från sin publiks antagna begränsade förståelse om världen, även om de riktigt stora och viktiga världsnyheterna (så som konflikter, brott och terrorangrepp) tas upp och förklaras.¹¹⁴ Att fylla nyhetsprogrammet med lättare, mer underhållande program förmedlar alltså enligt Matthews producenternas bild av barnpubliken som ointresserad av egentliga nyheter. Samtidigt används ”sandwichtekniken”, alltså att alternera lättare och tyngre material, ofta som en lugnande strategi i nyhetsprogram för barn, då producenterna tror att ”roliga eller på annat sätt lätta nyheter kan ta bort tyngden från tidigare negativ information”.¹¹⁵ Å andra sidan blir underhållande klipp och inslag allt vanligare även i nyhetsmedier för vuxna och det går att ifrågasätta huruvida Matthews slutsats kan tillämpas på ett generellt plan.

Christensen har å sin sida granskat vilken typ av artiklar och texter som förekommer i barnsektionen *Faktisk*, som utkommer en gång i veckan som ett uppslag i fredagsbilagan *Weekendavisen*, och visat hur dessa texter försöker forma barnet. Christensen menar att en relativt specifik syn på vilken sorts medborgare och individ barnet önskas bildas till tydligt framträder ur texten. Barnet ska enligt denna syn bildas

---

¹¹² Matthews (2008), s. 268.

¹¹³ Matthews använder begreppen ”ideal audience” och ”potential audience” Margareta Rönnberg översätter däremot de två målgrupperna till den ”idealiska publiken” samt den ”reella publiken” (Rönnberg, 2010). Att kalla den idealiska publikens motpol för ”reell” anser jag ändå vara missvisande eftersom det fortfarande handlar om producenternas antaganden. Således menar jag att ”potentiell” lämpar sig bättre.

¹¹⁴ Matthews (2008), 271.

¹¹⁵ Walma van der Molen och de Vries (2003), s. 8.

till en världsmedborgare som är medveten och bryr sig om miljön och miljöproblem. Genom att visa forskare inom naturvetenskap samt arkeologer som förebilder förmedlas bilden av barnet som nyfiken och undersökande, som med tiden själv kan bli forskare. Förutom att barnet beskrivs som en tänkande individ visas barnet vara intresserat av att ta hand om sin kropp, genom att röra på sig och ha koll på sitt födointag. Dessutom är barnet som framställs i *Faktisk* ”et legende, fantasifuldt og æstetisk intresseret individ” och alltså intresserat av konst och litteratur.¹¹⁶

Medan Matthews har intervjuat producenter för nyheter för barn och därmed gjort sig en uppfattning om hur materialet reflekterar nyheter för barn har Christensen alltså fokuserat på själva texten och det barn som där skrivs fram, med andra ord har Christensen undersökt den implicita läsaren. Det barn producenterna tror sig skapa programmet för består enligt Matthews forskning av två motstridiga målgrupper, nämligen den idealiska och den potentiella publiken. Kategorierna ligger enligt Chatmans modell alltså utanför själva texten, då de existerar endast i de verkliga producenternas antaganden om sin publik. Dessa antaganden lär ändå reflekteras i den implicita publiken, alltså den föreställning om publiken som gestaltas i själva texten. I min avhandling utgår jag främst från den implicita publiken, eftersom min analys i första hand berör själva texten. Samtidigt menar jag att producenternas antaganden om sin publik reflekteras i programmet och i de fall detta kommenteras används begreppen potentiell och idealisk publik. Den verkliga publiken – alltså de människor som faktiskt ser på programmen – behandlas däremot inte i denna avhandling.

3.3 Tematisk täckning

Utöver *vilka* nyheter som tas upp är det viktigt att syna *hur* de behandlas. Hur på djupet går programmen in på svåra ämnen? Målet för nyheter för barn anges ofta vara att ge barnen möjligheten att förstå och följa med vad som händer i samhället. Nyheterna anger sig för att vara förklarande, men frågan är om de inte är förenklande – på ett sätt som snarare gör dem svårare än lättare att greppa. Ur Matthews granskning av *Newsround* framkommer att programmet ofta erbjuder barnen en mer tilltalande version av nyheterna, då reporterna istället för att kontextualisera och förklara svåra ämnen väljer att bara rapportera om det skedd.¹¹⁷ Matthews menar att försöken att förenkla nyheterna på *Newsround* snarare lämnat bort information än gjort den

---

¹¹⁶ Christensen (2012), s. 137.

¹¹⁷ Matthews (2008), s. 274.

begriplig.¹¹⁸ Produktionen av nyheter lämpliga för barn bygger liksom tidigare nämnts på producenternas bild av barnpubliken och idén om vad som intresserar denna föreställda publik.¹¹⁹ Som ett resultat av detta producerar *Newsround* ”personifierade nyhetsberättelser som medvetet tar fokus från politiska ’problem’ till rapportering av ämnets förhållande till barns upplevelser. Dessa konstruerade berättelser undviker diskussion och debatt, kontroversiella fraser eller figurer, vilka antas vara olämpliga för dessa nyheterets målgrupp”.¹²⁰

Buckingham undersöker å sin sida användningen av så kallad tematisk täckning av nyheter i brittiska och amerikanska nyhetsprogram för barn. Tematisk täckning innebär att aktuella frågor placeras i en större helhet och erbjuder publiken mer bakgrundsinformation än i den för vuxennyheter normala episodiska täckningen, som riktar in sig på specifika händelser.¹²¹ Ju mer en nyhet eller ett aktuellt samhällsfenomen förklaras och kontextualiseras desto mer tematisk är alltså täckningen.

Hur nyhetsinnehållet presenteras och förenklas i nyhetsprogram för barn speglar producenternas syn på barnet och vad barnpubliken antas intressera sig för och begripa. Samtidigt är det intressant att undersöka om nyhetsprogrammen i sina förenklingar verkligen lyckas underlätta förståelsen av nyheten och – liksom tanken var åtminstone på 1970-talet – öppna upp de vanliga nyhetssändningarna och därmed göra täckningen tematisk, eller om de snarare gör dem mindre begripliga genom att skala bort svåra begrepp och fraseringar utan att på ett tillfredsställande vis fylla ut hålen. Eftersom den verkliga publiken inte är inkluderad i denna studie utgår jag i granskningen av förenklingarna snarast från hur nyheterna förklaras och kontextualiseras och således görs mer begripliga (även för en vuxen).

3.4 Lugnande strategier

Att förklara nyheter för barn är inte bara viktigt för att ge dem tillgång till samhällsfrågor och möjligheten att engagera sig, men fungerar också som en lugnande strategi. Utgångspunkten är då att det främmande är skrämmande och att ångesten hos barnen kan minskas genom att förklara.

---

¹¹⁸ Matthews (2008), s. 276.

¹¹⁹ Ibid., s. 277.

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ Buckingham (2000A), s. 45.

Juliette Walma van der Molen och Marijn De Vries diskuterar lugnande strategier i artikeln ”Violence and consolation: September 11th 2001 covered by the Dutch children's news” och delar in strategierna i tre huvudkategorier:

- (a) strategies applied at the programme level (e.g. alternating ‘heavy’ and ‘light’ topics);
- (b) strategies applied at the level of the news item (e.g. taking a child perspective, inclusion of reassuring comments); and
- (c) strategies applied at the shot level (e.g. not showing the most graphic film footage).¹²²

På programnivå menar de att det går att skilja mellan två olika underkategorier för lugnande strategier: Å ena sidan undvikande av vissa mycket våldsamma nyheter och å den andra sandwichtekniken, som innebär att tunga nyheter alterneras med lättare material. På nyhetsinslagsnivå delar forskarna in i tre underkategorier, för det första expertkommentarer, för det andra barn som berättar om sina erfarenheter och för det tredje att ta tittarnas reaktioner i beaktande.¹²³ Experter kan vara till exempel forskare eller psykologer som förklarar för barnen att de inte är de enda som känner sig ledsna eller rädda på grund av vad som hänt. Experterna kan också påminna om osannolikheten i att detta skulle drabba en själv, eller lyfta fram sätt att hjälpa.¹²⁴ Genom att lyfta fram barns egna erfarenheter tas även barnets perspektiv med i nyhetsförmedlingen. Dessutom menar Walma van der Molen och de Vries att barn ofta uppskattar att få saker berättade åt sig av någon i deras egen ålder:

To a child viewer, a shocking event may get a better framework when explained by someone his/her age, because such a personal account might prevent child viewers from fantasising too much about what might have happened, something that may be scarier than hearing what really happened. In addition, personal accounts by children often also include positive endings; for example, when a child is rescued or when friends provided help.¹²⁵

---

¹²² Walma van der Molen och De Vries (2003), s. 7.

¹²³ Ibid., s. 8.

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Ibid.

Att ta tittarnas reaktioner i beaktande och visa hur andra barn hanterar det som hänt ger i sin tur barnen ett ramverk för hur de kan handskas med det skedd. Slutligen delar forskarna in lugnande strategier på sekvensnivå i fyra underkategorier:

(a) avoidance of graphic violent pictures, (b) choosing a more distant camera position when violence is portrayed, (c) refraining from using additional set noise, such as people screaming or dramatic music, when it is not really necessary or not an integral part of the original footage, and (d) avoidance of repetitive broadcast of the same violent images.¹²⁶

Walma van der Molen och de Vries menar att lugnande strategier på sekvensnivå är viktiga eftersom många barn reagerar starkt just på våld.

Lydia Kokkola har i avhandlingen *Representing the Holocaust in Children's Literature* (2003) studerat hur tystnad kan användas för att framföra ett budskap i barnlitteratur som behandlar Förintelsen och benämner denna typ av tystnad för ”framed silence”.¹²⁷ Att tystanden är inramad innebär att läsaren – eller i mitt fall åskådaren – görs medveten om att något utelämnats.¹²⁸

”Silence that hint at what cannot be expressed can at least provide readers with a sense of the enormity of what has been left unsaid”.¹²⁹ Att utelägna information, men samtidigt göra klart för läsaren att detta gjorts kan alltså användas som en metod för att ta upp riktigt svåra ämnen, så som Förintelsen, med barn utan tynga dem med mer information än de kan hantera. Metoden påminner alltså om de ovan presenterade lugnande strategierna. Vad gäller Förintelsen menar Kokkola ändå att barn ofta saknar den historiska kunskap som krävs för att fylla ut informationsluckorna och att utlämnade av information således kan bli förvirrande för barnet, snarare än beskyddande.¹³⁰ Detta tangerar i sin tur den ovan presenterade forskningen om hur förenkling av information kan bli förvirrande då relevanta bitar skalas bort från

---

¹²⁶ Walma van der Molen och de Vries (2003), s. 9.

¹²⁷ Kokkola, Lydia: *Representing the Holocaust in Children's Literature*, Routledge, New York, 2003, s. 25.

¹²⁸ Härmed kommer den svenska översättningen ”inramad tystnad” att användas, i enlighet med Mia Österlunds förslag i artikeln ”Havet som förbinder och skiljer åt. Inramad tystnad i skildringen av andra världskrigets finländska krigsbarn”, *Tidskrift för litteraturvetenskap*, 2016:3–4. URL: <http://ojs.ub.gu.se/ojs/index.php/tfl/article/view/3797>, hämtat 17.10.2018.

¹²⁹ Kokkola (2003), s. 28.

¹³⁰ *Ibid.*, s. 26f.

nyhetspresentationen, men här läggs fokus alltså på hur tystnad medvetet kan användas för att förmedla information utan att gå in på allt för grymma detaljer. Diskussionen om inramad tystnad relaterar också till tilltal, då informationen tillbakahålls från barnet, men uppfattas av den vuxna läsaren. Det handlar alltså om ett dubbelt eller jämlikt tilltal,¹³¹ där författaren är medveten om och tilltalar en vuxen medläsare vid sidan om barnet.

Jag ämnar i min analys undersöka huruvida Kokkolas teori om inramad tystnad även kan tillämpas på nyhetsmedier för barn och liknas med de lugnande strategier jag diskuterat ovan. Det kan ändå vara problematiskt att exakt peka ut hur utelämnningar markerats, vilket Mia Österlund poängterar i artikeln ”Havet som förbinder och skiljer åt. Inramad tystnad i skildringen av andra världskrigets finländska krigsbarn” (2016).¹³²

I detta kapitel har jag presenterat några teoretiska utgångspunkter för min granskning av nyhetsmedierna *Lilla Aktuellt* och *Lasten uutiset*. Min analys tar avstamp i Walls narrativitetsteori för att undersöka förhållandet till den implicita barnpubliken, men kombineras med teori ur både medieforskning och barnlitteraturforskning för att få en mer nyanserad bild av programmen. Min studie är av komparativ karaktär, då jag ämnar jämföra de två programmen sinsemellan. I min analys rör jag mig på såväl det verbala som det visuella och det auditiva planet och samtliga nivåer kommer således att diskuteras.

---

¹³¹ *Dubbelt tilltal* har en negativ konnotation – författaren tilltalar den vuxna ”över barnets huvud”, medan *jämlikt tilltal* har en positiv konnotation – barn och vuxen tilltalas jämlikt fast på olika nivåer. Se Nikolajeva (2017), s. 45.

¹³² Österlund (2016), s. 42.

4. Om *Lilla Aktuellt*

I detta kapitel analyseras nyhetsurvalet, tilltalet och förhållandet till publiken i ett avsnitt av *Lilla Aktuellt* (30.5.2018). Såväl form som innehåll granskas utgående från diskussionen om en hurudan bild av den implicita barnpubliken som byggs upp genom programmet.

Redan *Lilla Aktuells* vinjett, alltså introduktionen till programmet, visar att det handlar om ett nyhetsprogram. Introt inleds med ett klipp från tv-studion där nyhetsankaret sitter bakom ett bord. Ljud som påminner om morsesignaler kombineras sedan med en grafisk jordglob och världskarta, varpå en del av innehållet i dagens program presenteras genom korta klipp, vanligtvis är det två av nyhetsinslagen som presenteras i introt. Mellan klippen från dagens program visas den grafiska globen, som signalerar att det handlar om nyheter från hela världen, och morsesignalerna spelas upp. Vinjetten avslutas med att den snurrande grafiska jordgloben zoomas ut varpå texten ”Lilla Aktuellt” dyker upp i versaler mot svart bakgrund.

Namnet *Lilla Aktuellt* signalerar starkt släktskap med nyhetsprogrammet *Aktuellt* och anknytningen förstärks av vinjetten, som är påtagligt inspirerad av ”storasyster” *Aktuellt*. Vuxenprogrammet inleds på ett motsvarande sätt som *Lilla Aktuellt* med ett klipp från studion följt av en kort genomgång av dagens program, emellan vilka en grafisk jordglob och programmets signaturmelodi spelas. Programmen *Lilla Aktuellt* och *Aktuellt* använder sig också av samma studio, men medan vuxenprogrammets grafik går i mörkrött och mörkblått använder sig barnnyhetsprogrammet av en ljusare blå färg och gult eller orange istället för rött. *Lilla Aktuells* grafik är betydligt gladare än den vuxna motsvarigheten som kan beskrivas som mer seriös. Genom att använda samma studio som vuxennyhetsprogrammet erhåller *Lilla Aktuellt* legitimitet och trovärdighet som nyhetsmedium. De glada färgerna i sin tur markerar däremot att det här är ett lättsamt program och inte lika allvarligt som nyheter i allmänhet uppfattas som. Således tilltalas både de i publiken som är intresserade av tv-nyheter och känner igen studion som en seriös plats där viktiga nyheter förmedlas och å andra sidan lockas de som associerar studion med något tråkigt att fortsätta titta genom de pigga färgerna och grafiken. Utgående från Matthews begrepp tilltalas med andra ord både den idealiska och den potentiella publiken.

Även namnet på programmet innehåller denna typ av dubbla budskap där det seriösa medvetet lättas upp, då den starka associationen till nyhetsprogrammet *Aktuellt* tonas ner genom prefixet ”lilla”, som också används i andra besläktade adaptationer av vuxenprogram, liksom *Lilla Sportspeglan* och *Lilla Melodifestivalen*. En som inte är insatt i programmet kunde ändå lätt få för sig att *Lilla Aktuellt* är en kortare, mer komprimerad version av tv-nyheterna – vilket i och för sig också är sant. Dock syftar prefixet i detta fall främst på publiken och motsättningen mellan ”stora och små”, alltså vuxna och barn. Genom namnet ställs publiken därmed i förhållande till sin motpol, de vuxna. Namnet *Lilla Aktuellt* bidrar således till upprätthållandet av synen på barnet som något annorlunda och avskilt vuxendomen. Sonja Svenson, som forskat i barntidningar från 1892–1914 menar också att prefix som ”lilla” historiskt sett varit vanliga i barntidningarnas namn, som hon menar namngivits synnerligen fantasilöst och likformigt.¹³³

4.1 Distans mellan nyhetsankare och publik

Efter introt hälsas publiken välkommen av nyhetsankaret Aida Pourshahidi: ”Välkomna till Lilla Aktuellt [...] vi börjar faktiskt programmet med en sommartradition som många av er nog tittat en hel del på och som i år firar fyrtio år”. Graeme Burton menar i *Talking Television. An Introduction to the Study of Television* (2000) att nyhetsankaret formar sitt förhållande till publiken genom tilltalet.¹³⁴ Då den tilltänkta publiken tilltalas som ett kollektivt ”ni” synliggörs en idé om att publiken tillhör en gemenskap. Det direkta tilltalet skapar ett mindre formellt förhållande till publiken än i till exempel nyheter för vuxna, i vilka nyhetsankaret i allmänhet använder sig av ett auktoritativt sätt att tala.¹³⁵ I *Lilla Aktuellt* används alltså ett direkt tilltal, som i kombination med den hurtiga tonen nyhetsankaret använder sig av bidrar till att skapa distans till det allvar nyheter vanligtvis relateras till.

Julian Matthews, som forskat kring nyhetsmedier för barn, menar att tilltalet i nyheter för barn ofta är mer informellt än i nyheter för vuxna eftersom producenterna föreställer sig att barnpubliken skräms bort av det formella tilltalet i traditionella tv-nyheter. Det mindre formella tilltalet strider ändå mot den allmänt accepterade bilden

---

¹³³ Svensson, (1983), s. 52.

¹³⁴ Burton, Graeme: *Talking Television. An Introduction to the Study of Television*, Arnold Publishers, London, 2000, s. 24.

¹³⁵ Burton (2000), s. 26.

av nyhetsförmedling som auktoritär och objektiv.¹³⁶ Genom att bygga upp ett mera informellt tilltal skapas närhet och känsla av gemenskap, samtidigt som trovärdigheten som nyhetsmedium förminskas. Det mindre formella tilltalet visar på ett underliggande antagande om att barn inte uppskattar det för nyheter allmänna formella tilltalet. Antagandet om att publiken skyr formellt tilltal pekar enligt Matthews även på att denna anses ha svårt att koncentrera sig längre stunder, ha begränsad intellektuell förmåga och föredra underhållning framför informationsprogram.¹³⁷ Genom att anpassa tilltalet till vad barnpubliken antas önska sig blottläggs även en förmodan om att publiken skiljer sig från publiken som ser på vanliga nyheter.¹³⁸ Greppet bidrar således till förandet av barn och vuxna som varandras motpoler, i enlighet med Jaqueline Roses skillnadsmodell. Enligt Rose är barnlitteraturen paradoxal eftersom den bygger på den vuxna författarens nostalgiska tillbakablick på sin barndom. Även i nyhetsmedier för barn kan denna nostalgi återfinnas, då producenterna enligt Matthews ofta utgår från vad de själva intresserade sig för som barn.¹³⁹

Lilla Aktuells publik skiljs genom tilltalet också från det vuxna nyhetsankaret Pourshahidi, vilket gör att hon får auktoritet som vuxen även om hon visar sig vara på barnens sida. Pourshahidi distanserar sig från publiken till exempel genom att poängtera hur även barn kan påverka samhället: ”Det handlar om hur *ni* kan va med och bestämma. För det kan ni!” (31.5.2018) Det blir här tydligt att Pourshahidi är i en position som redan innehar makten att vara med och bestämma, i motsättning till den implicita publiken som alltså är i en position som i regel inte anses ha bestämmanderätt. Nyheten om barn som påverkar samhället visar i sin tur på en föreställning om att barnpubliken är eller borde vara intresserad av ett aktivt medborgarskap, vilket korrelerar med Matthews bild av den idealiska barnpubliken som är intresserad av nyheter och engagerad i samhället.¹⁴⁰ Samtidigt syns här den syn på barnet som Clémentine Beauvais benämner *puer existens*, ett barn som skuffas framåt – i motsats till romantikens oskuldsfulla eviga barn, *puer eternus*.¹⁴¹ Barnet ges

---

¹³⁶ Matthews (2008), s. 269.

¹³⁷ Ibid., s. 269.

¹³⁸ Med ”vanliga nyheter” syftar jag snarast på traditionella nyhetssändningar. Det finns ändå ett brett spektrum vuxennyheter också och tendensen att göra nyhetsprogram underhållande börjar dessutom synas mer och mer även bland dessa.

¹³⁹ Matthews (2008), s. 268.

¹⁴⁰ Ibid., s. 269.

¹⁴¹ Beauvais (2015), s. 20.

av de vuxna verktyg för att påverka samhället, men hur dessa verktyg kommer att användas är ändå utanför de vuxnas kontroll.

Pourshahidi markerar sin position som vuxen också då hon kommenterar den nya LasseMaja filmen *LasseMajas Detektivbyrå: Det första mysteriet* (2018), som ska ha premiär: ”Ni har säkert sett filmer förut och läst om dem, Lasse och Maja” och senare: ”Men hur är filmen då? Vi tog hjälp av en av er för en snabbrecension”.¹⁴² Pourshahidi poängterar därmed att det är *publiken*, inte hon, som läst om detektiverna och att ”en av er”, alltså publiken/barnen, nu ska recensera filmen. Pourshahidi är alltså inte själv en del av den gemenskap som publiken tilltalas som och tar dessutom avstånd från barnböckerna om LasseMajas detektivbyrå.

Tilltal handlar inte bara om *vad* som sägs, utan också *hur* det sägs. Wall menar att det ofta går att avgöra om en vuxen talar med ett barn utgående från den vuxnas ton och röstläge.¹⁴³ Tonen i *Lilla Aktuellt* kan bäst beskrivas som pigg eller hurtig, en sådan ton som används då någon vill övertyga en lite skeptisk publik att det som nu ska berättas är intressant och spännande. Undantag till den pigga tonen förekommer då allvarliga nyheter återges och reportern istället använder sig av en mjuk och lugn röst. Röstläget fungerar här som ett slags lugnande strategi, då reportern därmed drar ner på dramatiken i inslaget. De Vries och Walma van der Molen listar förvisso inte röstläge som en lugnande strategi, men jag menar att användningen av en lugnande röst kan liknas vid de strategier på nyhetsinslagsnivå de lyfter fram, nämligen att ta hänsyn till publikens reaktioner.¹⁴⁴ Både den hurtiga och den lugnande tonen synliggör samtidigt antaganden om publiken. Med den pigga tonen som används vid till exempel de politiska nyheterna i *Lilla Aktuellt* menar jag till exempel att nyhetsankaret förhåller sig till publiken som en skeptiker som behöver övertygas om att innehållet faktiskt är intressant. Den lugnare rösten är däremot tröstande och reportern förhåller sig då till publiken som någon som behöver tröstas. Publiken kan enligt Buckingham tilltalas till exempel som en skeptiker som ska övertygas eller som en deltagare i en debatt. Andra möjliga positioner är enligt Buckingham den som ett observerande vittne och slutligen

---

¹⁴² *LasseMajas Detektivbyrå: Det första mysteriet* (2018), [reg.] Josephine Bornebusch. Baserad på bokserien *LasseMajas detektivbyrå* (2002–2017), av Martin Widmark och Helena Willis.

¹⁴³ Wall (1991), s. 3.

¹⁴⁴ Walma van der Molen och de Vries (2003), s. 8.

den som en hänsynsfull elev som passivt accepterar den kunskap programmet serverar.¹⁴⁵

Tilltalet utgörs ändå inte bara av det talade språket, utan även bild och ljud spelar enligt Burton in i hur förhållandet mellan nyhetsankare och publik byggs upp.¹⁴⁶ I *Lilla Aktuellt* tydliggörs att publiken antas uppskatta underhållning i de grafiska lösningarna och ljudeffekterna, vilket delvis redan påvisades i kapitlets början. Roliga effekter används till exempel i inslaget om att barnprogrammet *Sommarlov* firar fyrtio år i år, där avsaknaden av en av programledarna löses genom att en bild på denna dyker upp på skärmen till ljudeffekten av en plingande receptionslocka. Ett annat exempel på användningen av ljudeffekter är trumvirveln i bakgrunden då bröderna Otis och Elias väntar på resultatet av sitt förslag och den triumferande fanfar som spelas då förslaget går igenom. Den illustrerande grafiken och de roliga ljudeffekterna visar alltså på en implicit barnpublik i behov av underhållning, vilket i sin tur tyder på en inriktning på en potentiell snarare än idealisk publik. I *Från Barnjournalen via Lilla Aktuellt – till Häxan Surtants rapport?* lyfter Rönnberg fram att användning av specialeffekter enligt Máire Messenger Davies är ett allmänt drag för nyhetsprogram för barn, vilka ofta liknar glättigare underhållningsprogram för barn genom användningen av bland annat musik och färgglad grafik.¹⁴⁷

Jag har här diskuterat tilltalet och den grafiska utformningen av *Lilla Aktuellt* och visat hur de framställer den implicita publiken som varande i behov av underhållning. Dessutom bygger tilltalet upp en gemenskap för publiken, som nyhetsankaret ändå själv exkluderar sig från. Därmed avskiljs den implicita publiken från det vuxna nyhetsankaret. Samtidigt menar jag att den syn på barnet som förmedlas kan jämföras med Beauvais begrepp *puer existens*, vilket undersöks vidare nedan.

4.2 Politik på ett annorlunda sätt – en formande agenda

I detta avsnitt diskuteras nyhetsurvalet i *Lilla Aktuellt*, alltså vilken sorts nyheter som tas upp i programmet och vad detta berättar om den implicita publiken. Medan traditionella nyhetsmedier vanligtvis prioriterar nyheter om kändisar framom vanliga människor, sensationsnyheter framom långvariga utvecklingar samt det offentliga

---

¹⁴⁵ Buckingham (2000A), s. 47.

¹⁴⁶ Burton (2000), s. 25.

¹⁴⁷ Rönnberg (2010), s.28. För original se Messenger Davies, Máire: "What good came of it at last?" 2007, s.168.

framom det privata arbetar nyhetsmedier för barn utgående från andra premisser.¹⁴⁸ Nyheterna i nyhetsprogram för barn väljs främst ut utgående från antaganden om vad publiken är intresserad av och vill höra mer om och Matthews observerar att valet av vilka nyheter som tas upp i nyhetsprogram riktade till barn i regel kan delas in i tre huvudkategorier: 1) nyheter som anses vara relevanta eller intressanta, 2) nyheter som handlar om eller berör barn, och 3) nyheter som har underhållningspotential.¹⁴⁹ Att skilja mellan dessa kategorier menar jag ändå vara problematiskt och några definitiva gränser går inte att dra. I stora drag har jag utgått från att den första kategorin innefattar stora världsnyheter som diskuterats även i andra medier men inte direkt handlar om barn,¹⁵⁰ medan den andra kategorin täcker sådana nyheter som inte nödvändigtvis skulle tas upp av nyhetsprogram för vuxna, då de främst berör barn. Skillnaden mellan dessa två kategorier är ändå diffus, vilket också kommenteras i analysen. Ytterligare kompliceras kategoriseringen av den tredje kategorin, underhållande nyheter, som ju kan utgöras av både intressant och relevant material, som dessutom direkt kan beröra barnen. Här utgår jag därför från sådana inslag vars primära syfte och nyhetspotential ligger just i den underhållande aspekten.

Valet av nyhetsinslaget om tvillingpojarna Otis och Elias som på eget initiativ skickat in ett medborgarförslag om utbyggnad av en skatepark till lokalpolitikerna visar en idé eller önskan om att den implicita barnpubliken är eller vill vara aktiva medborgare i samhället. Medan själva nyheten visar aktiva barn och förmedlar budskapet om att också barn kan påverka samhället och alltså förmedlar en bild av att publiken är aktiv och engagerad presenteras den ändå på ett sätt som ger en tudelad bild av publiken. Nyhetsankaret inleder nämligen med att förklara att det nu kommer att handla om politik ”fast på ett lite annorlunda sätt” varpå hon med händerna visar att publiken ska sitta kvar och inte vara oroliga, det kommer inte att handla om tråkig politik. Matthews visar i sin granskning av programmet *Newsround* hur programmet byggs upp delvis utgående från en idealisk, politiskt intresserad publik, men främst från en potentiell publik som hellre vill bli underhållen än titta på nyheter:

---

¹⁴⁸ Buckingham (2000A), s. 41.

¹⁴⁹ Matthews (2009), s. 9.

¹⁵⁰ Att påstå att dessa nyheter inte skulle beröra barn går ändå inte att påstå, då även barnen ju lever på denna planet och således givetvis kommer att beröras av till exempel politiska beslut eller andra stora händelser i världen.

Within this process, they focus a professional pride on a small section of the visualised audience that they described as “mature, academically able and middle class children with an interest in happenings in the world” (Newsround Journalist 2). However, despite their sympathies with this group, professionals when developing programme content do not consider the group’s interests to be important. Rather their creative energies are directed to the far greater numbers of children within a “potential audience”. It is important to add that they consider this group to exhibit particular behaviours and characteristics such as lower attentionspans and intellectual wherewithal in addition to insatiable desires for entertainment rather than informationbased programming.¹⁵¹

Genom de lugnande gesterna och förtydligandet om att det handlar om ”politik, fast på ett lite annorlunda sätt” avslöjar Poushahidi ett underliggande antagande om den implicita barnpubliken som ointresserad av (vanlig/tråkig) politik, vilket korrelerar med den potentiella, ointresserade publiken i Matthews studie.

Valet av nyheter som presenteras i nyhetsmedier för barn kan enligt Christensen ses som en vilja att forma publiken till en viss sorts individ.¹⁵² I enlighet med detta är *Lilla Aktuellt*s agenda att forma sin publik till aktiva medborgare, vilket överensstämmer väl med att programmet produceras inom en statlig public service-kanal. Aktiviteten får en positiv underton också genom användningen av musik i inslaget. I början av inslaget ses pojkarna sitta i stadshuset i väntan på politikernas beslut. Musiken i bakgrunden byggs upp i intensitet, medan en röst i voice-over berättar att pojkarna om ”bara några minuter ska [de] få veta om de fått ja eller nej på sin önskan om en större skatepark”. Innan publiken får veta resultatet av deras förslag går reportern bakåt i tiden för att förklara hur processen sett ut: Pojkarna läser upp det brev de skickat till lokalpolitikerna varpå bakgrundsmusiken når sin klimax till klipp av pojkarna som åker skateboard i den befintliga parken. Malena Janson menar att musik i modern barnfilm är starkt förknippad med ”energi, aktivitet och subjektspostion”.¹⁵³ Musiken i inslaget får därmed en dubbel betydelse, då den dels bygger upp stämningen, dels

---

¹⁵¹ Matthews (2009), s. 8f.

¹⁵² Christensen (2012), s. 137.

¹⁵³ Janson (2007), s. 148.

markerar pojkarnas aktiva roll. Margareta Rönnberg använder i *Från Barnjournalen via Lilla Aktuellt – till Häxan Surtants Rapport?* Maire Messenger Davies forskning om barns representation i vuxennyheter och tillämpar teorin på nyheter för barn. Enligt Messenger Davies kan barn förekomma i fyra olika roller, nämligen passivt, passivt/illustrativt, aktivt samt aktivt/illustrativt. Rönnberg anser att endast de aktiva representationerna stämmer in på de nyhetsmedier för barn hon undersökt – vilket förklaras med att en stor del av inslagen faktiskt handlar om barn.¹⁵⁴ Tvillingpojarna innehar alltså subjektsposition i inslaget och i enlighet med Messenger Davies indelning spelar de en aktiv roll. Pojkarna presenteras förvisso som förebilder och följaktligen illustrerar de även en poäng producenterna vill lyfta fram, men i och med att initiativet inslaget handlar om är deras eget menar jag alltså att deras roll är aktiv.

Ett annat exempel på barn i subjektsposition är från avsnittet den 5 juni, då två barn ställer frågor om djur och natur. Även här spelar musik i bakgrunden, medan det i regel inte spelas upp någon musik då barn intervjuas i illustrativt syfte, alltså inte på grund av något initiativ de själva tagit. Också avsaknaden av bakgrundsmusik används i *Lilla Aktuellt* effektivt. Medan allvarliga nyheter sällan har någon bakgrundsmusik har glada/roliga nyheter ofta det. Sorgliga nyheter i sin tur kan ackompanjeras av stämningsfull pianomusik, vilket bidrar till att bygga upp rätt stämning. Genom musiken vägleds alltså publiken i tolkningen av nyheterna.

Dramaturgin i nyhetsinslaget om Otis och Elias bygger inte på det traditionella mönstret där det viktigaste – i det här fallet att skateparken kommer byggas ut – nämns först. I stället byggs spänningen upp genom att publiken får följa med hur pojkarna väntar på politikernas beslut i stadshuset. Strax innan beslutet ska förkunnas görs ändå en tillbakablick för att förklara hur det hela började och därmed förlängs spänningsmomentet ytterligare. Till slut får publiken veta att pojkarnas förslag delvis godkänts. Genom att på det här viset dramatisera nyheten och lämna det viktigaste till sist lockas publiken att se hela inslaget och således ta del av dess budskap, nämligen att även barn kan påverka politiska beslut. Att dramatisera inlägg och använda element ur till exempel underhållningsprogram används enligt Matthews just för att fånga publikens intresse och få den att fortsätta se på programmet.¹⁵⁵ Den implicita publiken

---

¹⁵⁴ Rönnberg (2010), s. 235.

¹⁵⁵ Matthews, Julian: ”’Making It Our Own’ BBC Newsround Professionals and Their Efforts to Build a News Agenda for the Young”, *Television and New Media*, volym 10, nummer 6, november 2009A, s. 552.

anses således inte titta på programmet på grund av sitt nyhetsintresse, utan snarare för programmets underhållande aspekt, vilket jag visat vara ett förhållningssätt som genomsyrar programmet.

Nyhetsinslaget om brödernas initiativ är med sina dryga fyra minuter dessutom programmets längsta inslag den dagen, vilket tyder på att det ansetts vara viktigt. Det enda andra inslaget som överskrider två minuter handlar om rapparen Ramona som vunnit tävlingen *Nästa nivå*, som ger unga talanger en möjlighet att komma in i musikvärlden. Ramona är med sina 18 år snarare en ungdom än ett barn,¹⁵⁶ men nyheten fungerar ändå som ett uppmuntrande inlägg; I början visas resultatet på en gallup gjord på mobilapplikationen *Mixat* där frågan ”Har du skrivit en raplåt någon gång?” ställts och i slutet av inslaget meddelas att publiken nu har möjlighet att chatta med Ramona om de har ”frågor till Ramona om att rappa eller kanske om hur man kommer igång om man vill göra musik själv”. Det är avsevärt fler som svarat ”nej” än ”ja” på frågan om de skrivit en raplåt (se figur 3), men nyhetsankaret påpekar ändå att ”det faktiskt [var] rätt många som svarade ja”. Genom att lyfta fram att många svarat ja och uppmuntra publiken att ta kontakt med Ramona för att få tips om hur man gör musik bygger programmet bilden av att publiken är kreativ och intresserad av musik. Även i Christensens granskning av danska *Weekendavisen* framställs det läsande barnet upp som en ”fantasifuldt og æstetisk intresseret individ” med intresse för konst och litteratur.¹⁵⁷ Genom att fokusera på de som svarat ja på frågan om de skrivit en raplåt vinklas nyheten. Hur publiken verkligen svarat på frågan påverkar alltså inte nyhetsinslagets utformning och svaren används mest för att illustrera den aspekt programmet vill lyfta fram: att publiken gärna skriver raplåtar.

---

¹⁵⁶ Hon faller också definitivt utanför målgruppen 8–12-åringar.

¹⁵⁷ Christensen (2012), s. 137.

Figur 3

Margareta Rönnerberg kritiserar i sin granskning av *Lilla Aktuellt* just denna skeva användning av publikenkäter och menar att resultaten sällan påverkar inslagets utformning. Rönnerberg anser att enkäterna främst fyller funktionen att ge illusionen av att barnpubliken kan vara med och påverka programmet.¹⁵⁸

Inslaget om Ramona handlar ändå inte bara om att hon vunnit en tävling, utan också om att hon som kvinnlig rapartist känt att hon haft sämre förutsättningar än killar i samma bransch. Detta kommenteras ändå främst av Ramona själv och är inte något nyhetsankaret tar fasta på. Fokus läggs alltså helt på skapandet av musik, framför den underliggande genuskussionen, vilket bidrar till bilden av den implicita publikens ointresse för politik.

Både inslaget om Ramona och bröderna Otis och Elias visar ändå aktiva, engagerade barn och unga. Ergo finns det en motstridighet i vilken typ av barn och unga som presenteras i programmet och den implicita publiken. Denna motstridighet ger intrycket av att det finns en formande agenda i programmet. Genom att presentera förebilderna på ett underhållande sätt och lyfta fram de aspekter barnpubliken antas uppskatta upprätthålls intresset och formningen blir mer indirekt. Här skönjs den didaktiska diskurs som ofta präglar produktionen av barnlitteratur. Beauvais menar att

¹⁵⁸ Rönnerberg (2010), s. 231.

denna diskurs inte bara innefattar överförandet av kunskap, men också förhoppningar inför framtiden. Barnet ses alltså som framtidens hopp och inte ett evigt barn.¹⁵⁹

Förutom de två längre inslagen om Ramona samt bröderna Otis och Elias handlar nyheterna i avsnittet den 30 maj om programmet *Sommarlov* som firar 40-årsjubileum; eldningsförbud i Sverige på grund av torka; konflikten mellan Israel och Palestina; premiär för en ny film om LasseMajas detektivbyrå; flera ton utspilld choklad på en motorväg i Polen samt att maj varit rekordvarm. Mera seriösa nyheter varvas alltså med roligare och mer underhållande material, vilket är en vanlig lugnande strategi i nyheter för barn.¹⁶⁰ Utöver den lugnande aspekten, som främst tillämpas då det rör sig om traumatiserande nyheter, menar jag att metoden lättar upp stämningen och således gör nyhetsprogrammet roligare att följa med. Detta styrker ytterligare bilden av att den implicita publiken är i behov av underhållning, vilket förstärks av att mer tid läggs på de lättare nyhetsinslagen, medan till exempel konflikten mellan Israel och Palestina rapporteras på under en minut.

I förhållande till Matthews tre kategorier som presenterades i början av kapitlet går det att konstatera att fokus i detta avsnitt långt ligger på den andra kategorin, nämligen nyheter som handlar om eller berör barn. Till kategori ett, relevanta och/eller intressanta nyheter, räknas nyheten om eldningsförbud och rapporteringen om konflikten mellan Israel och Palestina. Även att maj månad varit rekordvarm kan räknas till denna kategori. Underhållande nyheter är i detta avsnitt bara inslaget om den lastbil fylld med choklad som krockat i Polen, vilket lett till att flera ton choklad runnit ut på motorvägen. Den utspillda chokladen som rinner ut över motorvägen för tankarna till det ohämmade frossande i godsaker som återkommer i barnlitteraturen som ett dröm- eller önskeland. Ulla Bergstrand och Maria Nikolajeva har i *Läckergommarnas kungarike* (1999) granskat matens roll i barnlitteratur genom tiderna.¹⁶¹ Redan under medeltiden bestod ett sorglöst frossande på läckerheter en viktig ingrediens i utopier, vilket efter andra världskriget också släpptes loss ordentligt inom barnlitteraturen. Begreppet *Schlaraffenland* syftar på ett läckerheternas land, eller ”läckergommarnas kungarike”, där godsaker finns i överflöd och frosseriet är

---

¹⁵⁹ Beauvais (2015), s. 43.

¹⁶⁰ Walma van der Molen och de Vries (2003), s. 7.

¹⁶¹ Bergstrand, Ulla: ”Maten i barnboken”, *Läckergommarnas kungarike – Om matens roll i barnlitteraturen*, [red.] Bergstrand, Ulla och Nikolajeva, Maria, Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, Stockholm, 1999.

både oskuldsfullt och ostraffat. Nyheten om den utspillda chokladen som bildar en sjö över motorvägen spelar alltså på samma antagande om barns drömmar om oändlig tillgång till läckerheter som berättelser om *Schlaraffenland* – inte minst den om chokladfabriken i Roald Dahls *Charlie and the Chocolate Factory* (1964), där en flod av choklad mycket riktigt rinner genom fabriken.

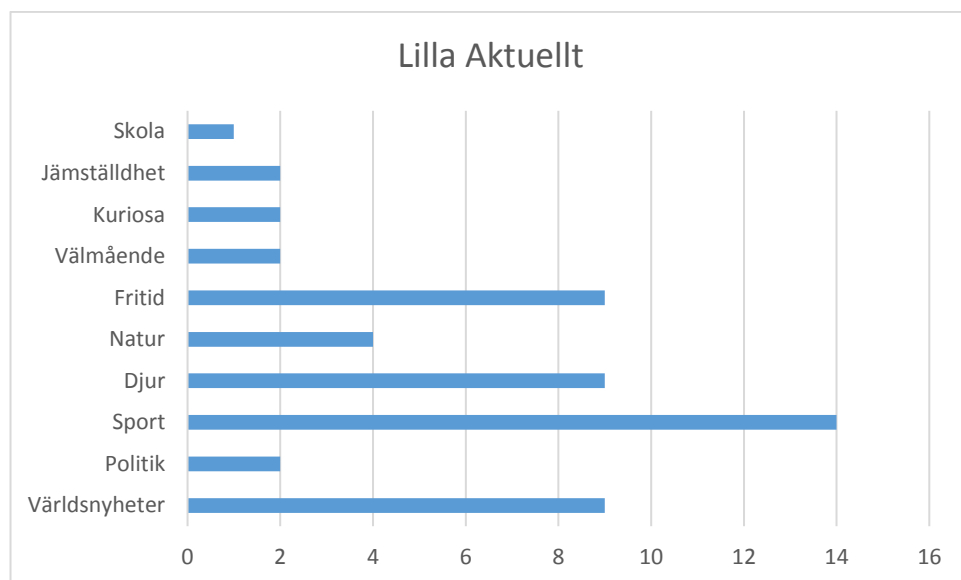
Programmet lägger fokus på sådana nyheter publiken antas uppskatta vilket medför en syn på denna som ointresserad av ämnen som politik i och med att politiska nyheter inte ges stort utrymme. Den lugnande gest Pourshahidi gör då hon meddelar att följande inslag kommer att handla om politik förstärker denna föreställning. Eftersom kommentaren om att det *nu* ska handla om politik direkt följer efter nyheten om konflikten mellan Israel och Palestina tas den politiska aspekten av konflikten helt bort. Programmet ger alltså en bild av att konflikten inte är politisk, medan inslaget om bröderna Otis och Elias däremot är det. Det publiken däremot antas vara intresserad av är nyheter om barn och mer specifikt aktiva barn som tar initiativ. Således förmedlas bilden av ett *puer existens*, ett barn som skuffas framåt och inte hålls tillbaka i en oskuldsfull barnroll. Genom uppbyggnaden av programmet och användningen av musik och specialeffekter förmedlas dessutom en bild av att den implicita publiken uppskattar underhållning.

I detta kapitel har ett avsnitt av *Lilla Aktuellt* analyserats utgående från bland annat tilltal och nyhetsprioritering. Jag har visat hur en underhållande aspekt genomsyrar programmet och att publiken antas vara ointresserad av tunga ämnen som politik. Programmets försök att forma publiken till aktiva samhällsmedborgare sker främst genom att visa driftiga barn och unga som föregående exempel. Producenterna verkar ändå inte lita på att publiken verkligen är intresserad, utan använder sig av underhållande dramaturgi för att upprätthålla uppmärksamheten. Vidare har jag visat hur röstläget används för att förhålla publiken till nyhetsankaret och att rösten även kan användas som ett slags lugnande strategi. Ett enda avsnitt kan ändå omöjligen ge en heltäckande bild av programmet och därför har även en kvantitativ analys som sträcker sig över en längre tidsperiod gjorts.

4.3 Fokus på sport och fritid

För att få en mer heltäckande (om än inte komplett) bild av vilken sorts nyheter som förekommer i *Lilla Aktuellt* har jag gjort en kvantitativ analys som sträcker sig över en

längre tidsperiod. Nyheterna har delats in i olika kategorier och jag har fört statistik över hur ofta förekommande dessa olika kategorier är (se figur 4). Resultaten diskuteras dessutom i förhållande till de av Matthews upplagda tre huvudkategorier som presenterats i kapitlet ovan. Forskning kring barnnyhetsprogram visar att de flesta följer denna tredelning och jag synar alltså huruvida även *Lilla Aktuellt* gör det.¹⁶² Liksom jag poängterar i materialkapitlet bör den slumpmässigt utvalda tidpunkten för min analys här tas i beaktande. Analysen gjordes under sommarmånaderna, närmare bestämt från den 18 juni till den 18 juli, vilket förmodligen har påverkat programmets innehåll åtminstone i viss mån och således även begränsar min analys. De resultat jag misstänker har påverkats av tidsperioden kommenteras kort i analysen. En längre diskussion om detta förs däremot i det avslutande kapitlet.

Figur 4

Somliga inslag kunde falla under flera kategorier, men jag har delat upp dem i enlighet med var fokus för inslaget ligger. Kategorin ”världsnyheter” hade kunnat delas in i flera underkategorier, men i sin helhet innefattar denna kategori stora internationella nyheter, som exempelvis det första mötet mellan USA:s president Donald Trump och Rysslands president Vladimir Putin, räddningen av ett thailändskt pojkfotbollslag ur en grotta, samt att kvinnor nu får köra bil i Saudiarabien. Denna kategori kan beskrivas som sådana nyheter som tas upp också i nyhetsprogram för vuxna och alltså inte har någon direkt koppling till barnpubliken. Kategorin kan alltså sägas utgöras av nyheter Matthews skulle kategorisera som ”intressanta och/eller relevanta”. Vilka

¹⁶² Rönnberg (2010), s. 31.

”vuxennyheter” som tas upp i barnprogrammet beror enligt Matthews på hur producenterna uppfattar publiken: Hur mycket förstår den och vad behöver den egentligen veta?¹⁶³ De ”vuxennyheter” som behandlas i *Lilla Aktuellt* är i regel så pass stora att publiken förmodligen redan hört något om dem. *Lilla Aktuells* uppgift är enligt programledningen i sådana fall att förklara och ge publiken möjlighet att verkligen förstå nyheten. Huruvida programmet lyckas med detta diskuteras vidare i kapitel 4.4 om förklaringar i *Lilla Aktuellt*. Forskning som gjorts kring vilken sorts nyheter som intresserar barn visar att de i hög grad intresserar sig för olyckor och katastrofer.¹⁶⁴ Ungefär hälften av ”världsnyheterna” handlar i den av mig undersökta perioden om naturkatastrofer eller olyckor, vilket kunde tyda på att *Lilla Aktuellt* tar publikens preferenser i beaktande. Å andra sidan kan den stora förekomsten av katastrofrelaterade nyheter också förklaras med att flera av dessa inslag berör räddningen av ett pojkfotbollslag ur en grotta. Genom sin likhet till robinsonaden återskapar nyheten ett vanligt motiv inom barnlitteraturen, nämligen överlevnad.¹⁶⁵ I och med det lyckliga slutet är nyheten ur en traditionell synvinkel en optimal berättelse för barn.

Att kategorin ”politik” är så liten beror på att jag avgränsat den till att innefatta endast politik i meningen svensk partipolitik, vilket under den period jag undersökt innebär reportage från Almedalsveckan. Bristen på politiska nyheter kan ändå också förklaras med det intryck av att publiken är ointresserad av nyheter som programmet ger. I reportaget om Almedalsveckan skönjs också en formande agenda, då det inte bara handlar om vad som sker på eventet utan också om 12-åriga Wille, som ”älskar Almedalen”. Wille framställs som en som blivit frälst, då han berättar hur han kommit att intressera sig för politik: ”Först var jag bara intresserad av godiset, men nu är jag ju intresserad av politiken också.” I likhet med Otis och Elias som behandlades ovan förmedlas här bilden av ett aktivt och samhällsengagerat barn. I reportaget berättas också att Wille kommer att intervjua alla partiledare under Almedalsveckan och således intar han en maktposition. Däremot visas inte själva intervjuerna i *Lilla Aktuellt*.

---

¹⁶³ Matthews (2009), s. 10.

¹⁶⁴ Rönnberg (2010), s. 25.

¹⁶⁵ Nikolajeva (2017), s. 90.

Lagändringen om högre studiebidrag och obligatorisk PRAO som tas upp i ett inslag faller i sin tur under kategorin ”skola”. Även denna kategori är mindre än förväntat, vilket kan förklaras med att undersökningen gjorts under sommarmånaderna och att det då inte är så aktuellt med skolrelaterade nyheter. Matthews menar ändå att antagandet om barns ointresse för ”vuxennyheter” kan leda till att även nyheter som direkt berör barns vardag – såsom beslut angående skolklassers storlek eller lagar om barns arbetsförhållanden – väljs bort av producenterna.¹⁶⁶

Kategorin ”sport” är överlägset störst, vilket delvis kan förklaras av att fotbolls VM pågår i den undersökta perioden. Samtidigt menar bland annat Rönnerberg och Christensen att sport är något producenter av nyheter för barn verkar anse att publiken är speciellt intresserade av.¹⁶⁷ En annan dominerande kategori är ”djur”. Liksom med sport är detta en kategori barn antas vara speciellt intresserade av.¹⁶⁸ Nyhetsinslagen om djur i *Lilla Aktuellt* handlar ändå ofta om djur som gör något ovanligt eller roligt – en känguru som hoppar in på en fotbollsplan, en älg som simmar förbi ett par i kajak, samt en björnunge som rotar efter mat i soporna i ett bostadsområde är några exempel på dylika nyheter. Nyheterna är således snarare valda på grund av sitt underhållningsvärde än i informativt syfte. Detta ger en bild av att den implicita publikens intresse för djur ligger på en yttlig nivå, där djur anses vara gulliga och roliga, vilket går emot den föreställning om att barn skulle vara intresserade av utrotningshotade djur som lyfts fram av bland annat Matthews och Rönnerberg.¹⁶⁹

Miljöfrågor verkar överlag antas intressera barn och bland annat *BBC Newsround* har frekvent tagit upp ämnen som miljöförstöring, hotet mot regnskogarna och den globala uppvärmningen.¹⁷⁰ Frågan är ändå huruvida det verkligen är något producenterna tror publiken är intresserad av, eller om det liksom Rönnerberg framhäver upplevs ”vara en idealisk nyhet för barn”. Detta dels på grund av att inslagen inte kräver komplicerade argument, utan drivs av bilderna, dels eftersom journalisterna genom temat får känna sig samhällskritiska och ifrågasättande. Dessutom upplevs miljön som ett relativt genusneutralt område.¹⁷¹ Även i *Lilla Aktuellt* tas miljöfrågor emellanåt upp, bland annat behandlas den extrema torra som drabbat Sverige och dessutom görs ett inslag

---

¹⁶⁶ Matthews (2009), s. 10.

¹⁶⁷ Rönnerberg (2010), s. 31. Christensen (2012), s. 129.

¹⁶⁸ Matthews (2009A), s. 554.

¹⁶⁹ Rönnerberg (2010), s. 31 samt Matthews (2009A), s. 554.

¹⁷⁰ Rönnerberg (2010), s. 32.

¹⁷¹ Ibid.

om global uppvärmning. Detta slags inslag är ändå ovanliga och i *Lilla Aktuellt* verkar producenterna alltså inte utgå från det internationellt utbredda antagandet om barns intresse för miljön.

Kategorin ”fritid” byggs upp av inslag om konst och musik, leksaker och dataspel, samt andra hobbyer. En del av inslagen berör nyheter som att det ordnats nordiska mästerskap i cosplay eller att Beyoncé släppt en ny skiva, medan många däremot handlar om regleringar och lagförslag angående olika leksaker och dataspel. Dessa hade därmed också kunnat placeras under ”politik”. Kategorin ”kuriösa” kan närmast liknas vid Matthews tredje kategori, underhållande nyheter, då till exempel det årliga mötet mellan ett gäng superlånga män faller under denna kategori.

Slutligen innefattar kategorin ”välmående” inslag som ger publiken råd om hur de ska agera i olika situationer där de – eller någon annan – kan tänkas komma till skada. Exempel på detta är ett inslag strax före midsommar, då vuxnas dryckesvanor behandlas. Nyhetsankaret ger här tips åt barnen på vad de kan göra om de känner sig obehagliga till mods då de vuxna är påverkade av alkohol. Även om vägledningen ges åt den implicita barnpubliken kan en implicit vuxenpublik också läsas in i detta inlägg, då det talas om hur barn mår dåligt då vuxna i deras närhet dricker. Inslaget ger alltså intrycket av att på ett plan rikta sig mot det drabbade barnet och på ett annat mot den vuxen som ansvarar för barnet och har den egentliga makten över huruvida det konsumeras alkohol under midsommar eller inte. Metoden att tilltala två olika publikers samtidigt, utan att nedvärdera den ena, kallas av Barbara Wall för *jämlikt tilltal* och indikerar alltså en implicit vuxenpublik vid sidan om den implicita barnpubliken.¹⁷²

Vilka nyheter som tas upp och hur mycket utrymme i programmet de ges kan antyda något om producenternas syn på eller antaganden om programmets publik. Det är ändå svårt att lägga fingret på när inslagen är valda på grund av att publiken antas vara intresserad av ifrågavarande ämne och när de däremot valts i förhoppningen att därigenom forma publiken. I vissa fall, som till exempel nyheten om de aktiva tvillingarna Otis och Elias menar jag ändå att formningsaspekten är påtaglig, då nyhetsankaret visar sig tro att publiken är ointresserad av innehållet, varpå detta ändå presenteras. Även den spänningsväckande dramaturgin och användningen av musik bidrar till denna slutsats. En viss sorts formningsvilja framkommer även i inslaget om

---

¹⁷² Wall (1991), s. 9.

alkoholkonsumtion på midsommarhelgen, men här är det snarast en implicit vuxenpublik som önskas formas, medan den implicita barnpubliken tröstas genom att visas hur den själv kan agera för att känna sig trygg även om de vuxna dricker. Balansgången mellan formningsvilja och antaganden om intresse diskuteras vidare i analysen av *Lasten uutiset*. I följande avsnitt granskas nyheterna utgående från huruvida de förklaras eller bara förenklas.

4.4 Försök till förklaringar

Målet med nyheter för barn anges ofta vara att ge barnen möjligheten att förstå och följa med i vad som händer i samhället. Bland annat menar *Lilla Aktuellt*s huvudredaktör Anna Linnér Franzén att programmet hellre väntar med att rapportera om aktuella nyheter så de kan ge en mer heltäckande bild och att syftet med programmet är att ”ge nycklar så att barn bättre kan förstå den tid och värld vi lever i”.¹⁷³ Även om ambitionen sägs vara att förklara nyheter menar Matthews ändå i sin granskning av det brittiska nyhetsprogrammet *Newsround* att nyheterna i regel främst förenklas, på ett sätt som snarare gör dem svårare än lättare att begripa.¹⁷⁴ Även Buckingham poängterar att ambitionen att återge nyheter på ett sätt som antas vara begripligt för barn medför risken att överförenkla och därmed utesluta större tematiska förklaringar.¹⁷⁵ I detta avsnitt undersöker jag vilken sorts förklaringar och kontextualisering som ges i *Lilla Aktuellt* och huruvida komplexa samhällsliga fenomen görs mer begripliga i programmet. Således granskar jag även i vilken utsträckning programmet använder sig av tematisk respektive episodisk täckning av nyheterna. Buckingham påvisar i sin forskning om brittiska och amerikanska nyhetsprogram för barn att dessa i större utsträckning än nyhetsmedier för vuxna använder sig av tematisk täckning av nyheterna. Medan episodisk täckning riktar in sig på specifika händelser och individuella fallstudier placerar tematisk täckning alltså aktuella frågor i en större helhet och erbjuder publiken mer bakgrundsinformation.¹⁷⁶

Förklaringarna i *Lilla Aktuellt* visar sig finnas främst på begreppsnivå, då svåra ord ofta följs av någon sorts förtydligande: ”På många håll i landet är det nu eldningsförbud och det betyder att man inte får elda hur som helst utomhus” samt

---

¹⁷³ Privat korrespondens med Anna Linnér Franzén, 6.3.2017.

¹⁷⁴ Matthews (2008), s. 274.

¹⁷⁵ Buckingham (2000A), s. 45.

¹⁷⁶ Ibid., s. 43.

”Årets tema är demokrati och det handlar om att alla ska få göra sin röst hörd” är exempel på denna typ av begreppsförklaring. I andra fall introduceras begreppet efter att en längre förklaring getts, som då nyhetsankaret Pourshahidi berättar att högtiden Ramadan pågår som bäst; ”under Ramadan, som håller på typ en månad, så äter och dricker vissa muslimer ingen mat och dricka på dagtid, utan bara på kvällen då solen har gått ner. Det kallas för att fasta och är en tradition”. I inlägget förtydligas dessutom att varken barn, gamla eller sjuka behöver fasta och således blir det förklarande också på en djupare nivå. *Varför* det är tradition att fasta går programmet ändå inte in på och några paralleller till andra religioner inom vilka fastetider förekommer görs inte heller. I och för sig handlar nyheten i detta fall främst om hur vissa skolor i Sverige uttalat sig om Ramadan och rekommenderat att eleverna inte fastar medan de går i skolan. Således ges de tittare som inte är bekanta med Ramadan en kort men korrekt beskrivning av vad fastan innebär, för att bättre kunna förstå den egentliga nyheten om fastande skolelever. Även om förklaringen av Ramadan i sig är bristfällig är den tillräcklig som bakgrund för just denna nyhet. Förklaringen stöder alltså förståelsen av nyheten och täckningen är i detta fall tematisk.

Även i nyheter om internationella konflikter ges i regel någon slags bakgrundsinformation, där orsakerna till konflikten återges. Exempelvis förklaras i ett nyhetsinslag om att Eritrea och Etiopien skrivit under ett fredskontrakt att länderna krigat i 20 år om var gränsen mellan länderna ska gå, sedan Eritrea fick självständighet från Etiopien. Själva nyheten om fredskontraktet blir satt i en större kontext genom att ge publiken nödvändig bakgrundsinformation och *Lilla Aktuellt* lyckas därmed med ambitionen att förklara nyheten och göra täckningen tematisk. Däremot avslutas nyhetsinslaget med ett konstaterande om att länderna nu ”bestämt sig för att sluta bråka” vilket är en grov förenkling av situationen. Genom att likna krig vid bråk försöker programmet närma sig den unga publikens värld, vilket samtidigt ger en skev bild av vad krig egentligen innebär. Förenklingen ger intrycket av att krig, liksom ett vanligt skolgårdsbråk, enkelt kan avslutas genom att de två parterna skakar hand och kommer överens, medan sanningen är bra mycket mer komplicerad än så. Ett liknande exempel på hur programmet gör missvisande förenklingar av internationella konflikter är då det angående kriget mellan Israel och Palestina sägs att FN hållit ett extra möte för att få parterna att ”lugna ner sig”. Dylika formuleringar bygger upp en naiv bild av att alla krig går att lösa bara parterna kommer överens och skakar hand. En orsak till

denna sorts missvisande formuleringar kan vara en föreställning om att publiken behöver beskyddas från den karga sanningen. I detta tankesätt strålar diskursen om *puer aeternus*, det eviga barnet, starkt igenom och en strävan att bevara barnets godtrogna syn på världen formar därmed framställningen av nyheten. Det faktum att nyheter om konflikter i regel framställs med en hoppningivande avslutning bidrar ytterligare till detta beskyddande av publiken och relaterar till den traditionella tanken om att berättelser för barn bör ha ett lyckligt slut.¹⁷⁷

Det är i regel de nyheter Matthews definierar som kategori ett, alltså nyheter som anses vara intressanta eller relevanta, som förklaras och kontextualiseras. Även om programmet i vissa fall lyckas bra med att täcka nyheter tematiskt är en stor del av nyhetsinslagen fortfarande episodiska. Ett talande exempel är mötet i Helsingfors mellan USA:s president Donald Trump och Rysslands president Vladimir Putin. Förvisso berättas det att mötet är det första på åtta år mellan ländernas presidenter, men orsaken till denna långa paus återges inte. Inte heller får publiken veta vilka frågor som diskuterats under mötet, eller varför det hölls just i Helsingfors. Nyheten är alltså så pass förenklad att den blir svår att förstå, då det som gör den till en nyhet helt skalats bort.

Jag har i detta avsnitt diskuterat *Lilla Aktuellt*s nyhetsrapportering utgående från huruvida programmet förklarar och kontextualiserar stora händelser, eller om förenklingen av materialet snarare leder till att innehållet blir svårbegripligt. Min undersökning har visat att förmågan att förklara nyheter varierar stort i programmet och att nyheter om krig och oroligheter ofta presenteras på ett sätt som ger intrycket av att den implicita barnpubliken har en naiv världsbild och behöver beskyddas från den svåra sanningen. I somliga fall blir förenklingen av nyhetsmaterialet dessutom så grov att själva nyheten faller bort – som i inslaget om mötet mellan Trump och Putin.

Kapitlet i sin helhet har alltså behandlat *Lilla Aktuellt* utgående från tilltal, utformning, nyhetsprioritering och tematisering av aktuella ämnen. Jag har visat hur den implicita publiken i programmet är i behov av underhållning och är ointresserad av politik men ändå har en vilja att påverka och delta i samhället. Programmets implicita publik är dessutom i behov av skydd från världens ondska, då till exempel krig förminskas till att liknas vid bråk och konflikter presenteras med hoppningivande avslut. *Puer aeternus*

---

¹⁷⁷ Se till exempel Nikolajeva (2017), s. 77.

Sara Pollesello

och *puer existens* förekommer alltså sida vid sida i programmet. I följande kapitel analyseras den finska motsvarigheten *Lasten uutiset*.

5. Om *Lasten uutiset* (i jämförelse med *Lilla Aktuellt*)

I detta analyskapitel granskas ett avsnitt av det finska barnnyhetsprogrammet *Lasten uutiset* [Barnens nyheter] (17.8.2018). Analysen är av jämförande karaktär då observationer om *Lasten uutiset* ställs emot de iakttagelser om *Lilla Aktuellt* som lyftes fram i föregående kapitel. Materialet behandlas i mån av möjlighet i samma ordning i bägge kapitlen och inledningsvis synas således *Lasten uutisets* vinjett och namnval.

Lasten uutiset inleds med att ett animerat öga som tittar åt höger och vänster dyker upp på en orange bakgrund. Ögats pupill zoomas sedan in och förvandlas till en snurrande orange jordglob kring vilken en måne cirkulerar. Slutligen framträder ett förstoringsglas bakom jordgloben och ramar in denna. På förstoringsglasets handtag står *Helsingin Sanomat*. Bokstäverna i orden blandas sedan om och försvinner, förutom initialerna *HS* som blir kvar i en liten boll. Bollen snurrar runt och namnet på programmet, *Lasten uutiset*, dyker upp. Under tiden ljuder programmets signaturmelodi, som stilmässigt påminner om melodierna i andra finska nyhetsprogram. Tre av dagens nyheter presenteras därefter i slutet av programmets intro i form av korta klipp som kommenteras av reportern Fanny Fröman. Efter det sista klippet behandlas dagens första nyhet direkt, utan att Fröberg signalerar att programmet börjar, genom att exempelvis hälsa publiken välkommen.

Medan utformningen av *Lilla Aktuellt* är märkbart inspirerad av ”storasyster” *Aktuellt* är å sin sida kopplingen mellan *Lasten uutiset* och vuxenprogrammet *HS uutiset* inte lika uppenbar. Grafiken i början av programmen påminner i det senare fallet överhuvudtaget inte om varandra och medan vuxenstudion går i blåa toner använder sig barnprogrammet genomgående av temafärgen orange. Till och med nyhetsankaret är klätt i färgen. Också i *Lilla Aktuellt* används färgen orange genomgående, vilket tyder på en övergripande idé om att färgen passar just för ändamålet nyheter för barn.¹⁷⁸ Orange associeras i den västerländska kulturen ofta med underhållning och liksom jag visade i föregående kapitel markerar de glada färgerna i grafiken i *Lilla Aktuellt* att programmet ska uppfattas som roligt och inte som fullt så seriöst som

---

¹⁷⁸ Intressant nog går färgen igen även i det svenska konsumentupplysningsprogrammet för barn, *REA* (1999–), vilket ytterligare förstärker intrycket om att färgvalet anses lämpa sig för kombinationen nyheter och barn.

nyhetsprogram i allmänhet uppfattas som. Å andra sidan används orange också för att signalera fara, vilket passar in i nyhetskontexten.

Medan det svenska programmet inte inkluderar ordet *barn* i sin titel, utan istället tar avstånd från vuxenprogrammet genom prefixet ”lilla”, markerar *Lasten uutiset* i titeln att det explicit handlar om nyheter för barn. Däremot menar producenten Fanny Fröman att redaktionen sällan talar om publiken som *barn* och att begreppet också undviks i sändningen, då deras strävan är att undvika indelningen i motpolerna barn och vuxna: ”Vi försöker också att inte framföra att vi som gör programmet är vuxna, medan publiken är barn. Vi vill inte att barnen ska känna att vi är vuxna som med våld försöker mata dem med nyheter.”¹⁷⁹ Redaktionens strävan att inte framstå som en vuxen auktoritet som tvångsmatar publiken kan ses som en paradox i och med att det ju i grund och botten är precis vad de är. Denna paradox anknyter till *parabeln om det förtrollade barnet*, som i början av 1900-talet aktivt började användas inom marknadsföring till föräldrar. Helene Brembeck diskuterar i artikeln ”Vad annonser kan berätta om synen på barn och barndom” (2000) hur 1900-talet innebar nya vindar inom barnpsykologi och uppfostran, vilket alltså ledde till *parabeln om det förtrollade barnet*.¹⁸⁰ Parabeln bygger på tre premisser, nämligen att ”[f]öräldrar (mödrar) ska ha ett engagerat och kamratligt förhållande till sina barn: barn väljer inte av sig själva det som är bäst för dem, och barn ska aldrig utsättas för tvång eller hot.”¹⁸¹ För att lösa ekvationen med att göra det som är bäst för barnet utan att tvinga det eller bruka sin vuxna auktoritet skriver Brembeck att ”den moderna modern” var tvungen ”att bli en skicklig, men kärleksfull manipulator.”¹⁸² Producenterna och nyhetsankaret i *Lasten uutiset* kan på ett motsvarande sätt anses manipulera publiken och ”mata” denna med nyheter inbakade i ett tilltalande skal. Oviljan att benämna publiken som barn, vilken *Lasten uutiset* delar med *Lilla Aktuellt*, ger dessutom intrycket om att begreppet barn skulle vara förminskande och därför vara förbjudet eller tabu.

---

¹⁷⁹ Privat korrespondens med Fanny Fröman, 28.8.2018.

¹⁸⁰ Brembeck utgår från Roland Marchlands begrepp ”sociala tablåer”, alltså scener som är välkända för allmänheten. Vissa av dessa är didaktiska till sin karaktär och kallas av Marchland för ”parabler” eller ”liknelser”. Ur Marchland: *Advertising the American Dream* (1985). Brembeck, Helene: ”Vad annonser kan berätta om synen på barn och barndom”, *Aspekter på narrativitet*, [red.] Palmenfelt, Ulf, Barnlitteraturforskning i Norden 2, Åbo Akademi, Åbo, 2000.

¹⁸¹ Brembeck (2000), s. 140.

¹⁸² Ibid.

Att redaktionen inte vill framstå som en vuxen auktoritet korrelerar å andra sidan med Beauvais tanke om den tidsbundna förgängligheten som associeras med begreppen barn och vuxen. Enligt Beauvais kan den implicita läsaren lära sig något av barnlitteraturen som den vuxna författaren ännu inte vet om. Det barnet lär sig är alltså inte nödvändigtvis just det den vuxna författaren hade tänkt sig och därmed blir den vuxnas makt bristfällig. Beauvais avser att den vuxna därför inte nödvändigtvis alltid är en allsmäktig, underkuvande och auktoritär instans, även om denna nog är auktoritativ. Även om den vuxna aktören i didaktisk barnlitteratur enligt Beauvais ofta är normativ är den ändå sällan ute efter att diktatoriskt planera framtiden, kontrollera barnets tankesätt eller understöda vuxen normativitet.¹⁸³ Genom att inte framställa de vuxna som auktoritära öppnar *Lasten uutiset* alltså upp möjligheten för barnpubliken att själv avgöra hur den utnyttjar det den lär sig. Hur Fröman genom sitt tilltal närmar sig den implicita barnpubliken och visar att de är allierade eller på samma våglängd diskuteras vidare i avsnittet nedan.

5.1 Nyhetsankaret som delaktigt i publikens gemenskap

Jag visade i föregående kapitel hur tilltalet byggs upp av flera olika aspekter, nämligen talat språk, ljud och bild. Samtliga aspekter spelar in i hur förhållandet mellan publiken och nyhetsankaret byggs upp och alltså även i hur nyhetsankaret förhåller sig till publiken.¹⁸⁴ I *Lilla Aktuellt* tilltalas publiken som ett kollektivt ”ni” och det direkta tilltalet som används i programmet skapar ett mindre formellt förhållande till publiken än i vanliga nyhetsmedier. *Lasten uutisets* nyhetsankare Fanny Fröman använder sig däremot av ett annat slags tilltal, som närmast kan beskrivas som ett mellanstadium mellan det Burton benämner objektivt tilltal och familjärt tilltal. Medan objektivt tilltal enligt Burton skapar ett formellt men jämlikt förhållande till publiken bidrar det familjära tilltalet till ett vänskapligt förhållande mellan publiken och programledaren. I det första fallet är publikens roll lyssnande, däremot får publiken rollen som en deltagande kompis då familjärt tilltal används.¹⁸⁵ Jag menar att tilltalet i *Lasten uutiset* faller mellan dessa två kategorier. Fröman förhåller sig förvisso till publiken som lyssnare, men denna inkluderas ändå av henne då hon till exempel säger: ”Millaisiin vaatteisiin kouluun tulisi pukeutua? Me käymme kysymässä neuvoja Helsinkiläisen

---

¹⁸³ Beauvais (2015), s. 3.

¹⁸⁴ Burton (2000), s. 25.

¹⁸⁵ Ibid., s. 26.

Arabian peruskoulun viidesluokkalaisilta” [Hur borde man klä sig i skolan? Vi frågar femteklassisterna i Arabias grundskola i Helsingfors om råd]. Formuleringen ger intrycket av att publiken och reportern tillsammans besöker skolan. Fröman distanserar sig alltså inte från publiken på samma sätt som *Lilla Aktuellt*s Pourshahidi, som jag i föregående kapitel visade tar avstånd från den implicita barnpubliken genom att markera att hon inte tillhör gruppen *barn*. Tvärtom ges intrycket att även Fröman är i behov av råd om hur hon ska klä sig till skolan. Därför menar jag att tilltalet inte är helt objektivt, utan snarare vänskapligt objektivt. Detta korrelerar med Frömans egen utsago om att producenterna inte vill framstå som auktoritativa vuxna i programmet.

Å andra sidan kunde ”vi” också tolkas som ”vi på redaktionen”, i vilket fall Fröman alltså tvärtom skulle distansera sig själv och de andra vuxna från barnpubliken. En liknande tendens syns också i ett annat inslag. Då många svarat jakande på en gallupfråga om huruvida de tycker om skogsutfärder (31.8.2018) kommenterar Fröman att detta överraskat redaktionen. Förutom att avslöja den implicita redaktionens antaganden om att publiken inte är intresserad av att röra sig i skog och mark skapar Frömans uttalande en klyfta mellan barnpubliken och (den vuxna) redaktionen. Detta underminerar således min tidigare observation om att Fröman inkluderar sig själv i den gemenskap publiken tillhör. Här blir hon däremot en vuxen som förhåller sig till och värderar något barnpubliken säger.

Tilltalet formas ändå inte bara av vad som sägs, utan också sättet det sägs på. Barbara Wall menar att det ofta går att höra om någon pratar med ett barn fast det inte går att höra vad som sägs, utgående från små ändringar i röstläge och ton.¹⁸⁶ I likhet med Pourshahidi använder Fröman ett piggt och glatt sätt att tala. Däremot skiljer sig nyhetsankarna åt då allvarliga nyheter behandlas. Medan tonen i *Lilla Aktuellt* lugnas ner då allvarligare nyheter berörs är Frömans röstläge konstant positivt och hon har dessutom svårt att tona ner sitt breda leende. Den pigga tonen och den glada uppsynen gör att nyheterna (om en bro i Italien som rasat) inte uppfattas som så allvarliga. Å ena sidan tär detta på nyheternas trovärdighet, men å andra sidan markerar Frömans röstläge att publiken inte behöver bli orolig. Jag visade i föregående kapitel hur en lugn reporterröst i *Lilla Aktuellt* kan liknas vid att ta hänsyn till tittarnas reaktioner, vilket Walma van der Molen och de Vries listar som en lugnande strategi på

---

¹⁸⁶ Wall (1991), s. 3.

nyhetsinslagnivå.¹⁸⁷ Medan röstläget i *Lilla Aktuellt* antyder att det kommer att handla om något allvarligt och publiken på så sätt varnas för det som rapporteras tonar Frömans konstanta röstläge däremot ner på nyhetens allvar. Även detta konstanta röstläge kunde potentiellt innebära en lugnande strategi, i och med att rösten alltså inte avslöjar att det handlar om svåra nyheter och således inte gör publiken orolig i onödan. Samtidigt innebär detta en motsägelse mellan tonläge och innehåll, vilket kan vara förvirrande för publiken. Om Frömans konstanta röstläge tolkas som en lugnande strategi blir en följdfråga ändå vad ett neutralt röstläge skulle innebära: när indikerar rösten vid rapportering av allvarliga nyheter *inte* en lugnande strategi? En annan fråga gällande *Lasten uutiset* är också hur pass medveten röst användningen är. Fröman kämpar nämligen med att dra ner på sitt leende under rapporteringen av olyckan i Genua och försöker alltså med sitt ansiktsuttryck markera att det är en allvarlig nyhet. Jag menar att Frömans förändrade ansiktsuttryck i viss mån kan liknas vid det förändrade röstläget i *Lilla Aktuellt*, som alltså ska markera att det handlar om något allvarligt.

Såväl det auditiva som det visuella i ett program påverkar enligt Burton hur tilltalet uppfattas och förhållandet mellan nyhetsankaret och publiken byggs upp. Jag har tidigare åskådliggjort hur de grafiska lösningarna och ljudeffekterna i *Lilla Aktuellt* indikerar att den implicita barnpubliken antas vara i behov av underhållning. I *Lasten uutiset* används däremot inga motsvarande specialeffekter. Emellertid syns viljan att underhålla publiken i hur nyhetsklippen byggs upp, exempelvis i inslaget om hur barn klär sig i skolan, där intervjuerna varvas med att barnen dansar (för att visa upp sina kläder?) och inslaget avslutas med att de intervjuade barnen dansar tillsammans.

I såväl *Lilla Aktuellt* som *Lasten uutiset* skönjs alltså en vilja att underhålla publiken, även om denna är mer nedtonad i det finska programmet. Att användningen av specialeffekter i *Lasten uutiset* inte är framträdande antyder att den implicita barnpubliken inte behöver effekter för att titta på programmet, vilket förmedlar bilden av att publiken verkligen är intresserad av nyheterna. *Lasten uutiset* kan i denna aspekt alltså sägas utgå från det Matthews benämner den idealiska publiken, alltså de barn som är genuint intresserade av nyheter och således inte behöver lockas att titta på programmet genom olika underhållande inslag.¹⁸⁸ Även *Lasten uutisets* underrubrik:

---

¹⁸⁷ Walma van der Molen och de Vries (2003), s. 8.

¹⁸⁸ Matthews (2008), s. 277.

”Lapsille, jotka haluavat tietää” [För barn som vill veta] understöder detta intryck. Dessutom menar producent Fanny Fröman att redaktionen i viss mån riktar sig till barn som är vana vid att få hem tidningen: ”I och med att Lasten uutiset finns bland annat i pappersversionen av HS blir det lätt så att vi riktar oss främst till sådana barn, vars föräldrar redan är HS-prenumeranter”¹⁸⁹ – vilket motsvarar den föreställning om en idealisk publik som lyfts fram av de producenter Matthews intervjuat i sin forskning:

...quite interested in the news agenda, quite good at school, you know all those sort of things; someone that comes from quite a stable background, whose family probably read newspapers and has general newsy things around in the house. They’ve got a little bit of willingness, and appreciate an explanation.¹⁹⁰

Huruvida intrycket om att *Lasten uutiset* verkligen riktar sig till denna slags idealiska publik går ändå att ifrågasätta, bland annat utgående från nyhetsurvalet, som diskuteras nedan. Dessutom kan detta intryck ifrågasättas utgående från faktorer så som ekonomi och resurser – avsaknaden av specialeffekter skulle kunna förklaras också med att *Lasten uutiset* saknar de resurser *Lilla Aktuellt* har. Å andra sidan produceras *Lasten uutiset* åtminstone delvis i kommersiellt syfte och borde således ha ett större intresse av att locka publik än public service-programmet *Lilla Aktuellt*.

I detta avsnitt har tilltalet i *Lasten uutiset* diskuterats och jämförts med *Lilla Aktuellt*. Jag har påvisat hur nyhetsankaret Fröman genom sitt tilltal närmar sig publiken och visar sig vara på samma linje som denna. Detta tilltal är ändå inte genomgående och jag har visat hur Fröman vid andra tillfällen distansierar sig från publiken och intar rollen som värderande vuxen. Den underhållande aspekt som i *Lilla Aktuellt* är påtaglig är i *Lasten uutiset* däremot mer nedtonad, vilket jag menar visar en bild av den implicita barnpubliken som genuint intresserad. I följande kapitel diskuteras nyhetsurvalet i programmet, samt vilka roller barn förekommer i.

5.2 Nyhetsprioritering och barnens roller

I *Lilla Aktuellt* prioriteras nyhetsinslag som visar aktiva barn och unga, vilka ska ses som förebilder för den implicita barnpubliken. Politiska nyheter får däremot inte så stort utrymme, medan användningen av grafik och musik tyder på att publiken antas

---

¹⁸⁹ HS = *Helsingin Sanomat*. Privat korrespondens med Fanny Fröman, 28.8.2018.

¹⁹⁰ Matthews (2008), s. 268.

uppskatta underhållning. Fokus ligger alltså i *Lilla Aktuellt* på nyheter som handlar om eller berör barn, vilket är en av de tre kategorier Matthews upptäckt i sin granskning av nyheter för barn.¹⁹¹ Även i *Lasten uutiset* verkar nyheter om eller berörande barn prioriteras. En överblick av programmen ger faktiskt intrycket att proportionellt fler inslag handlar om barn i *Lasten uutiset* än i *Lilla Aktuellt*.

Avsnittet från den 17.8.2018 inleds till exempel med ett inslag om hur skolbarn klär sig och om det har betydelse hurudan ryggsäck eller penal elever använder. I inslaget intervjuas sju barn i årskurs fem om hur de är klädda och varför de valt just dessa kläder. Inslaget utgör nästan tre minuter av det åtta minuter långa programmet och är således ett av de längsta inslagen. Inslaget ger intrycket av att nyhetsprogrammet ”kollat läget” gällande hur skolbarn klär sig och att de intervjuade barnen helt enkelt berättar vad de tycker, men frågan är om det inte egentligen finns en dold agenda. De intervjuade barnen är nämligen rörande överens om att det lönar sig att klä sig i kläder man själv tycker om och känner sig bekväm i. De är själva alla klädda i just mjukbyxor eller shorts och lösa t-skjortor. Nyhetsinslaget förmedlar alltså ett budskap om att det viktiga vid klädval är att kläderna är bekväma och att man själv gillar dem.

I analysen av *Lilla Aktuellt* hänvisade jag till Margareta Rönnerbergs modifiering av Maire Messenger Davies modell för de roller i vilka barn förekommer i nyheter och visade hur tvillingpojarna Otis och Elias innehar en aktiv roll i och med att inslaget handlar om något de själva tagit initiativet till. I förhållande till de barn som intervjuas i *Lasten uutiset* undersöker jag således huruvida barnen är aktiva, vilket innebär att de utgör nyhetsinslagets aktör, eller aktivt illustrativa, vilket i sin tur betyder att de har en aktiv roll, men enbart hörs för att exemplifiera något (vuxet) påstående.¹⁹² Det första intrycket är att barnen helt enkelt berättar hur de brukar klä sig till skolan och alltså har en aktiv roll i inslaget. Att de alla påpekar att alla ska klä sig som de själv vill ger ändå intrycket att det finns en agenda bakom inslaget och att barnen således snarare illustrerar det budskap (de vuxna) producenterna önskar framföra. Den illustrativa aspekten blir uppenbar speciellt i jämförelse med nyheten om pojarna Otis och Elias. Pojkarna utgör inslagets aktörer och huvudpersoner i och med att inslaget handlar om ett initiativ de själva tagit. De intervjuade barnen i *Lasten uutiset* hörs däremot mest för att föra fram en åsikt eller ett budskap. Rönnerberg använder begreppet *vox kids* för

---

¹⁹¹ Matthews (2008), s. 9.

¹⁹² Rönnerberg (2010), s. 170.

att beskriva ”barnet på skolgården” som intervjuas i syftet att ge sin åsikt i någon fråga.¹⁹³ Avsikten med denna typ av intervjuer är att få en uppfattning om vad barn i allmänhet anser, men Rönnberg menar däremot att de korta intervjuerna snarare ger ”sken av att de svarande är representanter för en dominerande åsikt. Inte sällan illustrerar dessa röster dock enbart de vuxna reportrarnas frågor, med dessas inbyggda svar”.¹⁹⁴ På motsvarande sätt illustrerar barnen i *Lasten uutiset* vad producenterna vill lyfta fram och därmed förstärks mitt antagande om att det inte egentligen är barnens egna röster som hörs i intervjuerna.

Även följdfrågan om hurudan ryggsäck och penal som rekommenderas inger en känsla av att reportern förberett eleverna eller uttryckt en åsikt om att det nog inte är så bra att köpa ny ryggsäck och penal varje år, eftersom flera av eleverna poängterar just detta. Inga av de barn som kommer till tals har heller någon annan åsikt om ryggsäckar och penaler än att ”alla får välja som de själva vill”. Alla de barn som intervjuats angående klädvalen kommer inte heller till tals om valet av ryggsäck, vilket bidrar till uppfattningen om att det här funnits ”rätta” och ”felaktiga” svar och att de barn som svarat fel helt enkelt inte tagits med i inslaget. En granskning av det material som finns tillgängligt på *Lasten uutisets* hemsida bevisar slutgiltigt att de intervjuade barnen inte är slumpvist utvalda, då det visar sig att ett av barnen skrivit en kolumn berörande det oekologiska och oekonomiska i att köpa ny ryggsäck och penal varje år. Även anti-mobbningsbudskapet kommer fram i kolumnen ”Kouluun voi pukeutua miten haluaa” [Man kan klä sig som man vill till skolan], där 11-åriga Milla Pavlushkova bland annat skriver: ”Eikä varsinkaan saa nauraa tai kiusata, jos jollain ei ole merkkivaatteita tai -reppua, koska se on tyhmää.” [Och man får definitivt inte skratta eller retas om någon inte har märkeskläder eller -ryggsäck, för det är dumt].¹⁹⁵ Det budskap som framkommer i programmet är att kläder och ryggsäckar endast har en funktionell betydelse och inslaget får således funktionen av ett indirekt anti-mobbningsinslag. I och med att inslaget handlar om och direkt berör barn tillhör det Matthews andra kategori.

---

¹⁹³ Begreppet anspelar på den latinska termen *vox populi* som innebär ”folkets röst” och inom nyheter används i korta frågor om hur vanliga medborgare känner eller tycker om någon aktuell fråga.

¹⁹⁴ Rönnberg (2010), s. 236.

¹⁹⁵ Pavlushkova, Milla: ”Mielipide: Kouluun voi pukeutua miten haluaa”, *Lasten Uutiset, Helsingin Sanomat*, 16.8.2018, <https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000005792991.html>, använd 30.8.2018.

Jag visade i min analys av *Lilla Aktuellt* hur programmet lyfter fram aktiva barn och unga som ska inspirera tittarna att bli aktiva samhällsmedborgare. Också i *Lasten uutiset* skönjs en önskan om att forma den implicita barnpubliken, men här handlar det mera om att bli goda kamrater – till exempel genom att låta alla klä sig som de själva vill. Medan barnen i *Lilla Aktuellt* är inslagets aktörer, illustrerar barnen i *Lasten uutiset* snarare den poäng producenterna önskar betona. Således ges barnet i *Lasten uutiset* mindre utrymme än i *Lilla Aktuellt*. Däremot använder sig *Lasten uutiset* emellanåt också av barnreportrar, vilket *Lilla Aktuellt* inte gör i de avsnitt jag synat. Användningen av barnreportrar ger legitimitet och makt åt barnet, som har möjlighet att påverka programmet genom sina frågor och får spela en roll som i vanliga fall innehas av vuxna. Detta sker ändå på de vuxnas premisser. Dels är det ett plausibelt antagande att barnreportern följer ett manus i sin frågeställning, dels har de vuxna producenterna den slutgiltiga makten över programmet då de har möjlighet att klippa bort oönskat material.¹⁹⁶ Den makt barnreportern innehar är således snarast en illusion, vilken kan jämföras med de tillstånd av omkullkastade maktförhållanden som inte sällan förekommer i barnlitteraturen. Karnevalesk teori beskriver dylika temporära avvikelser från rådande makthierarkier, där en som står längre ner i hierarkin plötsligt erhåller makt över de som i regel står högre upp i hierarkin – ett typiskt exempel på detta är just förhållandet mellan barn och vuxna.¹⁹⁷ Karnevalen har ändå ett slut och maktförhållandena återställs till det normala innan berättelsens slut, vilket alltså också är fallet i frågan om barnreportrarna: den (illusoriska) makt de innehaft under programmets gång tas tillbaka av de vuxna producenterna som innehar den egentliga makten. Utgående från Beauvais är denna makt ändå relativ i och med att det i sista hand är upp till barnet självt att avgöra hur informationen tolkas och brukas.

Avsnittets längsta inslag, som uppgår till cirka fyra minuter behandlar eventet Tubecon. Tubecon är ett populärt evenemang där barn och unga får möjlighet att träffa sina Youtubeidoler och i inslaget frågar en barnreporter ut organisatörerna om vad evenemanget handlar om och varför det blivit så stort. Inslaget är uppbyggt så att klipp från tidigare års Tubecon varvas med intervjun. Organisatörernas svar på reporterns frågor avslöjar på intet sätt att intervjun skulle vara riktad till barn. Hade reportern varit en vuxen skulle inslaget lika väl ha kunnat användas i ett nyhetsprogram för

---

¹⁹⁶ Antagandet om att barnen följer ett manus visar sig ändå vara bara delvis riktigt, då Fröman menar att barnreportrarna själva bestämmer frågorna tillsammans med en vuxen journalist.

¹⁹⁷ Nikolajeva (2010), s. 15.

vuxna och tilltalet är alltså mera jämlikt än vad som verkar vara kutym i nyhetsmedier för barn. Barbara Wall menar att det finns två olika sätt att ”tala ner” till barn. Emedan begreppet ”tala ner” ofta får betydelsen att tala till någon på ett sätt som bevisar talarens antagna överlägsenhet – genom att till exempel överförenkla eller använda ord och uttryck som passar åhörarens antagna förståelseförmåga – menar Wall att begreppet också kan användas i positiv bemärkelse. Wall anser att då en författare tar sin barnpublik i beaktande genom att adaptera material eller diskursteknik till dennas förmån, kan denna sägas tala ner i en positiv bemärkelse.¹⁹⁸ Jag menar alltså att de två intervjuade vuxna i detta fall inte talar till en specifik barnpublik utan lika väl kunde tilltala vuxna. Ett sådant tilltal är ändå problematiskt enligt Wall som menar att risken då finns att helt overse barnpubliken.¹⁹⁹ Jag menar däremot att organisatörerna genom detta slags tilltal visar att barnpubliken är kompetent och på samma nivå som de.

I detta avsnitt har två inslag i ett avsnitt av *Lasten uutiset* diskuterats. Främst har de roller barn förekommer i granskats och problematiserats, bland annat utgående från karnevalesk teori. I följande kapitel fortsätter diskussionen om nyhetsurvalet då lugnande strategier i samband med allvarliga nyheter berörs.

5.2.1 Skydd och tröst genom lugnande strategier

Avsnittet innehåller också tyngre inslag, nämligen en utrikesnyhet om en bro i Genua i Italien, vilken plötsligt rasat med ett stort dödsantal som följd. Nyheten har redan hunnit få stor medieuppmärksamhet då den tas upp i *Lasten uutiset* och publiken har således med stor sannolikhet redan hört om brorasat. Syftet med att ta upp nyheten blir därmed att ge mera information. Nyhetsankaret Fröman säger i inslaget att orsakerna till olyckan nu undersöks, eftersom det är väldigt ovanligt att broar rasar, åtminstone om de underhålls på rätt sätt:

Onnettomuuden syytä selvitetään, sillä siltojen sortuminen on hyvin epätavallista, eikä niiden tulisi sortua jos niitä on huollettu oikein.”

[Orsaken till olyckan utreds, eftersom det är väldigt ovanligt att broar rasar och de borde inte rasa om de underhållits på rätt sätt.]

---

¹⁹⁸ Wall (1991), s. 15f.

¹⁹⁹ Ibid.

Att påpeka hur ovanligt det är med dylika nyheter är en vanlig lugnande strategi på sekvensnivå, menar Walma van der Molen och de Vries.²⁰⁰ Samma strategi används också en vecka senare då en buss kört av en bro i Kuopio i Finland, vilket lett till att fyra personer avlidit och flera skadats. Artikeln på *Lasten uutisets* hemsida avslutas med att poängtera att liknande olyckor sker väldigt sällan i Finland:

Tällaisia suuronnettomuuksia tapahtuu Suomessa harvoin.

[Sådana olyckor sker sällan i Finland.]²⁰¹

Ofta används i denna form av lugnande strategi en expert, som förklarar varför barnen inte behöver vara oroliga att en liknande händelse ska drabba dem: ”experts may emphasise the distance of events and the fact that certain violent incidents happen very rarely”.²⁰² I *Lasten uutiset* används ingen utomstående expert, utan Fröman fungerar själv som expert i form av (allvetande) nyhetsankare. En annan lugnande strategi på sekvensnivå Fröman använder sig av i inslaget om bron i Genua är att poängtera det faktum att överlevande också räddats från ruinerna:

Vakavassa onnettomuudessa menehtyi useita ihmisiä, mutta eloonjääneitä ollaan myös pystytty pelastamaan raunioista.

[I den allvarliga olyckan avled många människor, men man har också lyckats rädda överlevande från ruinerna.]

Istället för att endast rapportera att många omkommit balanseras detta alltså upp med att påminna publiken om att det även finns de som överlevde katastrofen. Också i nyheten om bussolyckan i Finland framhävs att de drabbade snabbt fick hjälp eftersom olyckan inträffade nära ett sjukhus:

Koska onnettomuuspaikka sijaitsi lähellä sairaalaa, ihmiset saatiin kuljetettua hoitoon nopeasti.

[Eftersom olycksplatsen befann sig nära ett sjukhus kunde människorna snabbt få vård.]

---

²⁰⁰ Walma van der Molen och de Vries (2003), s. 8.

²⁰¹ Rajander, Kamilla: ”Linja-auto putosi junaradalle perjantaina”, *Lasten Uutiset, Helsingin Sanomat*, 27.8.2018, <https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000005805248.html>, använd: 30.8.2018.

²⁰² Walma van der Molen och de Vries (2003), s. 8.

Producenterna verkar således anse det vara viktigt att dels poängtera hur ovanliga olyckor är, dels inge tröst och hopp genom att lyfta fram det faktum att alla drabbade inte omkommit. Samtidigt drar sig programmet alltså inte från att rapportera om svåra händelser, vilket ofta görs i raka ordalag. Detta diskuteras vidare i den kvantitativa analysen.

Både i inslaget om bron i Genua samt bussolyckan i Kuopio används också lugnande strategier på bildnivå, vilket innebär att bildmaterialet valts med tanke på att undvika de värsta scenerna.²⁰³ I *Lasten uutiset*s rapportering om den raserade bron syns till exempel inga bilar som krossats – vilket hade fört tankarna till personerna som suttit i bilarna. Inte heller i nyheten om bussolyckan visas själva bussen utan bara ett krossat broräcke. Jag noterade i teorikapitlet att Lydia Kokkolas begrepp *inramad tystnad* i viss mån kan liknas med Walma van der Molen och de Vries lugnande strategier. Kokkola menar att inramad tystnad, alltså medveten utelämnning av information som sedan kan läsas in mellan raderna, med fördel kan användas som metod i barnlitteratur för att ta upp svåra ämnen utan att belasta barnen med mer information än de kan hantera.²⁰⁴ Inramad tystnad kan tillämpas också på den visuella nivån, genom att visa bilder med mer eller mindre tydliga luckor, som kan fyllas i av åskådaren utgående från dennas egen erfarenhet. I dessa två nyheter är den inramade tystnaden särskilt påtaglig på visuell nivå i form av de saknade bilarna och bussen.

Genom användning av lugnande strategier och inramad tystnad förmedlas en föreställning om den implicita barnpubliken som i behov av skydd och tröst. Publiken antas vara mottaglig också för tyngre nyheter om olyckor och död, men måste samtidigt bli försäkrad om det osannolika i att detta skulle drabba dem själva. I följande avsnitt diskuteras det nyfikna barn som framträder som idealisk publik i *Lasten uutiset*.

5.2.2 Vetenskapsintresserade och nyfikna barn

Programmets sista längre inslag utgörs av ”en god nyhet”, nämligen att vetenskapsfrågorna återkommer, varpå en vetenskapsfråga besvaras. I programdelen besvaras en fråga som på förhand skickats in. Eftersom vetenskapsfrågorna i sig inte har något direkt nyhetsvärde faller de under Matthews kategori ”underhållande

---

²⁰³ Walma van der Molen och de Vries (2003), s. 8.

²⁰⁴ Kokkola (2003), s. 27.

nyheter”. Att vetenskapsfrågornas återkomst presenteras som en *god* eller *glad* (“Tänään meillä on myös iloisia uutisia” [I dag har vi också goda nyheter]) nyhet visar att den implicita publiken är intresserad av vetenskapsfrågor. Detta bygger antingen på ett antagande om att den verkliga barnpubliken är intresserad av vetenskapliga fenomen, eller att producenterna vill få publiken att bli intresserad och genom att framställa inslaget som något roligt försöker övertyga publiken. Christensen visar hur det nyfikna och vetenskapsintresserade barnet framträder som målgrupp också för den danska tidningen för barn *Faktisk*,²⁰⁵ vilket tyder på en allmänt rådande föreställning om att barn är eller borde vara nyfikna och vetgiriga.

Medan *Lilla Aktuellt* alltid avslutas med väderrapporten rundas *Lasten uutiset* av med ”veckans klipp”, som i det här fallet handlar om ett rekord i fallskärmshopp. Att avsluta med vädret är kutym inom traditionella nyhetsprogram och medan *Lilla Aktuellt* alltså sällar sig till denna tradition väljer *Lasten uutiset* att avsluta på ett annorlunda sätt. En enkel förklaring är det faktum att *Lasten uutiset* bara sänds en gång i veckan och att en väderrapport således inte är lika aktuell som i *Lilla Aktuellt* som sänds fyra dagar i veckan. Klippet faller ändå under Matthews kategori tre, underhållande nyheter, och en förklaring till att avsluta med klippet är den underhållande aspekten och att programmet genom ett roligt klipp avslutas på ett bra sätt. Detta motsvarar i viss mån den lugnande strategi Walma van der Molen och de Vries lyfter fram som ”sandwich tekniken”, alltså att tunga nyheter alterneras med lättare nyheter för att lätta upp helheten.²⁰⁶ Även i traditionella nyhetsmedier förekommer ändå liknande stämningssupplättare i slutet av sändningen, också om dessa då i regel följs av väderprognosen. Draget är således inte unikt för nyheter för barn.

Jag har i detta kapitel granskat nyhetssändningen i *Lasten uutiset* utgående från ett avsnitt – som i illustrativt syfte i viss mån jämförts även med inslag från andra avsnitt, och jämfört de iakttagelser jag gjort med mina resultat från analysen av *Lilla Aktuellt* i föregående kapitel. Bland annat har jag visat hur bägge programmen antyder en vilja att forma sin publik. Medan nyhetsurvalet i *Lilla Aktuellt* åskådliggör en underliggande attityd om att barnpubliken ska formas till en aktiv samhällsmedborgare, handlar motsvarande formningsvilja i *Lasten uutiset* snarare om att göra tittarna till goda vänner och medmänniskor. Jag påpekade också att fler barn

---

²⁰⁵ Christensen (2012), s. 127.

²⁰⁶ Walma van der Molen och de Vries (2003), s. 7.

representeras i *Lasten uutiset* än i *Lilla Aktuellt*, men då rollen de innehar granskades upptäckte jag att barnen i det svenska nyhetsprogrammet innehar en aktivare roll än barnen i *Lasten uutiset* som snarast innehar en aktiv/illustrativ roll. Däremot spelar *Lilla Aktuellt* mera på underhållning och specialeffekter för att upprätthålla publikens intresse, medan *Lasten uutiset* genom avsaknaden av dylika effekter signalerar ett förtroende för att publiken verkligen är intresserad av programmet som nyhetsmedium. Vidare skönjs i *Lasten uutiset* ett antagande eller en önskan om att barn är eller borde vara nyfikna och vetenskapsintresserade, vars motsvarighet jag inte kunde hitta i *Lilla Aktuellt*.

De lugnande strategier som används i programmet förmedlar vidare en bild av den implicita publiken som i behov av tröst och stöd, men inte direkt skydd från ”världens ondska”. Medan publiken förmodas kunna hantera att höra om olyckor och död har visuellt material som direkt hänvisar till död däremot uteslutits ur programmet. Å andra sidan har jag visat hur programmet i sådana fall använt sig av ett slags inramad tystnad, där det använda visuella materialet tillåter publiken att läsa in en betydelse utgående från vad den själv kan hantera.

Tilltalet i *Lasten uutiset* skiljer sig delvis från det i *Lilla Aktuellt*, då nyhetsankaret i det finska programmet till större grad allierar sig med barnpubliken. Jag har ändå visat att tilltalet inte är konsekvent och att distansering från barnpubliken sker i såväl *Lasten uutiset* som i *Lilla Aktuellt*, vilket bidrar till upprätthållandet av motpolerna barn och vuxna. I följande kapitel görs en kvantitativ analys av den tryckta upplagan av *Lasten uutiset* för att undersöka huruvida det understöder de observationer jag gjort i detta kapitel.

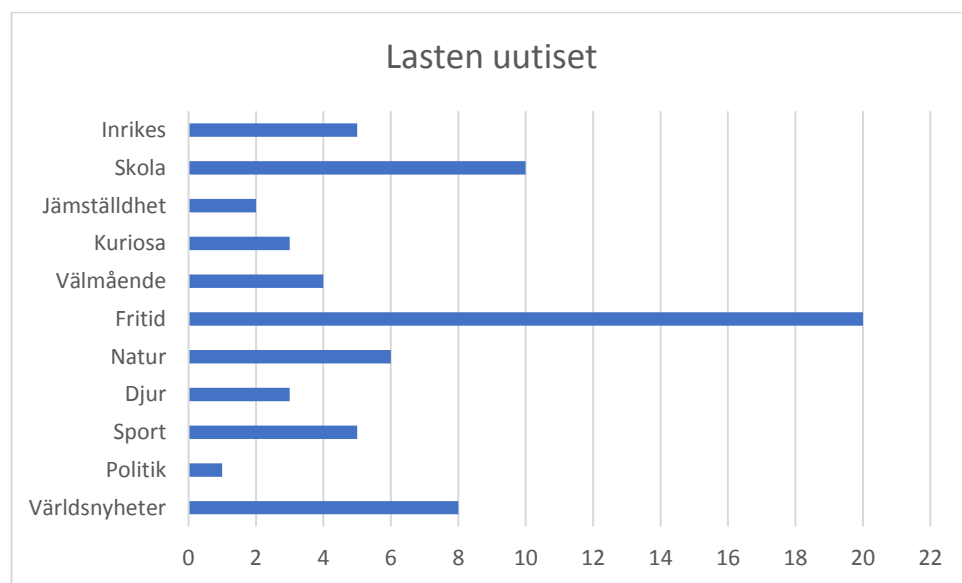
5.3 Kompetenta barn och implicita vuxenläsare

I likhet med i min analys av *Lilla Aktuellt* har jag gjort en kvantitativ analys också av *Lasten uutiset*. Detta för att få en bättre överblick över hurdana nyheter som prioriteras i nyhetsmediet och undersöka huruvida de iakttagelser som gjorts i kapitlet ovan stämmer in på *Lasten uutiset* som helhet. Eftersom *Lasten uutiset* sänds bara en gång i veckan medan *Lilla Aktuellt* har fyra sändningar i veckan är det mindre material att ta i beaktande och således har jag valt att i den kvantitativa analysen fokusera på det tryckta materialet, eftersom detta är mera omfattande än tv-sändningarna. Den tryckta versionen kommer ut varje fredag och omfattar ett tresidors uppslag i slutet av

dagstidningen *Helsingin Sanomat*. Det analyserade materialet är huvudsakligen från hösten 2017,²⁰⁷ även om nyare material emellanåt tagits med i illustrativt syfte. Jag inleder kapitlet med att kommentera statistiken från hösten 2017 och jämföra resultaten med *Lilla Aktuellt*. Därpå diskuteras även tidningsuppslagets uppbyggnad kort.

5.3.1 Fokus på skola och fritid

Jag har i den kvantitativa analysen av *Lasten uutiset* utgått från samma kategorier som i analysen av *Lilla Aktuellt* för att bättre kunna åskådliggöra likheter och skillnader programmen emellan. Jag har ändå ansett det nödvändigt att tillägga en kategori, ”inrikes”, eftersom det i *Lasten uutiset* visade sig finnas inrikesnyheter som inte kunde placeras under någon av de andra kategorierna – till exempel nyheten om att presidentparet väntar barn och att Västmetron kommit i bruk tillhör denna kategori. Dessa nyheter tillhör främst Matthews kategori ett, relevanta eller intressanta nyheter.

Figur 5

Jag menade ovan att *Lasten uutiset* litar mera på sin publiks genuina intresse för nyheter än vad *Lilla Aktuellt* gör, eftersom den förra använder mindre specialeffekter och underhållningsmoment för att sporra publiken till att fortsätta titta på programmet. En granskning av det tryckta materialet förmedlar ändå en annorlunda bild, då nästan en hel sida i den tryckta tidningen varje vecka utgörs av ”Ankkanurkka” [Ankhörman], alltså en sektion helt tillägnad Kalle Anka. Ebba Sundin, som forskat i barns

²⁰⁷ De analyserade uppslagen är utgivna 29.9.2017, 6.10.2017, 13.10.2017, 20.10.2017, 27.10.2017 och 10.11.2017.

tidningsvanor, menar att serierna är det barn ofta uppger vara vad de läser i vanliga dagstidningar.²⁰⁸ Att inkludera serier och trivia om Kalle Anka i barnens eget uppslag tyder att den implicita barnläsaren behöver lockas till sidorna med underhållande material. Förutom med ”Ankkanurkka” lättas sidorna upp med bland annat recept och veckans fråga. Både recepten och ”Ankkanurkka” har placerats under kategorin ”fritid”, vilket bidragit till att denna blivit så stor. Recepten är i regel enkla och innehåller uppmaningar om att vara försiktig och be en förälder om hjälp då till exempel ugnen ska användas. Andra nyheter som faller under denna kategori är främst musiknyheter och filmrecensioner.

De korta filmrecensioner som förekommer på *Lasten uutisets* uppslag är i regel skrivna av skolbarn. Också i kolumnen ”Koululaiselta” [Från skolbarnet] har läsarna möjlighet att göra sin egen röst hörd. Innehållet i kolumnen varierar en del, men generellt handlar de om skolvardagen och kan vara allt från uppmaningar att använda reflex, till en text om skolhunden Elmeri, eller en argumentation om varför det är viktigt att läsa tidningen i skolan. Att kategorin ”skola” är såpass stor beror alltså delvis på denna kolumn. Samtidigt har undersökningen gjorts under hösten, alltså medan skolåret varit i full gång och att det förekommer proportionellt fler nyheter om skolan i *Lasten uutiset* än i *Lilla Aktuellt* (vars kvantitativa undersökning gjordes under sommarmånaderna) kan alltså förklaras med tidpunkten för undersökningen.

De två kategorier som skiljer sig mest mellan programmen är ”sport” och ”djur”. Medan dessa två kategorier var avsevärt störst i *Lilla Aktuellt* kommer de i *Lasten uutiset* inte upp till så stora siffror. Bland annat Matthews har påvisat hur producenter för barnnyhetsprogrammet *BBC Newsround* anser djurrelaterade nyheter ha nyhetspotential på grund av att de antas intressera publiken. Mer specifikt menar Matthews att det är de nyheter med potential att direkt anknytas till barns liv som återges i nyhetsflödet och att de presenteras på ett sätt som understryker detta samband. En nyhet om att papegojan hotas av utrotning presenteras exempelvis så här:

’Now to the warning about one of the world’s favorite pets. More than one in four species of parrot are in danger of being extinct,

---

²⁰⁸ Sundin (2004), s. 235.

according to conservation groups. They've launched an action plan to save the birds'.²⁰⁹

I min analys av *Lilla Aktuellt* visade jag däremot hur användningen av djurrelaterade inslag i programmet snarast förekommer i underhållande syfte. Nyheterna som handlar om djur i *Lasten uutiset* tar å sin sida upp att bipopulationen inte mera minskar, att utrotade djurarter möjligtvis kommer kunna återskapas i framtiden, samt ett besök på en bondgård, där barnreportrar tar reda på hur kött produceras: ”selvitimme, miten liha päätyy lautaselle” [vi tog reda på hur köttet hamnar på tallriken].²¹⁰ Medan de två andra nyheterna är korta notiser i sektionen ”Viikon neljä tärkeää” [Veckans fyra viktiga], där fyra nyheter från den gångna veckan kort behandlas, utgör besöket på bondgården ett helsidesreportage. I reportaget undersöker två barnreportrar alltså hur korna på en köttgård har det. Redan rubriken ”Lihatilan lehmillä on nimet” [Köttgårdens kor har namn] avslöjar att reportaget inte direkt problematiserar köttproduktionen utan snarare romantiserar denna. Även om två barn agerar reportrar i reportaget är det ändå inte de själva som skrivit den färdiga artikeln och det är alltså fortfarande en vuxen som redigerar innehållet och således har makten över det. De nyheter om djur som förekommer i *Lasten uutiset* ger intrycket av att läsaren antas vara intresserad av djurs välmående och fortlevnad. Samtidigt vinklas reportaget om köttproduktion så att bara en idyllisk bild där alla kor har egna namn och mår bra visas fram, vilket kan ses som en lugnande strategi, där barnen skonas från köttproduktionens råare aspekter.

Även kategorin ”sport” är avsevärt mycket mindre i *Lasten uutiset* än i *Lilla Aktuellt*. Delvis kan detta nog förklaras med att Sverige spelade i fotbolls VM under den period som undersöktes och att det således blev exceptionellt mycket sportnyheter då. Samtidigt behandlar *Lasten uutiset* överlag ett bredare spektrum nyheter och den lägre andelen sportnyheter kan förklaras även därmed.

I förhållande till *Lasten uutisets* tryckta material är det relevant att förutom vilka nyheter som tas upp diskutera hur uppslaget är utformat. Uppslaget inleds med ett helsidesreportage som antingen handlar om något barnrelaterat, eller där barnreportrar intervjuat någon. Reportagen tillhör alltså Matthews kategori 2, nyheter som handlar om eller berör barn. Barn får i dessa reportage spela rollen som antingen reportrar eller

---

²⁰⁹ Matthews (2009A), s. 557.

²¹⁰ Parikka, Valtteri: ”Lihatilan lehmillä on nimet”, *Helsingin Sanomat – Lasten uutiset*, 13.10.2017.

experter som intervjuas angående frågor som berör dem. Reportagen kan handla om allt från verktyget Wilma, som används i skolor för att kommunicera med hemmen, till attraktioner i nöjesparken Borgbacken eller hur det ser ut på en köttfarm. I de fall barnen agerar reportrar är det ändå inte de själva som skrivit de färdiga artiklarna, vilket jag påpekat ovan.

Varje vecka förekommer också en ledare, i vilken en formande agenda starkt förekommer. I ledaren ger chefredaktör Fanny Fröman nämligen ofta olika uppmaningar åt läsaren, som att hålla paus från telefonen om kvällarna eller att äta skolmaten. I synnerhet i frågan om det tryckta materialet blir diskussionen om den implicita läsaren därför intressant. Även om sidorna uttryckligen riktas till barn sitter materialet bokstavligen fast i den övriga tidningen, som alltså riktas till vuxna. Att också vuxna kommer att läsa *Lasten uutiset* är således ett sannolikt antagande och alltså måste producenterna ta även en vuxen läsare i beaktande. Frömans ledare ger ett starkt intryck av att vara skrivna mera för att tillfredsställa denna vuxna än det barn som påstås vara målgruppen. Wall menar att barnboksförfattare alltid måste vara medvetna om en vuxen medläsare och ta denna i beaktande, eftersom det är vuxna som avgör vad som publiceras för och läses av barn.²¹¹ I *Lasten uutisets* ledare menar jag alltså att denna medvetenhet om en närvarande vuxen som behöver övertygas för att nå barnpubliken kan skönjas. Tilltalet i ledarna riktas till en insatt läsare, till exempel kan Fröman inleda texten med att konstatera att läsaren nog redan är bekant med ämnet: ”Olette varmaankin kuulleet...” [Ni har säkert hört...].²¹² Den implicita läsaren är alltså förtrogen med aktuella ämnen och antas känna till det som diskuteras i tidningen.

Lasten uutisets ambition att vänja sin publik vid att läsa nyheter märks i tidningen bland annat genom att det emellanåt hänvisas till den övriga tidningen, till exempel genom att mana till att läsa filmrecensioner på tidningens kultursidor. Dessutom har barn möjlighet att ställa vetenskapsfrågor också i pappersversionen, men dessa publiceras inte på *Lasten uutisets* sidor, utan bland andra vetenskapsfrågor i tidningen. Genom att blanda barnens material med det övriga materialet lockas barnen alltså att ta del också av den övriga tidningen. Samtidigt menar jag att barnens vetenskapsfrågor ges legitimitet då de trycks i ”vuxentidningen” och inte bara på barnsidorna. Vidare

---

²¹¹ Wall (1991), s. 13.

²¹² Fröman, Fanny: ”Mitä repusta löytyy?”, *Helsingin Sanomat – Lasten uutiset*, 20.10.2017.

visar *Lasten uutisets* producenter att barnens frågor tas på allvar genom att låta riktiga experter inom det berörda ämnet svara på frågorna. Svaren är i regel både uttömmande och precisa. Fakta och terminologi ligger på en hög språklig nivå och exemplifieras emellanåt med mera jordnära begrepp – på en fråga om hur många träd det finns i Finland använder experten till exempel ordet ”biomassa” och förklarar sedan att det på vardagsspråk betyder vikt. På så vis tas barnläsaren i beaktande och svåra begrepp förklaras utan att barnets intelligens och förståelseförmåga för den skull ifrågasätts. I följande avsnitt diskuteras förklaringar och förenklingar i *Lasten uutiset* vidare i samband med att inslaget ”Puheenaihe” [Samtalsämnet], i vilket ett aktuellt ämne varje vecka förklaras, granskas.

I det här avsnittet har nyhetsinnehållet i den tryckta versionen av *Lasten uutiset* diskuterats utgående från en kvantitativ undersökning över en längre period. Medan jag menade att *Lasten uutisets* tv-sändning ger intrycket av att producenterna litar på publikens genuina intresse skönjs i den tryckta versionen ett behov att locka läsaren genom lättare material i form av ”Ankkanurkka” och enkla recept. Förutom det lätta materialet ligger fokus långt på skolrelaterat innehåll och en formande agenda syns speciellt i Frömans ledare, där läsaren bland annat kan uppmanas att äta skolmaten. Å andra sidan visar svaren på de frågor barn får skicka in till tidningen att producenterna tar dessa på stort allvar och att den implicita läsaren förefaller därmed både intresserad och kompetent.

5.3.2 Tematisering av aktuella ämnen

I analysen av *Lilla Aktuellt* visade jag hur programmet dels förenklar nyheter så de blir svårbegripliga, dels försöker skydda publiken genom att tala om krig som ”bråk” och således ger en naiv och falsk bild av världen. I *Lasten uutiset* kontextualiseras och förklaras aktuella nyheter däremot mer ingående. Under rubriken ”Puheenaihe” [Samtalsämnet] diskuteras och förklaras varje vecka någon aktuell händelse. Vilka nyheter som tas upp beror på vad som hänt i världen och artiklarna handlar under den av mig undersökta perioden bland annat om det svenska systemet med privatskolor, massmordet på en konsert i Texas och det 14-åriga barngeniet Tanmay Bakshin som är på besök i Helsingfors. I en relativt kort artikel återges de mest centrala punkterna i frågan, som dessutom läggs in i en större kontext. Ett talande exempel från augusti 2018 är då Frankrikes president Emanuel Macron besöker Finland och *Lasten uutiset* skriver:

Eri maat tekevät keskenään paljon yhteistyötä, joten on tärkeää, että maiden johtajat tuntevat toisensa ja keskustelevat yhteisistä asioista. Sen vuoksi maiden johtajat käyvät tapaamassa muiden maiden johtajia.

[Olika länder samarbetar mycket sinsemellan och därför är det viktigt att ländernas ledare känner varandra och diskuterar gemensamma intressen. Därför besöker ländernas ledare andra länders ledare.]²¹³

Nyheten kontextualiseras ytterligare genom att berätta att ledarna inte alltid träffas i den enes hemland och att Finland till exempel fick mycket uppmärksamhet då Putin och Trump träffades i Helsingfors. Vidare berättas att orsaken till att mötet mellan USA:s och Rysslands ledare var betydelsefullt var för att förhållandet mellan länderna är spänt och de därför inte träffas särskilt ofta. Därmed ges i *Lasten uutiset* en utförlig kontextualisering och nyheten täcks således tematiskt i och med att läsaren erbjuds mer bakgrundsinformation och nyheten läggs i en större helhet.²¹⁴ Skillnaden till *Lilla Aktuellt* blir i detta fall påtaglig, då nyheten om mötet mellan Trump och Putin i det svenska programmet förenklades till den grad att den helt tappade sitt nyhetsvärde.

Liksom i *Lilla Aktuellt* förklaras också i *Lasten uutiset* ofta olika begrepp. Förutom att förklara ges i regel också illustrerande exempel. I likhet med *Lilla Aktuellt* utgår *Lasten uutiset* i exemplen från vad som antas vara förståeligt för läsaren. I artikeln om 14-årige Bakshin berättas till exempel att han jobbar med kodning och att skapa artificiell intelligens, varpå bägge begreppen förklaras:

Koodaaminen tarkoittaa, että jotain laitetta 'opetetaan' tottelemaan paremmin käyttäjän haluamia käskyjä.

[Kodning betyder att man 'lär' en apparat att bättre lyda de order som önskas av användaren.]

---

²¹³ Rajander, Kamilla: ”Ranskan presidentti kävi Suomessa”, *Helsingin Sanomat – Lasten uutiset*, 31.8.2018.

²¹⁴ Buckingham (2000A), s. 43.

Tekoälyllä tarkoitetaan tietokonekoodia, joka pyrkii olemaan älykäs kuin ihminen. Esimerkiksi ihmisen kasvoja tunnistava Snapchat käyttää siis tekoälyä.

[Med artificiell intelligens menas datakod vars mål är att vara lika intelligent som en människa. Snapchat, som känner igen människors ansikten, använder sig alltså av artificiell intelligens.]²¹⁵

Genom att syfta till mobilapplikationen Snapchat närmas förklaringen alltså barnens egen vardag. I samband med en kort nyhet om rörelsen ”#metoo” förklaras ordet trakasserier i sin tur genom att skribenten ger exempel på situationer som kan räknas som trakasserier, så som skämt om någon annans kropp eller kläder. Trakasserier som exemplifieras är alltså inte i grövsta laget och i likhet med *Lilla Aktuellt* som menar att länder i krig beslutat sig för att sluta bråka ger förenklingen en skev bild av verkligheten. Liksom jag tidigare visat skyr *Lasten uutiset* inte att rapportera om krig och död, vilket även görs i raka ordalag, medan hänvisningar till sex alltså undviks. Maria Nikolajeva menar att inga ämnen eller motiv är tabu i barnlitteraturen, men att vissa livssituationer, liksom sexualitet, är mindre relevanta.²¹⁶ Huruvida den implicita läsaren behöver skyddas från referenser till sex eller om dessa helt enkelt inte anses relevanta är svårt att avgöra, men faktum är alltså att sex kringgås. Även om *Lasten uutiset* just i detta fall ger en förklaring som i sin strävan efter att vara på barnens nivå blir väl förenklad, menar jag att mediet i regel lyckas kontextuelisera och förklara aktuella händelser och begrepp och således ge dem en tematisk inramning.²¹⁷

Den förklarande aspekten i *Lasten uutiset* har diskuterats i detta avsnitt och jag har visat hur programmet ger ingående förklaringar på samhällsfenomen och begrepp, vilka exemplifieras genom att relatera till en världsbild som antas stå barnpubliken nära. I viss mån påminner detta om hur nyheter förklaras i *Lilla Aktuellt*, men medan jag menar att det svenska programmet framställer den implicita barnpubliken som i behov av skydd mot den onda världen skönjs inte denna tendens i rapporteringen om krig och olyckor i *Lasten uutiset*.

---

²¹⁵ Parikka, Valtteri: ”Tanmay, 14, tutkii aivoja ja luo tekoälyä”, *Helsingin Sanomat – Lasten uutiset*, 20.10.2017.

²¹⁶ Nikolajeva (2017), s. 91.

²¹⁷ Buckingham (2000A), s. 43.

I kapitlet som helhet har en kvantitativ analys av det tryckta materialet i *Lasten uutiset* utförts. Jag har bland annat diskuterat hur materialet visar att den implicita läsaren förvisso behöver underhållas, men också är kompetent och mottaglig för både allvarliga nyheter som komplicerade utredningar. Vidare har jag dryftat förekomsten av en parallell implicit vuxenläsare som tilltalas vid sidan av barnet. I följande kapitel förs en avslutande diskussion i vilken analysens resultat behandlas.

6. Avslutningsvis

Syftet med denna avhandling var att undersöka vilken syn på barn som framkommer i nyhetsprogram för barn, närmare bestämt i det svenska *Lilla Aktuellt* samt det finska *Lasten uutiset*. Jag har utgått från att det genom att undersöka aspekter som tilltal, nyhetsprioritering och utformning går att göra sig en bild av den implicita barnpubliken i programmen. Min analys har varit av jämförande karaktär och rört sig på såväl den auditiva och visuella som den språkliga nivån. I detta avslutande kapitel sammanfattas, diskuteras och problematiseras de observationer om den implicita publiken som gjorts i ovanstående analyskapitel. Dessutom dryftas några av de begränsningar avhandlingen innehåller samt vad som kunde undersökas i vidare utsträckning.

Jag har utgått från att det genom att granska den implicita publiken går att bilda sig en uppfattning om ett hurudant barn programmet riktar sig till och därmed säga något om samhällets syn på barnet just nu. Att dra definitiva slutsatser om den implicita publiken eller vad denna avslöjar om synen på barn överlag utgående från bara några få program är inte fullständigt hållbart, men jag menar att min granskning ändå ger insyn i hur den implicita barnpubliken kan uppfattas och undersökas.

I denna undersökning har jag utgått dels från medieforskning om just nyheter för barn, dels från det barnlitterära forskningsfältet.²¹⁸ Detta eftersom begreppen barn och barndom aktivt diskuterats inom barnlitteraturteori och forskningsfältet således bidragit med användbara begrepp och infallsvinklar. Jag menar också att barnlitteraturteori inte behöver begränsas till endast litteratur, utan med fördel kan tillämpas även på annan kultur producerad för barn – liksom nyheter för barn. Bland annat har jag utgått från Clémentine Beauvais tolkning av barnet i barnlitteraturen som ett *puer existens*, någon som skuffas framåt istället för att som det romantiska eviga barnet hållas tillbaka, och granskat förhållandet mellan dessa två syner på barn i programmen.

I diskussionen om vilken syn på barnet programmen förmedlar har jag använt mig av en tillämpad version av Seymour Chatmans kommunikationsmodell för berättelser. I

---

²¹⁸ Däremot har jag inte specifikt utgått från forskningsfältet barndomsforskning. Detta eftersom jag menar att såväl medieforskningen som barnlitteraturforskningen ändå på många plan överlappar barndomsforskningen.

den tillämpade modellen motsvaras Chatmans implicita läsare av den implicita publiken, alltså den bild av publiken som går att utläsa utgående från programmet i sig självt. Denna implicita publik har jag sedan i viss mån vägt emot de uttalanden och antaganden om sin publik de verkliga producenterna gjort. Dessutom har jag använt mig av Julian Matthews begrepp potentiell och idealisk publik för att synliggöra möjliga diskrepanser mellan den publik producenterna tror sig ha och den de önskar sig ha. I glappet mellan den idealiska och den potentiella publiken skönjs programmets formande agenda: genom att presentera sådant publiken antas vara ointresserad av på ett underhållande sätt försöker programmen fånga publikens intresse. Denna sorts formande agenda syns främst i *Lilla Aktuellt* där speciellt politiska nyheter framställs som något roligt och intressant.

Det framkommer också i *Lilla Aktuellt* att programmet är ute efter att forma publiken till samhällsengagerade individer som är med och påverkar sin vardag. Detta görs främst genom att visa aktiva barn och unga och berätta hur publiken kan vara med och påverka. *Lasten uutiset* verkar däremot snarast vara ute efter att forma sin publik till goda kamrater som är snälla mot varandra. Dessutom uppmuntrar ledaren som utkommer varje vecka i den tryckta versionen läsaren att ta hand om sig själv genom att till exempel äta skolmaten och inte spela så mycket på telefonen. Eftersom den tryckta versionen fysiskt sitter fast i den övriga tidningen och alltså med stor sannolikhet läses även av vuxna resonerar jag om i vilken mån producenterna där måste ta även en implicit vuxenläsare i beaktande vid sidan om den implicita barnläsaren.

Att barnbilagan sitter fast i den övriga tidningen hänger ihop med *Lasten uutisets* ambition att göra barn intresserade av nyheter. Genom att emellanåt hänvisa till den övriga tidningen samt trycka de av barn ställda vetenskapsfrågorna i den allmänna vetenskapssektionen lockas barnen alltså att bekanta sig med tidningens övriga material. Att det privata företaget Sanoma som äger *Helsingin Sanomat* väljer att forma barnen till tidningsläsare kan definitivt ses som en satsning på framtiden och barnen som framtida vuxna tidningsprenumeranter. I denna aspekt visar *Lasten uutiset* alltså på en syn på barnet som en individ i blivande, en framtida vuxen. Utgående från Beauvais kan producenterna ändå inte veta hur publiken kommer att använda den kunskap som fås genom programmet och jag menar att termen *puer existens* med fördel kan användas för att beskriva detta förhållande: barnet skuffas förvisso framåt,

men utan garantier för att kunskapen kommer att användas på det sätt producenterna hade tänkt sig.

Vid sidan om den formande agendan är något som starkt framkommit i analysen av programmen den underhållande aspekten. Särskilt i *Lilla Aktuellt* men i viss mån också i *Lasten uutiset* skönjs en vilja att underhålla publiken och därmed locka denna att se på programmet. I *Lilla Aktuellt* märks detta främst genom användningen av grafiska element och bakgrundsmusik medan *Lasten uutiset* lättar upp sitt tryckta material med trivia och serier om Kalle Anka. Programmen spelar alltså på ett antagande om att barn kräver underhållning och inte skulle titta på ett mer seriöst nyhetsprogram. Detta intryck förstärks av det mindre formella tilltal bägge programmen använder sig av då de tilltalar publiken direkt som ett kollektivt ”ni”.

Tilltalet skiljer sig ändå till viss mån åt mellan programmen. *Lilla Aktuells* nyhetsankare Aida Pourshahidi exkluderar sig själv ur den gemenskap som publiken tilltalas som och tar avstånd från denna bland annat genom att poängtera att det är publiken och inte hon som är bekant med barnboksserien *LasseMajas detektivbyrå*. Medan Pourshahidi genomgående markerar sin position som vuxen har jag visat hur *Lasten uutisets* Fanny Fröman däremot skiftar mellan att inkludera sig själv i publikens gemenskap och utgöra en vuxen, värderande instans. Enligt Fröman strävar *Lasten uutiset* efter att inte agera som en vuxen auktoritet som tvingar nyheter på barnen, vilket jag menar korrelerar med den syn på barndom Beauvais förespråkar, nämligen barnet som skuffas framåt: *puer existens*. *Lasten uutiset* ger överlag intrycket att ta barnpubliken mera på allvar, denna ses som kompetent och mottaglig för både allvarliga nyheter och komplicerade utredningar, medan nyheterna i *Lilla Aktuellt* emellanåt förenklas till den grad att de helt tappar sitt nyhetsvärde. Det finska programmet klarar alltså bättre av att göra tematiska skildringar, där nyheterna läggs in i en större kontext och således bättre kan förstås.

I förhållande till Matthews tre kategorier har det visat sig att bägge programmen långt fokuserar på nyheter som handlar om eller direkt berör barn, vilket är föga överraskande. I *Lasten uutisets* tryckta material skiftar fokus ändå en aning och en större andel av nyheterna hamnar här i kategori ett, alltså relevanta och intressanta nyheter. Matthews kategorier går ändå att problematisera på grund av de vaga gränserna mellan dem – jag menar till exempel att de flesta aktuella nyheter åtminstone

på något plan berör barn och att en gränsdragning mellan kategori ett och två därmed är särskilt svår.

Jag har utgående från Juliette Walma van der Molen och Marijn de Vries också undersökt vilka lugnande strategier som förekommer i programmen. Medan det inte förekom så många traumatiska nyheter i *Lilla Aktuellt* under den tidsperiod jag analyserat visade sig de lugnande strategierna i *Lasten uutiset* förekomma främst på sekvensnivå, genom att kommentera det osannolika i att dylika olyckor skulle drabba publiken, samt på visuell nivå – där de mest dramatiska bilderna undvikits. Lydia Kokkolas begrepp inramad tystnad kunde fördelaktigt tillämpas för att beskriva hur bildmaterialet gör åskådaren medveten om att viss information utelämnats och på så vis möjliggör för åskådaren att själv läsa in precis så mycket den själv klarar av att hantera. Vidare diskuterade jag huruvida röstläget på olika sätt kunde användas som lugnande strategi. Användningen av dels lugnande strategier dels förklaringar och förenklingar framställer en bild av den implicita publiken i *Lilla Aktuellt* som i behov av skydd mot världens ondska, medan den implicita publiken i *Lasten uutiset* däremot upplevs kunna hantera även traumatiska nyheter.

Något jag tangerat i avhandlingen men som hade varit intressant att utforska vidare är barnens möjlighet att påverka programmen. Utgående från producenterna kan barn i olika utsträckning inverka på programinnehållet. I *Lilla Aktuellt* är det främst genom att svara på gallupfrågor och skriva på ”klotterplanket” på programmets hemsida som publiken kan tycka till. Eftersom inslagen inte vinklas enligt hur publiken svarat på gallupfrågorna är min uppfattning ändå att publiken inte egentligen har möjlighet att påverka programmets innehåll genom dessa. Det samma gäller det veckovis återkommande inslaget ”Er nyhet”, där publiken får rösta mellan två nyheter varav den ena sedan presenteras i veckans sista sändning. Bägge fallen menar jag ge illusionen av att barnen får vara med och påverka programmen. Producent Anna Linnér Franzén menar dessutom att *Lilla Aktuells* Instagramkonto utgör en viktig plattform för dialog, där de ofta får tips av publiken om sådant som sedan blir till reportage. Det hade varit intressant att undersöka huruvida detta verkligen stämmer och om det i så fall finns någon slags mönster i hur producenterna avgör vilka tips som blir till reportage och vilka som ratas.

Också *Lasten uutisets* Fanny Fröman lyfter fram sociala medier, speciellt Snapchat, som en plats för dialog mellan producenterna och publiken. Dessutom menar hon att programmet ofta uppmanar publiken att skicka in förslag på vad de skulle vilja höra mera om. Liksom jag tidigare lyft fram publicerar *Lasten uutiset* också olika slags texter skrivna av barn och använder sig dessutom av barnreportrar i sitt program. Fröman själv efterlyser dessutom ett närmare samarbete mellan producenter och publik: ”Barnen har en viss möjlighet att påverka nyhetsinnehållet, även om jag gärna skulle se att vi skulle få barnen även mer involverade i den processen.”²¹⁹ Barnen i *Lasten uutiset* verkar alltså utgående från Frömans utsago ha bättre förutsättningar att påverka programmet än vad *Lilla Aktuellt*s publik har. Detta hade ändå varit intressant att undersöka närmare, liksom det hade varit givande att granska användningen av sociala medier och programmens egna hemsidor som plats för informations-spridning och dialog.

En av avhandlingens största begränsningar är den korta tidsperiod som granskats. Genom att undersöka en längre tidsperiod hade mer kunnat sägas om vilka mönster som styr nyhetsproduktionen och jag hade inte behövt spekulera över i hur stor grad tidsperioden påverkar nyhetsutbudet. Något som också hade varit av intresse är att jämföra vilka nyheter som tas upp i nyheterna för barn respektive de ordinarie nyhetssändningarna för att undersöka hur nyhetsprioriteringen skiljer sig åt. Utrymmet i avhandlingen räcker inte heller riktigt till för att fördjupa diskussionen och analysen av alla de aspekter angående nyheter för barn som tas upp. Möjligtvis hade en ytterligare avgränsning av materialet varit på sin plats.

Något jag nämnde som en potentiell bidragande faktor till eventuella skillnader mellan programmen är det faktum att *Lilla Aktuellt* produceras inom public service, medan *Lasten uutiset* produceras av den privata mediekoncernen Sanoma. Vilka skillnader programmen emellan som beror på just detta är ändå svårt att avgöra och denna aspekt har därför förblivit utforskad.

En annan aspekt som intresserade mig angående nyheter för barn är den renässans programmen verkar ha upplevt under 2010-talet. Jag presenterade i kapitel 1.3 barnnyheternas historia och deras popularitet under 1970-talet, varpå jag frågade mig huruvida 1970-talets ideal går igen idag med tanke på barnnyheternas återkomst. På

---

²¹⁹ Privat korrespondens med Fanny Fröman, 28.8.2018.

bokmässan i Göteborg 2018 diskuteras under rubriken ”Den politiska bilderbokens återkomst” hur det politiska tema som präglade 1970-talets bilderböcker nu gör comeback.²²⁰ Huruvida 1970-talets ideal verkligen blivit aktuella igen under 2010-talet är ändå vanskligt att avgöra då 2010-talet fortfarande pågår. Det får således bli upp till framtida forskare att avgöra om vi nu lever i en politiskt engagerande och samhällsinriktad epok. Något som däremot går att synliggöra är hur de ideal och ambitioner producenter för nyheter för barn hade under 1970-talet nu går igen: Att tala för barnen, vara deras språkrör och engagera dem i samhällsfrågor. Nu liksom då är det ändå vuxna som står för samtliga produktionsfaser.

---

²²⁰ I samtalet medverkade författarna Uje Brandelius och Elin Johansson samt illustratörerna Clara Dackenberg och Ellen Ekman. Som moderator fungerade Kalle Lind.

Litteraturförteckning

Primärmaterial

Lasten uutiset, 17.8.2018, [producent] Fröman, Fanny, *Helsingin Sanomat*, Helsingfors. URL: <https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000005793276.html>, hämtat 17.10.2018.

Lasten uutiset [tryckt version]: 29.9.2017, 6.10.2017, 13.10.2017, 20.10.2017, 27.10.2017 och 10.11.2017.

Lilla Aktuellt, 30.5.2018, [producent] Linnér Franzén, Anna, *Barnkanalen*, Stockholm. [ej längre tillgänglig på nätet]

Sekundärlitteratur

Barnkonventionen, artikel 17, FN. URL: <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#full>, hämtat 10.10.2018.

Beauvais, Clémentine: *The Mighty Child. Time and Power in Children's Literature*, John Benjamin's Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia, 2015.

Beauvais, Clémentine: "Next of Kin: 'The Child' and 'The Adult' in Children's Literature Theory Today and Tomorrow", *The Edinburgh Companion to Children's Literature* [red.] Beauvais, Clémentine och Nikolajeva, Maria, Edinburgh University Press, Edinburgh, 2017, s. 265–273.

Bergstrand, Ulla: "Maten i barnboken", ur *Läckergommarnas kungarrike – Om matens roll i barnlitteraturen*, [red.] Bergstrand, Ulla och Nikolajeva, Maria, Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, Stockholm, 1999, s. 43–84.

Berså, Anne Marie: "De skal lave nyheder for børn", *DR*, 31.1.2013. URL: <https://www.dr.dk/presse/de-skal-lave-nyheder-boern>, hämtat 15.6.2018.

Brembeck, Helene: "Vad annonser kan berätta om synen på barn och barndom", *Aspekter på narrativitet*, [red.] Palménfelt, Ulf, Barnlitteraturforskning i Norden 2, Åbo Akademi, Åbo, 2000, s. 127–141.

Buckingham, David: *After the Death of Childhood. Growing Up in the Age of Electronic Media*, Polity Press, Cambridge, 2000.

Sara Pollesello

Buckingham, David: *The Making of Citizens. Young People, News and Politics*, Routledge, London, 2000A.

Burton, Graeme: *Talking Television. An Introduction to the Study of Television*, Arnold Publishers, London, 2000.

Carter, Cynthia och Messenger Davies, Máire: ”’A fresh peach is easier to bruise’. Children and traumatic news”, *Journalism: Critical Issues* [red.] Allan, Stuart, Open University Press, Maidenhead, 2005, s. 224–238.

Cheetham, Dominic: ”Audience in Children’s Literature”, *English Literature and Language* 49, 2013, s. 19–30.

Christensen, Nina: *Videbegær. Børnlitteratur, oplysning, dannelse*, Aarhus Universitets Forlag, Århus, 2012.

Christensen, Nina: *Barnesjælen. Børnelitteraturen og det romantiske barn*, Høst og Søn, Köpenhamn, 2005.

Druckerman, Pamela; Rousselle, Stefania; Solomon, Ben och Laffin, Ben: ”Explaining Terror to Children”, *The New York Times*, 17.11.2015. URL: <http://www.nytimes.com/video/opinion/100000004042437/explaining-terror-tochildren.html>, hämtat 19.8.2018.

Fröman, Fanny: ”Mitä repusta löytyy?”, *Helsingin Sanomat – Lasten uutiset*, 20.10.2017.

Gillis, Diana: ”The Historical Construction of Childhood”, ur *An Introduction to Childhood Studies*, andra upplagan, [red.] Kehily, Mary Jane, Open University Press, Maidenhead, 2009, s. 35–49.

Gubar, Marah: "The Hermeneutics of Recuperation: What a Kinship-Model Approach to Children’s Agency Could Do for Children’s Literature and Childhood Studies." *Jeunesse: Young People, Texts, Cultures*, volym 8, nummer 1, John Hopkins University Press, Maryland, 2016, s. 291–310.

Helander, Karin: *Barndramatik och barndomsdiskurser*, Studentlitteratur, Lund, 2003.

Hietala, Veijo: ”Lapset, nuoret ja elävän kuvan lumo”, ur *Median sylissä* [red.] Sintonen, Sara, Finn Lectura, Helsingfors, 2002, s. 82–88.

Janson, Malena: *Bio för barnens bästa? Svensk barnfilm som fostran och fritidsnöje under 60 år*, Stockholms Universitet, Stockholm, 2007.

Kehily, Mary Jane: "Understanding Childhood. An introduction to some key themes and issues", *An Introduction to Childhood Studies*, andra upplagan, [red.] Kehily, Mary Jane, Open University Press, Maidenhead, 2009, s. 1–16.

Kokkola, Lydia: *Representing the Holocaust in Children's Literature*, Routledge, New York, 2003.

Matthews, Julian: "A Missing Link?", *Journalism Practice*, volym 2, nummer 2, Taylor & Francis, Abingdon-on-Thames, 2008, s. 264–279.

Matthews, Julian: "Negotiating News Childhoods", *Journal of Children and Media*, volym 3, nummer 1, Taylor & Francis, Abingdon-on-Thames, 2009, s. 2–18.

Matthews, Julian: "'Making It Our Own': BBC Newsround Professionals and Their Efforts to Build a News Agenda for the Young", *Television and New Media*, volym 10, nummer 6, Sage Publications, Thousand Oaks, 2009, s. 546–563.

Martsola, Riitta och Mäkelä-Rönholm, Minna: *Lapsilta kielletty. Kuinka suojata lasta mediatraumatilta*, Kirjapaja, Helsingfors, 2006.

Nikolajeva, Maria: *Aesthetic Approaches to Children's Literature. An Introduction*, The Scarecrow Press, Lanham, Maryland, 2005.

Nikolajeva, Maria: "Bakom rösten. Den implicita författaren i jagberättelser", *Barnboken – tidskrift för barnlitteraturforskning*, nummer 2, Svenska barnboksinstitutet, Stockholm, 2008, s. 18–29.

Nikolajeva, Maria: *Power, Voice and Subjectivity in Literature for Young Readers*, Routledge, London/New York, 2010.

Nikolajeva, Maria: *Barnbokens byggklossar*, tredje upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2017.

von Numers-Ekman, Katarina: "Vad händer med tidningen i skolan?", *Hufvudstadsbladet*, 24.12.2015. Även utgiven i antologin *Sjutton texter om läsning*, Sydkustens landskapsförbund, 2017, s. 46–49.

Sara Pollesello

Parikka, Valtteri: ”Lihantilan lehmillä on nimet”, *Helsingin Sanomat – Lasten uutiset*, 13.10.2017.

Parikka, Valtteri: ”Tanmay, 14, tutkii aivoja ja luo tekoölyä”, *Helsingin Sanomat – Lasten uutiset*, 20.10.2017.

Pavlushkova, Milla: ”Mielipide: Kouluun voi pukeutua miten haluaa”, *Lasten uutiset, Helsingin Sanomat*, 16.8.2018. URL: <https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000005792991.html>, hämtat 30.8.2018.

Rajander, Kamilla: ”Ranskan presidentti kävi Suomessa”, *Helsingin Sanomat – Lasten uutiset*, 31.8.2018.

Rudd, David: ”Theorising and theories: the conditions of possibility of children’s literature”, *International Companion Encyclopedia of Children’s Literature*, andra upplagan, [red.] Hunt, Peter, Routledge, London/New York, 2004, s. 29–43.

Rydin, Ingegerd: ”Från ’Goddag flickor och pojkar’ till ’Hej alla barn’. Barnet i svensk radio och TV under 1900-talet”, *Børn, unge og medier* [red.] Christensen, Christa Lykke, Nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning, Göteborg, 1999, s. 69-93.

Rydin, Ingegerd: *Barnens röster. Program för barn i Sveriges radio och television 1925–1999*, Stiftelsen Etermedierna i Sverige, Stockholm, 2000.

Rönnerberg, Margareta: *Från Barnjournalen via Lilla Aktuellt – till Häxan Surtants Rapport? Om barn, nyheter, politik och medborgarskap*, Filmförlaget, Visby, 2010.

Strandgaard Jensen, Helle: ”TV as Children’s Spokesman: Conflicting Notions of Children and Childhood in Danish Children’s Television around 1968”, *The Journal of the History of Childhood and Youth*, volym 6, nummer 1, The John Hopkins University Press, Baltimore, Maryland, 2013, s. 105–128

Sundin, Ebba: *Seriegubbar och terrorkrig. Barn och dagstidningar i ett förändrat medielandskap*, Göteborgs Universitet, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborg, 2004.

Svensson, Sonja: *Läsning för folkets barn. Folkskolans barntidning och dess förlag 1892–1914*, Rabén och Sjögren, Stockholm, 1983.

Tervaharju, Minttu: Förord till bokutställningen *Tätä en lapsilleni lue! Sensuuritapauksia ja paheksuttuja lastenkirjoja*, Barnboksintitutet, 2013. URL: <http://www.lastenkirjainstituutti.fi/2010/wp-content/uploads/2013/06/T%C3%A4t%C3%A4-en-lapsilleni-lue-n%C3%A4yttelyluettelo-v210813.pdf>, hämtat 17.10.2018.

Thorsen, Lotte.: ”Tv-nyheder for børn om alt fra cykellygter til Breivik” *Politiken*, 14.10.2012. URL: <https://politiken.dk/kultur/medier/art5487572/Tv-nyheder-for-b%C3%B8rn-d%C3%A6kker-alt-fra-cykellygter-til-Breivik>, hämtat 10.9.2018.

Upola, Terhi: *Livenä ja läsnä. Verkon uudet juttutyypit*, Art House, Helsingfors, 2018.

Wall, Barbara: *The Narrator's Voice*, The Macmillan Press, London, 1991.

Österlund, Maria: ”Havet som förbinder och skiljer åt. Inramad tystnad i skildringen av andra världskrigets finländska krigsbarn”, *Tidskrift för litteraturvetenskap*, 2016:3–4, s. 35–49. URL: <http://ojs.ub.gu.se/ojs/index.php/tfl/article/view/3797>, hämtat 17.10.2018.

Opublicerade källor

Privat korrespondens med:

Ahonen, Marjo – programchef på Yle: 23.1.2017, 6.2.2017, 7.2.2017, 10.2.2017.

Fröman, Fanny – producent för *Lasten uutiset*: 28.8.2018, 6.11.2018.

Linnér Franzén, Anna – producent för *Lilla Aktuellt*: 1.3.2017, 5.3.2017, 6.3.2017, 8.3.2017, 23.3.2017, 5.4.2017, 6.4.2017, 4.5.2017, 5.5.2017.